

Uvodnik

Jurij Paljk

V novo šolsko leto

Navada je že, da v začetku septembra napišemo uvodnik o naši šoli, o šoli s slovenskim učnim jezikom, o kateri so letos tehtno spregovorili tudi na študijskih dnevih Draga, kakor smo v Novem glasu podrobno poročali; že iz tega poročila je bilo razvidno, da je šola s slovenskim učnim jezikom samo odraz stanja današnje družbe in na razpotju. Drugače tudi ne more biti, če pomislimo na podatke, ki nam govorijo o tem, da našo šolo obiskuje danes samo tretjina slovenskih otrok, ostali so iz narodnostno mešanih in iz čisto italijanskih ter iz družin drugih narodnosti. Te dni ste lahko slišali in v dnevnem tisku tudi prebrali podatke, ki pričajo o porastu vpisov v šolo s slovenskim učnim jezikom, kar nam govori predvsem o tem, da se v našo šolo vpisuje vse več otrok iz italijanskih družin zaradi različnih razlogov. Pred časom smo slišali iz ust šolnikov (!!!), da ni več slovenski jezik tisti, ki določa izbiro za vpis v višje srednje šole, in s tem se seveda ne moremo strinjati, bo pa najbrž držalo. Še vedno smo prepričani, da nas večina staršev, ki vpisujemo otroke v šolo s slovenskim učnim jezikom in poskrbimo, da v tej šoli ostanejo do mature, v šolo s slovenskim učnim jezikom vpiše svoje otroke samo, le, zgolj ter še enkrat samo zaradi slovenskega učnega jezika, zaradi slovenščine torej, in še enkrat samo zaradi slovenskega jezika ter pripadnosti neki narodni skupnosti, ki se ji je nekoč še reklo slovenska narodna manjšina, a se ji danes v nekaterih logih skorajda več ne reče tako, razen ko gre za "prepotrebna finančna sredstva za manjšino". Z nižjih srednjih šol gre na višje srednje šole s slovenskim učnim jezikom približno polovica otrok, in to bi nam moralo dati misliti, če se že nismo sposobni v naši skupnosti niti na pošten in odkrit način pogovarjati o tem, da smo nekateri še vedno zavezani neločljivemu binomu narodnost-jezik, da pa drugi stavijo na bolj ohlapno, nedoločljivo zavezo jeziku. Zakaj pa smo ob stoletnici rojstva tako veličastno proslavili našega pisatelja Borisa Pahorja, če ne že prav zaradi te njegove trajne zaveze narodnosti in slovenskemu jeziku? O pripadnosti narodni skupnosti in o slovenski identiteti na tem mestu ne bi, ker je vsaka beseda o tem takoj slabo razumljena in si, čeprav imaš sam narodno mešano družino, takoj označen za nazadnjaka in še kaj slabšega, če že ne za "zapretega nacionalista". Tudi naša šola je torej odraz današnje družbe in tudi zato vse manj naša, kot smo sami vse manj sami istovetni v tej družbi, ki prisega le na denar. Naše elite (beri: naši premožni ljudje vseh barvnih političnih nians) to dobro vedo, saj svoje otroke šolajo vse bolj na tujem in na elitnih šolah. Če smo bili tega vajeni pred leti samo na področju univerzitetnega študija, danes tudi vse več dijakov odhaja v tujino. Skupno obema kategorijama je to, da pri nas, v našem prostoru, nimajo po končanem študiju kaj početi, za našo skupnost so torej izgubljeni in zato najboljši mladi kadri zadnjih let delajo na tujem, veliko jih ostane v Sloveniji. Občutek, da sami šolniki ne vedo, da nas večina staršev vozi otroke v šolo s slovenskim učnim jezikom samo zaradi dejstva, ker je to šola s slovenskim učnim jezikom, je več kot upravičen, s častnimi, a redkimi izjemami. Če k temu dodamo še naravnost "neverjetne novosti", ki smo jim priča na Gorškem, kjer bomo tisti, ki vozimo otroke od daleč v šolo, morali odslej plačevati, če bomo hoteli otroka pustiti v šoli deset minut pred začetkom pouka - po novem smejo otroci v šolsko poslopje in na šolsko dvorišče le pet minut pred začetkom pouka!!! - je slika naše šole, ki anahronistično iz leta v leto ohranja pouk tudi ob sobotah, še kar jasna. In vseprisotni "Ne moremo drugače!" nikomur, še najmanj seveda nam staršem, ki vozimo otroke od daleč v šolo s slovenskim učnim jezikom, ne pomaga.

/ str. 2

Osrednja proslava v spomin na bazoviške junake

Bazovica je "še danes rdeča prst, kulturna krajina, srčna ozemljenost naše, slovenske človečnosti"

Foto IG

Če se je lanska osrednja proslava na Bazovski gmajni nečastno zapisala v zgodovino slovenske manjšine zaradi napada, ki ga je bila s strani nekaterih protestnikov iz Slovenije deležna tedanja ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak, se bomo na letošnjo Bazovico preprosto spomnili zaradi tega, ker je dejansko potekala v skladu s svojo sporočilnostjo: k temu pravnemu vzdušju so prispevali vsi nastopajoči, zlasti osrednji govornik Marko Kravos in tržaški župan Roberto Cosolini. To je bilo prvič,

Osrednji govornik Marko Kravos (foto IG)

da je tržaški župan neposredno nastopil na osrednji proslavi in tako potrdil uradni in javni poklon Trsta prvim antifašistom v Evropi, našim fantom Ferdu Bidovcu, Franju Marušiču, Zvonimirju Milošu in Alojzu Valenčiču. In ravno Cosolini je v svojem nagovoru spomnil, kaj je fašizem sploh bil: s svojo raznarodovalno politiko je zlasti v naših krajih pokazal najhujše zobe, ki so v slovensko in hrvaško narodno tkivo najprej zarezali s političnim zatiranjem, nato še s telesnim obračunavanjem. "Štirje bazoviški antifašistični mučeniki naj nas vselej spomnijo, kaj pomenijo svoboda, spoštovanje, solidarnost, medetnično razumevanje", je dejal župan. Te vrline naj nam bodo za zgled predvsem danes, ko se zaradi

posledic finančne krize in posledične socialne mržnje drugačnega najraje istoveti za sovražnika. Na poti kohezijskega sodelovanja naj nadaljujeta sosednji državi, Italija in Slovenija: tak odnos bo nedvomno pozitivno učinkoval na družbeno in državljansko sožitje v naših krajih. Župan je poudaril, da v sedanjih "demokratski in zedinjeni Evropi" narodnost ni več pretveza za morebitne mejne razprtije, temveč je vrлина, ki jo ščiti državljanska pravica republikanskega kova. Za Cosolinija je bilo to razmišljanje odskočna deska, s katere se je podal v jasen in glasen napad na separatistične težnje nekaterih tržaških dejavnikov, po mnenju katerih Trst ne bi bilo svobodno mesto: "Prepričano poudarjam, da je Trst svoboden in osvobojen. Tak je tudi zato, ker so zanj kri prelili štirje bazoviški mučeniki in ostali pripadniki odporiškega gibanja", je dejal tržaški župan. Predsednik Odbora za proslavo Bazoviških junakov Milan Pahor je v svojem uvodnem pozdravu poudaril, da se je Bazovica v letih iz kraja trpljenja prelevila v prostor sožitja in miru ter obenem postala tudi del italijanskega antifašističnega spomina. Prav zato je našel tri ključne zahteve, ki bi jih morala italijanska država izpolniti: spomenik na gmajni naj postane spomenik državnega pomena, naj se z revizijo prvega tržaškega procesa štirje junaki proglašijo za nedolžne ter naj se usposobi prost dostop do openskega strelišča, na katerem je bilo leta 1941 ustreljenih pet slovenskih antifašistov. Pahor je obenem spomnil, da je tokratna Bazovica potekala v znamenju treh pomembnih sedemdesetletnic, in sicer padca fašizma 25. julija, kapitulacije Italije 8. septembra in vseslovenske vstaje septembra 1943. Tudi letošnji parter častnih gostov je bil res bogat. Poleg županov oziroma predstavnikov okoliških občin so bili na gmajni prisotni poslanka Tamara Blažina, deželna svetnica Igor Gabrovac in Stefano Ukmar, predsednik Sveta slovenskih organizacij Drago Štoka (SKGZ je zastopal Marino Marsič); Slovenijo so zastopali državni sekretar Boris Jesih, veleposlanik v Rimu Iztok Mirošič, konzulka Eliška Kersnič Žmavc, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Tina Komel in minister za kulturo Uroš Grilc, ki je pri govorniškem pulstu nago-

V imenu vlade RS je spregovoril minister Uroš Grilc (foto IG)

voril množico za mislilo, da so bazoviški junaki priče pomena vztrajanja v svojih prepričanjih in zato neposreden zgled vsem. Minister je poudaril pomen dostojanstva, ki so ga bazoviški junaki izkazali s tem, da so vztrajali pri stališču, da slovenska kultura ni tujek, ampak ima zgodovinsko pravico, prezira, ki ga je fašistični režim kazal do njih, pa niso nadomestili s preziranjem do italijanskega naroda. "Pri tem so dokazali svojo človečnost in razsodnost, in to je njihova velika moralna zmagava", je dejal Grilc.

/ str. 2
IG

Pogovor

Marko Paulin je spregovoril o prednostih biološkega, biodinamičnega in homeodinamičnega kmetijstva

3

O prisluskovanjih

Stari in novi žvižgači

Kar nekaj strani je v zadnjem času namenjenih Edwardu Snowdenu, ki je junija letos razkrinjal program PRISM, ki ga uporabljajo ameriški obveščevalci za nadzor nad internetom, telefonskimi pogovori in vsem, kar ta oblika sodobne komunikacije premore.

Nobena skrivnost ni, da ima vsaka država svojo varnostno-obveščevalno službo ali tajno službo za določen nadzor. Hanzu Filipiču je v Koledarju celovške Mohorjeve družbe za leto 2013 objavil, kako je SDV (= Služba državne varnosti Slovenije do leta 1991) skušala leta 1988 vdreti v Mohorjevo hišo v Celovcu z namenom, da bi preslikala dokumente, ki so po omarah ali celo na uredniških mizah, in vstavila v telefone prisluskovalne naprave. Podobnih primerov je bilo nekoliko tudi drugod po Sloveniji pa tudi v zdomstvu in zamejstvu. Takšna početja se nam danes zdijo smešna in se ob njih zabavamo. Vendar to početje SDV ali tudi KOS-a ni bilo smešno. Udaba je tedaj tako iskala podatke, predvsem tiste, ki so se

nanašali na takšne ali drugačne obremenitve, bodisi pri posameznikih ali ustanovah, da jim je laže onemogočala normalno delovanje, ker je tako lahko "vrгла na dan" najrazličnejše obremenilne zgodbe, resnične, zrežirane pa tudi prikrojene. Ljudje, ki so delovali pri SDV pa tudi pri KOS-u, so bili polni nesramnosti, domišljije in so ustvarjali vsevprek najrazličnejše

dar ne v slabo komurkoli že, pač pa le v dobrobit, kot tudi zaradi varnosti tedanje države (ne režima!), da ne bi prihajalo do terorističnih dejanj ... So ljudje, ki to verjamejo – blagor jim! –, so pa tudi takšni, ki dobro vedo, da so se ti strici iz polpreteklega časa tudi v sedanjem času kar dobro znašli po zaslugi – lahko tudi po naivnosti – tistih, katere so tedaj nadzirali,

in jih danes tako srečujemo na kulturnem, gospodarskem, zgodovinskem pa še katerem področju. Časi se res spreminjajo, ti so se vedno, s tem nisem rekel, da jim za vsa ta dejanja ne smemo odpustiti, čeprav so nam krepko škodovali, vprašanje pa ostaja – ne glede na to, kaj si kdo ob vsem tem misli, kakšna je dejanska iskrenost kot tudi resničnost njihovega sporočanja in delovanja na področju, kjer ti ljudje delujejo danes, to velja še zlasti za zgodovinarje. Le zakaj ne bi si zastavili tudi takšnega vprašanja? Pa ne iz zlobe, ampak zaradi resnice kot tudi naše narodne zgodovine!

Ambrož Kodolja

Razpis za študijsko leto 2013/2014 (158. JR)

Štipendije za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu

Javni sklad je 30. 8. 2013 objavil javni razpis za dodelitev štipendij za študij v Republiki Sloveniji za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu za študijsko leto 2013/2014. Rok prijave je do 20. 9. 2013 za nove kandidate in do 27. 9. 2013 za štipendiste, ki že imajo dodeljeno pravico do štipendije.

Polni naziv razpisa: Javni razpis za dodelitev štipendij za študij v Republiki Sloveniji za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu za študijsko leto 2013/2014 (158. javni razpis)

Objava: 30. 8. 2013 (Ur. l. RS, št. 71/13)

Rok prijave:

- 20. 9. 2013 – za kandidate, ki prvič uveljavljajo pravico do štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu

- 27. 9. 2013 – za štipendiste, ki že imajo dodeljeno pravico do štipendije za Slovence v zamejstvu in po svetu

Vrednost razpisa: 600.000,00 EUR

Predmet razpisa: Dodelitev štipendij za Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu za dodiplomski študij na javno veljavni (akreditirani) izobraževalni ustanovi in javno veljavnem (akreditiranem) izobraževalnem programu v Republiki Sloveniji za študijsko leto 2013/2014. **Višina štipendije:** Višina osnovne štipendije za študijsko leto 2013/2014 znaša 150,00 EUR mesečno. K štipendiji se lahko dodelijo različni dodatki.

Način oddaje prijav: Prijave morajo biti predložene Javnemu skladu Republike Slovenije za razvoj kadrov in štipendije, Dunajska 22, 1000 Ljubljana (s pripisom: za 158. javni razpis). **OPOZORILO:** Pooblastilo morajo obvezno oddati prijavitelji, ki še nimajo začasnega naslova v Republiki Sloveniji. Pooblaščenca oseba mora imeti prebivališče v Republiki Sloveniji.

Dodatne informacije: Maja Deisinger, maja.deisinger [@] sklad-kadri. si, tel. 01/ 434-58-96 <http://www.sklad-kadri.si/si/razpisi-in-objave/naslovnicarazpis/n/zamejci-13-14/>

Prejeli smo

V vednost javnosti in paritetnemu odboru

Če sledimo vestem o kršitvi določil zakona št. 38 z dne 23. februarja 2001, lahko ugotovimo, da sta kljub oglašujočemu pleteničenju o večjezičnosti "javnim delavcem" nerazumljiva tako sloveščina kot italijanščina. Da niti ne govorimo o poznavanju prava. Nekje je bilo že mogoče brati, da Inštitucionalni paritetni odbor nima jasnih pojmov, kaj obravnava 3. odstavek 8. člena "zaščitnega zakona" in kaj obravnava 10. člen tega zakona. Vsakomur, ki za silo obvlada italijanski jezik, bi moralo biti povsem jasno, da besede "con riferimento agli avvisi e alle pubblicazioni ufficiali" (o katerih odloča 3. odstavek 8. člena zakona) ne obravnava toponomastičnih tabel in niti napisov na javnih zgradbah. Enako bi moralo biti tudi vsakomur, ki vsaj za silo obvlada italijanski jezik, ja-

sno, da besede "insegne degli uffici pubblici" in "per le indicazioni toponomastiche e per la segnaletica stradale" (katerih postavitev ureja v skladu z 10. členom zakona odlok predsednika deželnega odbora št. 0346/Pres. z dne 18. decembra 2008 z dopolnili) ne obravnava "uradnih obvestil in publikacij". In vendar pri obravnavi dvojezičnih urnikov dobimo trditev "na postajališčih, ki spadajo v območje vidne dvojezičnosti, kot je to določil paritetni odbor za vprašanja slovenske manjšine". Če je tako, moramo sklepati, da paritetni odbor ne razume italijanskega jezika, ali pa so drugi, ki se sklicujejo na paritetni odbor oziroma na odloke predsednika deželnega odbora, da ugodijo tistim rasistično nestrpnim krogom, ki ne trpijo slovenskega jezika v Trstu. Seveda je to v kričeem nasprotju z določilom

Ustavnega sodišča (razsodba št. 15 iz leta 1996): "Dalle norme costituzionali in questione deriva sempre e necessariamente l'obbligo di ricercare una "tutela minima", immediatamente operativa, sottratta alla vicenda politica e direttamente determinabile attraverso l'interpretazione costituzionale dell'ordinamento, anche per mezzo della valorizzazione di tutti gli elementi normativi esistenti, suscettibili di essere finalizzati allo scopo indicato dalla Costituzione". V primeru avtobusnih urnikov pa sploh ni potrebno "ustavno tolmačenje", ker je dovolj golo spoštovanje 3. odstavka 8. člena zakona št. 38 z dne 23. februarja 2001. Tudi niso "potrebni posegi ter pritiski občinskih uprav oziroma tržaških rajonskih svetov", ker je podjetje Trieste Trasporti po zakonu odvisno od tržaške pokrajinske uprave, ki mora odločno nastopiti za spoštovanje zakona in zagotoviti dvojezična uradna obvestila o urnikih javnega prevoza na celotnem ozemlju tržaške pokrajine.

za družbeno politično društvo
Edinost Samo Pahor

S 1. strani

"Bazovica ..."

Ker mora Bazovica po želji prirediteljev soditi tudi v sklop italijanske antifašistične zavesti, že vrsto let se na odru vrstijo tudi italijanski govorniki. Letos je Odbor povabil goriškega zgodovinarja Daria Mattiussija, ki je usodo bazoviških žrtev vstavljal v tedanje zgodovinsko dogajanje. Poudaril je, da so bila dejanja primorskih rodoljubov reakcija na preganjanje, a tudi gesta ponosa in poziv k upanju, zato jih je treba postaviti ob bok mnogim junakom tako imenovanega italijanskega "Risorgimenta" oziroma preporoda iz 19. stoletja. "Dolžnost spomina ni le domena države ali šole, je stvar vseh, kot tudi rast kulture spoštovanja in različnosti", je dejal Mattiussi in dodal, da moramo pravice drugih čutiti za svoje: "Le tako bomo na pravi način častili Bazoviške junake".

Pesnik Marko Kravos je s svojim tankočutnim čopičem izrisal podobo bazoviške proslave, na katero se iz leta v leto vrača množica preprostih ljudi (posebno misel je namenil ženski polovici, ki je po njegovem mnenju prevečkrat nevidna stran meseca), zaverovanih ljudi, za katere je "spomin na naše žrtve svet". Ta spomin nas v zasebnosti nagovarja, "da ne opustimo teh dejanj, ki nas kot civilno družbo držijo skupaj, nam dajejo težo in pomen". Iz teh vezi in obredij rase človeški osebek v osebo, ki se zaveda svoje odgovornosti in zvestobe za naprej in za nazaj. "Da zraste v človeka z občutljivostjo, sočutjem..." Bazovica je po Kravosovem mnenju človeška potreba "po vrtu spomina, ki ga je tre-

ba rahljati in vanj vedno znova sejati, saditi, negovati: da bo cvet in sad v veselje in prid. Da bodo izročilo, jezik, duhovna dediščina in etični čut v ponos in samozavest". Da bodo te vrline v zavetju pred burjo in neurji, ki se od časa do časa razdivjajo med posa-

Tržaški župan Roberto Cosolini (foto IG)

mezni, med družbenimi skupinami in skupnostmi, med narodi, državami, kulturnimi celinami sveta. "Ker je treba s tem priredkom spomina obvladati agresivnost, ki je zakoreninjena v genetskem spominu človeštva, v vseh nas" in krepiti z dobro besedo, s prizanesljivo gesto seči bližnjemu v dlan. To je treba početi na gmajni, "ki tudi etimološko pomeni skupni prostor, kraj, kjer ljudje usklajujemo svoje občutke in upe, kjer se spogledamo, ker želimo vedeti drug za drugega. Samo to je kruh sožitja, to je ključ v prihodnost za mikrokozmos med Krasom in morjem in za planet Zemlja". Le v primeru, da bomo ostali "ljudje

z gmajne, ki vedo drug za drugega", se bomo po Kravosovem mnenju lahko postavili nasproti zlasti družbenim ujmam sedanjega časa. "Kras in gmajna se zaraščata, se odevata v barve letnih časov, ker se na njej ohranja prst: kot se v človeškem srcu nabira zemlja, iz katere rasejo človeška vest in samozavest, človeška solidarnost. Ta prst je zapuščina za današnji čas", je dejal govornik in svoj poseg sklenil s prepričanjem, da je Bazovica "še danes rdeča prst, kulturna krajina, srčna ozemljenost naše, slovenske človečnosti". Takrat je bil na gmajni pred spomenikom junakov, ki so ga krasili vencji zamejskih, domoljubnih in borčevskih organizacij, še čas za himno Vstajenje Primorske: slednjo je ob petju Tržaškega partizanskega pevskega zbora pod vodstvom Pie Cah spremljalo celotno občinstvo. Glasbeno kuliso pa je oblikovala godba Viktor Parma iz Trebč pod vodstvom Luke Carljaja.

Niz prireditelj Bazovica 2013 se je začel že v petek, 6. septembra, z jutranjo počastitvijo pri spomeniku ob sodelovanju skupine Mladi Tigr in dopoldansko svečanostjo pri grobu bazoviških junakov na tržaškem pokopališču, junake pa so isti dan popoldne počastili tudi pri plošči na pročelju ljubljanske univerze in pri prvem spomeniku v Prešernovem gaju v Kranju. V večernih urah pa je bila v župnijski cerkvi v Bazovici maša zadušnica, ki jo je daroval upokojeni ljubljanski nadškof Alojz Uran. V soboto zvečer je pri spomeniku na bazoviški gmajni zagorel kres, ki so ga prižgali zamejski taborniki Rodu modrega vala.

Niz prireditelj Bazovica 2013 se je začel že v petek, 6. septembra, z jutranjo počastitvijo pri spomeniku ob sodelovanju skupine Mladi Tigr in dopoldansko svečanostjo pri grobu bazoviških junakov na tržaškem pokopališču, junake pa so isti dan popoldne počastili tudi pri plošči na pročelju ljubljanske univerze in pri prvem spomeniku v Prešernovem gaju v Kranju. V večernih urah pa je bila v župnijski cerkvi v Bazovici maša zadušnica, ki jo je daroval upokojeni ljubljanski nadškof Alojz Uran. V soboto zvečer je pri spomeniku na bazoviški gmajni zagorel kres, ki so ga prižgali zamejski taborniki Rodu modrega vala.

S 1. strani

V novo ...

Občutek, da so šolniki prepuščeni sami sebi, nemoči staršev, ki se jim vsiljujejo izbire, ki niso njim v prid, še manj pa otrokom, strmo

padanje znanja slovenskega jezika v naši šoli na vseh ravneh, predvsem pa ujetost sedanje politike v klinč branjenja zasebnih interesov redkih posameznikov, je seveda utemeljen, skrb vzbujajoč. Kot je pokazala razprava na študijskih dneh Draga, bi morali o šoli s slovenskim učnim jezikom vsi temeljito razmisliti

in ukrepati, ne pa samo šolniki ne samo starši in ne samo tisti, ki se z njo poklicno ukvarjajo ter jo ohranjajo tako, kot je, prvenstveno, če že ne samo, zaradi delovnih mest, kot bi lahko zlobneži rekli, a vendar samo prepričani, da je v vseh nas še toliko moči, da zmoremo našo šolo narediti boljše in bolj privlačno!

Povejmo na glas

Razviti svet izumil "človekoljubno" vojno

Kar se zadnje čase dogaja okrog Sirije, je vnovična potrditev neprijetne resnice, da razviti svet z Združenimi državami Amerike na čelu utrjuje svoj položaj z vojno. Vsi vemo, kdo je Obama, in vendar se je tudi on odkrito in odločno zavzel za napad na Sirijo. Kot bi se vrnili v Bushove čase deset let nazaj, ko je bil brez prepričljivih razlogov napaden Irak. Tedaj je bil Bush deležen velikega odpora, danes je njegova smer bolj normalna in sprejeta, kar pomeni, da je menda edino možna in potemtakem pravilna: razviti svet ne želi izpustiti iz rok vodilne vloge v svetu, pri čemer pa nima druge možnosti, kot da z vojno širi prostor, ki ga potem lahko nadzoruje - očitno je ekonomska tekma izgubljena. Seveda je vsakemu mislečemu človeku jasno, da se vsakršna širitev moči z vojno in zasedanjem novih prostorov slej ko prej konča slabo prav za tistega, ki na tak način deluje. Tudi je jasno, da je vojna vselej vojna, torej uničenje in uničevanje, posebno če se je poslužuje tisti, ki ni napaden. Toda razviti svet si ne more privoščiti, da bi bila njegova dejanja videti slaba ali celo škodljiva, razviti svet je vendar demokracija, ki je dobro že samo po sebi, razviti svet je po svojem namenu zgolj dober in v tem smislu postane dobro in plemenito celo ukrepanje z vojnimi sredstvi. In tako je prišlo do izuma "človekoljubne vojne", naziv, ki s svojo absurdnostjo pove vse. Kmalu po napadu na Irak je nemški analitik Ulrich Beck prepoznal svetohlinstvo vojaških posegov raz-

vitega sveta, saj naj bi bil pričetek "človekoljubne vojne" že napad Nata na Jugoslavijo leta 1999. Tu pa je šlo za notranji obračun, s katerim so Združene države Amerike pokazale Evropi, da sama ni sposobna reševati svojih problemov. Od tedaj se vojaški posegi odvijajo po istem kopitu, "človekoljubno" pomagati državam v stiski, vendar istočasno utrditi v njih svojo navzočnost in vsakršen vpliv. Kot se je v primeru Iraka postavil vojni po robu Janez Pavel II. - osupljivo brez uspeha -, tako je sedaj odločno dvignil svoj glas papež Frančišek, ki ne izključuje možnosti spopada svetovnih razsežnosti. Prvi navedeni papež je zelo dobro videl, da z napadom na Irak ubira razviti svet prav najslabšo smer, drugi pa se točno zaveda, da bo eno od naslednjih osvajanj zanesljivo porušilo svetovno ravnovesje in sprožilo dosti večje spopade. Ti ne bodo več človekoljubni, ampak bodo poskrbeli, da se razviti svet ne bo razširil preko mere. In če se vprašamo, kdo ima od naše sedanje smeri korist, potem spet pridemo do velikega kapitala. Tega ne zanima daljna prihodnost, ustreza mu sedanja smer, dokler traja, pač traja. Ustreza mu kar največji prostor lastnega vpliva, po volji so mu osvojeni naravni viri, v vojni cveti vojaška industrija, obračajo se veliki denarji in bogati naprej bogatijo, revnih pa je vsak dan več. In tej logiki se politika vse manj upira, narobe, politika vse bolj postaja ta ista logika in v njenem duhu ukrepa.

Janez Povše

POGOVOR Marko Paulin

Drugačen pogled na obdelovanje domačega vrta

Če kupec le ima kaj cvenka v denarnici, si v današnjih časih na tržnici, v trgovinah, marketih in super ter hipermarketih lahko kupi, kar si mu srce poželi. Tudi na zelenjavnih policah je vse polno izbire; v vseh letnih časih najdemo domala vse vrste zelenjave, kot da bi tudi pri nas bila ena sama pomlad ali poletje. Sočivje in sadje prihajata od vsepovsod, zato ljudje pravzaprav sploh ne vedo več, kateri sadeži in vrste zelenjave zorijo oz. rastejo v različnih letnih časih. Ko se tako odjemalec sprehaja od police do police, ne vedoč, kaj bi sploh vsega nakupil, bog ve, ali mu tudi šine v glavo misel, kakšne so po kakovosti te dobrote, ki se mu velikodušno ponujajo, a žal še zdaleč nimajo takega okusa, kot so ga imele včasih. Pomisli kdaj morda na vse strupe, s katerimi kmetje, še posebno na tistih velikanskih kmetijah, škropijo vsepovprek? Koliko od vsega tega prihaja v naše telo in polagoma načinja naše zdravje? Nekateri se ob skrbi za zdravo hrano sicer ustavljajo le ob tistih pridelkih, ki so označeni kot "bio", v upanju, da so res neoporečni. Kdor pa je tako srečen, da ima hišo in poleg nje še vrtiček ali njivico, se lahko odloči za "vrtičkarstvo", in sicer tako, ki ima vse prednosti "naravne" vzgoje rastlin, s tem da se izogne vsem kemikalijam in strupom. Saj navsezadnje malo peteršiljčka ali solatke, tiste male, mehke, lahko vzgojijo celo tisti, ki imajo le balkon ali teraso. Trije načini kmetovanja, ki spoštujejo naravno rast rastlin in seveda s tem tudi naše okolje, so: biološko, biodinamično in homeodinamično. Pa poglejmo, kakšne so njihove značilnosti.

Biološko kmetijstvo
V tem načinu kmetovanja ne uporabljamo umetnih gnojil, insekticidov, pesticidov, sredstev proti plevelom ipd. Rastline se zaščitijo predvsem s preventivo. Pri tem upoštevamo tudi kolo-barjenje, to se pravi, da pazimo, da vsako leto enakih rastlin ne vzgajamo na isti površini. To zato, da preprečujemo razvoj parazitov, pa tudi da omogočamo bolj razumno porabo hranilnih snovi, ki so v zemlji. Idealno bi bilo, da pri tem uporabljamo semena avtohtonih kmečkih vrst semen in sadik. Nekateri kmetje so prav ljubosumni na svoja domača semena (pri nas na Goriškem to velja predvsem za rdeč radič, tisti znani solkanski, ki so ga pred časom

poimenovali "goriška roža"). Pri biološkem kmetijstvu poleg kolo-barjenja je pomembno, kako postavljamo ali sejemo žive meje in drevesa. Žive meje namreč spreminjajo okolico gojenih kultur, omogočajo pa tudi hrano pticam in žuželkam, ki se hranijo s paraziti, in ne nazadnje so naravna zaščita proti "zunanjim" onesnaževalcem. Pri biološki vzgoji rastlin služijo tudi upoštevanje združljivosti rastlin (tistih, ki so npr. neprijetne, nezaželene za parazite) in seveda naravna gnojila, kompostiran živalski ali rastlinski gnoj. Ta zagotavlja rastlinam izredno bogastvo hranilnih snovi

Domači vrt Marka Paulina

za obdelovalno površino. Za zaščito rastlin pa je treba uporabljati naravne snovi (rastlinski, živalski ali mineralni ekstrakti rastlin, pa tudi minerali, kot sta baker in žveplo).

Biodinamično kmetijstvo
Tovrstno kmetijstvo še v večji meri upošteva koncept bio kmetijstva. Zemljo kot planet in kot obdelovalno površino obravnavamo v obliki živega organizma; postavimo jo v enakovreden odnos z vesoljem in našim sončnim sistemom. Poznavanje vsega tega nam omogoča uporabo in vpliv vesoljnih moči pri izboljševanju vzgajanja rastlin. Biodinamično kmetijstvo zato strogo uporablja natančen setveni koledar. V njem so označeni najboljši trenutki različnih del kmetovanja nasploh. Ta biodinamični način kmetovanja (že naši nonoti in pranoti so ga delno uporabljali, saj so se ob setvi zmeraj ozirali na lunine mene in jih upoštevali za vzgojo določenih rastlin) izvira iz znanstvenih duhovne vizije Rudolfa Steinera, iz metode, ki ob vzgajanju rastlin upošteva človeka, Zemljo, rodovito prst, pač vse (živali, rastline, minerale in Vesolje) kot velik živ organizem. Tako kmetovanje ima za cilj doseči sozvočje z naravo, Zemljo, obdelovalno površino in

ljudmi. Pri tem se vse delo opravlja s spoštovanjem, odgovornostjo, predanostjo, predvsem pa hvaležnostjo in z zaupanjem v Božje moči in pomoč. To kmetovanje ima svoje korenine v prvih dvajsetih letih prejšnjega stoletja, ko se je tradicionalno kmetijstvo znašlo pod vprašanjem, ali je prav, da v to našo zemljo vnašamo vedno več umetnih mineralnih gnojil, in ali ni bolje, da poizkusimo, kako drugače obdelovati našo izčrpano zemljo. Biodinamika deluje na treh bistvenih temeljih: rastlina je podoba Vesolja, gnojiti pomeni prinašati življenje v obdelovalno površino;

kmetija mora biti zamišljena in oblikovana kot vase zaprt, sklenjen organizem, ki deluje navzven. Vitalni ciklus rastlin mora biti spojen z ritmi planetov in s svetom zvezd, od koder izvirajo moči, ki uravnavajo rast rastlin. Kompostiran hlevski gnoj je tisti, ki vzdržuje in podpira življenje zemlje. Po tretjem principu biodinamičnega kmetovanja si mora kmetija prizadevati postati skupek organov, saj je združba več enot (sadovnjak, vrt, travnik, polje, živa meja, gozd itd.). Kmet mora biti globoko povezan z naravo in mora spoštovati njene ritme; to mu pomaga, da pri kmetovanju preneha uporabljati kemično pridobljena mineralna gnojila, pesticide in podobne strupe. Če bo upošteval vse to, mu bo uspelo s pomočjo uporabe znanstvenozoteričnih poznavanj vesoljnih in luninih ciklusov upravljati kmetijo na biodinamični način. Cilj biodinamičnega kmetovanja je namreč ta, da naravi omogočimo, da se sama vzdržuje, in tudi ta, da ji aktivno pomagamo pri procesih krepitve plodnosti tal vzdrževanja in izročanja kakovostne zemlje prihodnjim rodovom.

Homeodinamično kmetijstvo
Ta način kmetovanja je pod imenom homeodinamika razvil inštitut za raziskave Eureka v Beauu pri Codroipu na Videmskem. Že sama pripona, beseda homeo, izvira iz homeopatije, dinamika pa kot dinamika pomeni moč ali silo, ki jih zmremo skozi njo aktivirati. V tem načinu kmetovanja so združena poznavanja biološkega in biodinamičnega kmetijstva in moči homeopatije. Skozi uglasitev in zedinjenje s homeopatijo je mogoče rastlinam prinesti določene moči preko sporočilne oblike, shranjene v vodi. Danes smo postavljeni pred resna vprašanja: veliko skrb vzbujajo stanje okolja, njegovo onesnaževanje - fizično, kemično, biološko, elektromagnetno -, pomnjanje pitne vode, potreba po potenciranju hranilne vrednosti rastlin in hrane, ekonomska stiska. Kot pravijo poznavalci genetike, izraza rastlina le 30-40% svoje genske dediščine DNK, osta-

nek je prisoten v neizrazni, tih obliki. Homeodinamične metode delujejo kot stimulacija dejavnikov molčnega življenja rasti, kot sta prilagodljivost in odpornost do parazitov, do klimatskih stresov, dokler ne bodo moči tihe-

Pogled na zelenjavno "gomilo"

ga genskega materiala pričele razvijati dragoceno delovanje reševanja, krepitve življenja rasti in njihove kakovosti. Glede na to, da je voda osnova vsakega bitja, lahko skozi njo dosežemo prenos informacij v procese stimulacije vseh oblik življenja. Homeodinamična metoda bo zmožna stimulirati procese oblikovanja humusa v prsti, procese kompostiranja organske substance, aktiviranja procesov čiščenja površin, rastlin in vode, najpomembnejše rastlinske procese (klitje, cvetenje itd., odpornost proti klimatskim stresom (vlagi, suši, vročini), odpornost proti parazitom ...

Glede na to, da homeodinamično kmetijstvo uporablja homeopatske pripravke, ga uvrščajo v ekokompatibilni način kmetovanja. Homeodinamična metoda prinaša tri prednosti: absolutno odsotnost neželenih ostankov kemične sinteze v obdelovalnih površinah in na vzgajanih rastlinah, zelo majhne stroške homeodinamičnih pripravkov glede na visoko razredčenost te snovi, enostavna uporaba. To in še kaj drugega si lahko preberete v prispevku Franca Božjaka, objavljenem na spletu. Pri svojem zapisu je astronomske podatke povzel po setvenem koledarju Maria Thun, ki so ga izdali pri založbi Ajda. Več o tem dobite na spletu <http://ajda-vrzedenc.si/>.

Da vse, kar je tu zapisano, niso le prazne besede, je sam preizkusil gospod Marko Paulin, Goričan, po poklicu učitelj, ki sicer že veliko let živi v slovenski Istri in ga dobro poznajo goriški prijatelji in

tisti pevci, ki so nekdaj bili člani (ali morda še pojejo v njih) pevskih zborov Mirko Filej in Lojze Bratuž.

Pred časom nas je obiskal na uredništvu in nam povedal marsikaj zanimivega v zvezi s temi načini kmetovanja, ki jih sam z velikim uspehom udejanja na domačem vrtu. Iskreno se mu zahvaljujemo za prijetno kramljanje o pomembnih, mestoma nenavadnih stvareh, o katerih je vredno razmisliti. Bralci, ki se radi gredo vrtičkarje, bodo gotovo našli kaj uporabnega pri obdelovanju domačega vrta, ki prinaša posebno

upoštevajoč naravne metode?

Po smrti svojega tasta sem začel obdelovati sam, in sicer bolj ekološko, biološko. Toda šele v letih 2009, 2010 in 2011, ko sem opravljal tečaje biodinamičnega kmetijstva, sem popolnoma spremenil način obdelovanja. L. 2008 sem se iz Bertokov preselil v Nožed nad Izolo, 250m nad morjem. Tam imamo poleg stare obnovljene hiše, vinograd, v katerem sem pustil le nekaj trt, ker sem vanj raje vsadil sadna drevesa: jablane, hruške, marelice, češnje. Tako da bomo čez kako leto že lahko jedli naše sadje, pripravljali kompote, marmelade.

Ta sadovnjak je ob hiši, pred hišo pa je "park", v katerem gojimo rože. Pod hišo so pašni terasi, na katerih imamo v zagrajenem prostoru psa, kokoške. Na njivi oz. vrtu, ki je v obliki Zemlje, ellipse, po kateri kroži sonce, sadimo krompir, rdečo peso, fižol, koruzo. Na omenjenih tečajih kmetijstva, ki sem jih obiskoval na Videmskem, v kraju Beano blizu Codroipa, sem spoznal, kakšna razlika je med biodinamičnim in homeodinamičnim kmetijstvom. Vse, kar delaš, delaš v povezavi z duhovnim svetom, tj. s planeti in ozvezdji. To ni tako lahko za udejanjanje. Na posebnem koledarčku je označeno, kdaj in kaj lahko sadiš, kar rase nad zemljo (zelenjava), kar pod zemljo (plodovi). Za vsako kulturo imaš nekaj časa za sajenje. Pri tem je najmočnejše število energije devet, najmanjše pa tri. Vse seveda delam ročno, razen v jeseni, ko z malo frezijo obrnem zemljo, posejem deteljo, da zraste in pognoji ter obogati zemljo.

Spomladi pa to prekopljem, vse ostalo pa "stiham" - kopam z vilami, "na roke".

Kakšen gnoj pa uporabljate?

Gnojim s kompostnim gnojem, ki ga pripravljam iz listja, odpadkov hrane; kompostu dodam še organska gnojila v prahu. Te dobim na "komuni" Eureka v Zampicchii pri Codroipu, kjer sem obiskoval seminarja. Tudi oni delajo vse sami. Vzgapajo tudi semena žuželkam, plesni ..., ki jih uporabljam zelo razredčeno. Trte pa recimo škropim z modro galico in uporabljam žveplo. V Bertokih sem večkrat škropil, ker je bilo vlažno, tu, kjer sem zdaj, pa piha in ni razloga za peronospero. Naša zemlja je ilovnata, trda. Za del vrta, namenjenega cvetju, sem kupil petsto kg peska, ga zmešal z zemljo in šoto, da lahko uspevajo rože. Vse je odvisno od tega, kako pač pristopiš do zemlje.

Kaj pa so ta škropiva, ki jih uporabljate?
Vsa so naravna; npr. 20 litrov vode dodam 5 mililitrov tekočine škropiva. Praktično nič. Uspeh takega načina kmetovanja je res velikanski!

Imate v zvezi s tem kmetovanjem kakšno posebno osebnostno izkušnjo?
Ko smo l. 2008 prišli v Nožed, je bila zemlja zelo slaba. Jaz sem vse to "očistil" prav s temi preparati. Ko smo prišli, so bile povsod same krtine, odkar gnojim naravno in bogatim zemljo na ta biološki način, jih ni več. Treba je namreč verjeti v to, da je v zemlji vse živo, da so nekako "res" prisotni škrtatje, vodne, zračne vile in salamandre: to so namreč štirje elementi: voda, zrak, zemlja, ogenj. Nevidna bitja škrtatje so tam, kjer so v zemlji rudne žile. Njihovi "pomočniki" so tudi deževniki, ki "orjejo" zemljo. Če orješ globoko s plugom, uničiš te učinkovite "pomagače". Pa še nekaj je pomembno: prošnja, molitev. Preden sejem, prosim, ko končam, se pa zahvalim.

/ str. 14
Iva Koršič

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES, KROŽEK ANTON GREGORČIČ iz GORICE in KROŽEK VIRGIL ŠČEK iz TRSTA

vljudno vabijo na odprtje razstave SLOVENSKO SAMOSTOJNO POLITIČNO NASTOPANJE V ITALIJI SKOZI VOLILNE PLAKATE

ki bo v **četrtek, 19. septembra 2013, ob 18. uri**

v dvorani Svetovnega slovenskega kongresa na Cankarjevi 1/IV v Ljubljani.

O razstavi bodo spregovorili:
DAMIJAN TERPIN, deželni tajnik stranke Slovenska skupnost
DRAGO ŠTOKA, predsednik SSO in dolgoletni deželni svetnik SSK
IVO JEVIKAR, časnikar in strokovnjak za zgodovino političnega udejstvovanja Slovencev v Furlaniji Julijski krajini

RAZSTAVA BO ODPRTA OB DELAVNIH OD 8. DO 15.30 URE

Simbolika in teološko sporočilo (5)

Pluvial ali večernični plašč

S tokratnim prispevkom končujem zapise o samih bogoslužnih oblačilih, razen če bomo kdaj pogledali še na opuščena oblačila, vsaj kar zadeva novi mašni obred (Novus Ordo Missae), saj se v starem obredu še uporabljajo. Na vrsto tako počasi pridejo še ostali parametri in predmeti.

Pluvial, ki mu po slovensko rečemo tudi večernični plašč, je še vedno v uporabi, čeprav se mu številni duhovniki (in tudi diakoni) raje izogonejo ter ostanejo le v "korni obleki", za katero pa danes, kot smo že imeli priložnost povedati, ne veljajo več talar, koretelj in štola, temveč namesto tega le še alba in štola, zelo pogosto brez cingulum. Izgovori so praktično vedno eni in isti - od tistega, da je vroče, pa do tistega, da se ne sme komplicirati, itd. Pa vendar je katoliški obred nekaj povsem drugega po dostojanstvenosti, če uporabimo predvideni pluvial. Poglejmo njegovo zgodovino in simboliko ter vsebino, da bi lahko bolje razumeli, zakaj ga še velja uporabljati, in ga ne bo nosil samo tisti možakar, ki se v začetku decembra naše mi v Miklavža! Pluvial izhaja seveda iz latinske besede "pluvialis", ki je označevala antični dežni plašč. Ta beseda se enotno uporablja že od 9. stoletja dalje, sicer pa je še nekaj drugih poimenovanj: "cappa" ali "capa" oz. "tabardus", iz katerega je potem izšlo italijansko poimenovanje "tabarro" za pelerino, ki je zelo podobna samemu pluvialu. Tako "pluvialis" in "cappa" kot "tabardus" so namreč bile spredaj odprte pelerine, le da sta prva dva imela le odprtini za roke in bila precej dolga, do gležnjev, drugi pa je bil navadno krajši, lahko pa je imel tudi rokave. Vsa tri

oblačila so se zapirala z eno zapunko. "Pluvialis" in "cappa" sta bila v uporabi bolj pri višjih slojih in duhovščini, "tabardus" pa so bolj uporabljali študentje. V Španiji so oblačilo poimenovali kot "mantus", v Nemčiji pa "Rauchmantel" (dimni plašč) in "Vespermantel" (večernični

pluvial), to poimenovanje smo prevzeli tudi pri nas. Oblačilo je bilo v uporabi praktično vse od prvih stoletij in so ga vedno imeli za slovesno, ker pa se ni uporabljalo pri sami sveti maši, kar dolgo časa ni imelo simboličnih razlag. Prvo simbolično interpretacijo je tako podal Honorij iz Autuna, po katerem je to oblačilo predvsem znamenje spreobrnjenosti. Poleg tega velja: "Kakor pluvial sega vse do stopal, tako moramo tudi vztrajati v boju vere, vendar pa odprtina na pluvialu vernika spominja, da kljub vsem težavam, nebo ostaja odprto kot nagrada za napore v Gospodu" (Pietro Rossi). Izvor pluviala ni prav jasen, saj naj bi po mnenju nekaterih izhajal iz rimskega plašča, a ni mogoče ugotoviti natančno, kateri od teh plaščev bi to bil. Govorijo o plašču "lacerna", vendar drugi pa govorijo tudi o plašču "byrrus", izhajajoč iz pridig sv. Avguština, to pa zato, ker je omenjeni rimski plašč imel tudi kapuco, zaradi katere je predstavljal idealno zimsko oblačilo. Prav mogoče pa je tudi, da je pluvial predelava duhovniškega in redovniškega ogrinjala "cappa" ali "capa" iz 8. - 9. stoletja, ki so ga zlasti uporabljali za procesije ali druga manjša bogoslužna opravila, kakor se pluvial pravzaprav še vedno uporablja. Ta meniški izvor se zdi še najbolj verjeten, saj dobimo potrditve iz številnih virov. Kot rečeno, je pluvial duhovniško in diakonsko oblačilo, ki ga očitno že več kot tisočletje (če upoštevamo meniško ogrinjalo "cappa", pa še prej!) uporabljajo za slovesne večernice in hvalnice, za blagoslove (tako je imel papež pluvial ob blagoslovu palm in oljk na svetno nedeljo), za procesijo in blagoslov z Najsvetejšim, za obhajanje krsta in birme (prej namreč teh zakramentov niso obhajali med mašo), za pokopavanje mrtvih, prav tako za slovesne sinode in koncile škofov. V srednjem veku je bil bel ali rdeč pluvial značilno papeško oblačilo. Rdečega je papež nosil vselej, ko se ne zahteva bel, kakor tudi za pogrebe. Oblika pluviala je polkrožna, polkrog pa niha med 1,40 in 1,60 m. Pluviali iz stoletij po reformaciji so precej težki in bogato okrašeni, kot na primer tisti brokatni cesarice Marije Terezije, ki ga

je moč videti pri goriških uršulinkah. Vse do pred petdesetih let je na hrbtni strani bil bogato okrašen "ščit", na katerem so pogosto bile ročno izvezene podobe. Pluvial se lahko spredaj zapira z običajno fibulo, lahko pa je spredaj tudi umetniško narejena zapora iz kvadratnega kosa blaga z dodatki, kakor smo lahko videli ob jubilejnem letu 2000 pri papežu Janezu Pavlu II. Navadno so ta sprednji bogati okras nosile le cerkveni dostojanstveniki, medtem ko je ostala duhovščina uporabljala le zlato ali srebrno zapunko. Če se oblika pluviala skozi stoletja ni bistveno spreminjala, pa tega ne moremo reči za "kapuco", ki je najprej bila prava pravcata kapuca, potem je postala trikotnik iz blaga (13. st.), zatem ščit (14. in 15. st.), potem pa kar neke vrste pravokotnik z zaobljeno spodnjo stranico (15. in 16. st.), ki je postal potem kar oval, sčasoma tako velik, da je celo pokrival rame in se spuščal do pasu - seveda so ta val tudi bogato krasili, na robu pa je imel številne cofe. Danes je nekaj običajnega, da gre za cerkveno arheologijo in je kapuca zlasti trikotna ali je sploh ni. V isto kategorijo kot pluvial lahko uvrstimo tudi "moceto", ki je nekakšno krajše ogrinjalo, vendar iz lažjega blaga, ki ga nosijo po natančno določenih predpisih, saj je to znamenje jurisdikcije, zlasti to velja za papeško rdečo moceto, sicer pa jo imajo seveda tudi kardinali, škofi in kanoniki, kakor tudi duhovniki, ki oskrbujejo določen pomemben romarski kraj, denimo Lurd. Podobno je iz lahke tkanine narejena "manteleta", ki so jo nekaj, še do pred kratkim, nosili kardinali in škofje, - ogrinjalo, ki so si ga spredaj zavezali. Danes manteleta pripada duhovnikom z dvema najvišjima častnima nazivoma - apostolskim protonotarjem in papeškim hišnim prelatom (nosil bi jo torej lahko nam znani prelat Renato Podberšič), prav tako pa to oblačilo nosijo nekateri kanoniki. Vsekakor pa ti zadnji dve oblačili nista tako zelo stari, saj se, denimo v Italiji, pojavita šele v 16. stoletju.

Andrej Vončina

Radio Ognjišče / V treh dneh od Čedadada do Trsta

Kolesarsko romanje Od Marije k Mariji

Nekaj sodelavcev Radia Ognjišče je 6. septembra odšlo na tradicionalno šmarno kolesarsko romanje *Od Marije k Mariji*. Pot jih je tokrat vodila po Beneški Sloveniji, Goriški in Tržaški, in sicer po Marijinih svetiščih, ki so posebno draga Slovincem. S samim kolesarjenjem in radijskimi oddajami so med drugim približali poslušalcem življenje slovenske narodne skupnosti, ki živi v naši deželi.

Prva etapa letošnjega - petega - romanja je bila Stara Gora. Tam je zanje maševal msgr. Marino Qualizza, v bližnjem Čedadu pa so se srečali z urednikom časnika Dom Eziom Gosgnachom; oba sta jima spregovorila o preteklem in sedanjem utripu Benečije. Naslednja postaja je bila Krmin, kjer je romarje na kolesih pričakal štandreški župnik in dekan Karel Bolčina, ki je - kot so na portalu Radia Ognjišče sami zapisali - romarji - v veliki meri začrtal tokratno kolesarsko romarsko pot. Z njim so stopili v krminsko svetišče Rože skrivnostne, nato pa so se ustavili na Subidi na Plešivem, kjer so jih gostoljubno sprejeli Sirkovi. Ustavili so se tudi pri mašlem svetišču, posvečenem Kraljici ljudstev, na Prevalu, nato pa pri Mariji Pomagaj na Jazbinah: tam so obiskali stoletno redno poslušalko R. O. Marico Vogrič ter se pogovorili z županjo Števerjana Franko Padovan, podžupanom Robertom Princičem in drugimi prijaznimi domačini. Prvi dan so pot sklenili v štandrežu; tam so domačini zanje prežirali kulturno prireditev, ki so jo neposredno predvajali na frekvencah Radia Ognjišče.

Drugi dan kolesarjenja, v soboto, 7. septembra, so radijski romarji v oddaji *Sobotna iskrica* najprej gostili otroke, ki obiskujejo šolo in verouk v štandrežu, nato so se

peljali mimo Sovodenj in Gabrij proti Palkišču; tam jim je Marijino cerkveno odprl domačin Nevio Nacini. Kolesarji so se v dnevu, ki ga je papež namenil molitvi za mir, za opoldansko molitev ustavili v cerkvi v Štivanu. Na sedežu devinskih pevskih zborov so nato povabili pred mikrofon učiteljico, katehistinjo in zborovodkinjo Olgo Tavčar. Po sugestivni obalni cesti so popoldne le prispeli do Trsta. Ustavili so se v cerkvi sv. Mohorja in Fortunata v Rojanu, kjer so se srečali z msgr. Francem Vončino. Nato so obiskali prostore slovenskega uredništva RAI v Trstu, po katerih jih je vodil časnikar Ivo Jevnikar; ta jih je pospremil tudi nekaj ulic naprej, do prostorov osrednjega kulturnega življa Slovincem na Tržaškem. Večer drugega dne so romarji kronali z molitveno uro, ki so jo pripravile šolske sestre v Trstu; z blagoslovom vseh - v kapeli in pred radijskimi sprejemniki - jo je sklenil upokojeni ljubljanski nadškof Alojz Uran. Tretji dan romanja, v nedeljo, 8. septembra, so radijski zjutraj povabili pred mikrofon predstavnico prijaznih šolskih sester, s. Dorothejo, tik pred koncem kolesarske poti pa - v Marijanišču na Opčinah pri Trstevu - škofovega vikarja za Slovence Antona Bedenčiča. Nato so krenili proti zadnji etapi, Marijinemu svetišču na Vejni nad Trstom. Tam se jim je pridružilo sedem avtobusov romarjev iz Slovenije, veliko pa jih je prišlo tudi z osebnimi vozili. Skupaj so pod borovci molili križev pot za mir, ob 13. uri pa se je romanje končalo s slovesno mašo, ki jo je za več kot 600 navzočih daroval msgr. Uran. Ta se je v homiliji med drugim spomnil molitve za mir, dotaknil pa se je tudi krize v slovenski Cerkvi in zagotovil, da vsi dobri goddki pripomorejo k dobremu.

Kratka

Mirenski Grad / Kvatrnica 2013

Kvatrnico na Mirenskem Gradu bodo obhajali že v nedeljo, 15. septembra 2013, ob 16. uri, prav na praznik Žalostne Matere Božje, zavetnice svetišča. To bo tudi sklep praznovanja stoletnice prihoda lazarištva na Mirenski Grad (1913-2013). **V soboto, 14. septembra, bo ob 19. uri mladinska maša; oblikovali jo bodo mladi z Grada v sodelovanju s starejšo skupino Vipavskih tamburašev. Po maši bodo procesija z lučkami in pete litanije Matere Božje. Ob 20.30 bo v dvorani Gnidovčevega doma odprtje razstave Fotooko mladih - tematika NEBO. V nedeljo, 15. septembra 2013, na Kvatrnico, bodo svete maše: ob 7. uri maša s petjem; ob 10. uri slovesna maša župnije Miren; ob 15.30 pete litanije Matere Božje; ob 16. uri somaševanje domačin in okoliških duhovnikov: vodil ga bo kardinal Franc Rode, ki bo imel tudi slavnostni nagovor. Spovedovanje bo v soboto zvečer pri maši, v nedeljo od šeste ure naprej in popoldne eno uro pred začetkom slovesnosti.**

Miselna in življenjska podlaga velikega dela (1)

Zapuščina svetega Cirila in Metoda in poslanstvo slovanskih narodov

V tem razmišljanju želim odkrivati, kako je sporočilo Cirila in Metoda povezano z dušo in poslanstvom slovanskih narodov. Iz Carigrada sta prišla kot misijonarja med slovanske narode in s svojim širokim delom pripravila model, ki je vzpostavil povezavo različnih kulturnih prostorov, bizantinskega, rimskega in slovanskega, ki nekako predstavljajo jedro evropske civilizacije. Res je, da je propadel poskus, ki je želel vzpostaviti cerkveno strukturo na temelju slovanske kulture, toda njegova moč je ostala živa skozi stoletja in se ohranila zlasti v načinu duhovnosti, v liturgiji in kulturi. Kljub tolikšnim preizkušnjam in preganjanjem prinaša svoj navdih in kliče k vzpostavljanju edinosti. Vse to so bili razlogi, da je papež Janez Pavel II. leta 1980 svetega Cirila in Metoda skupaj s svetim Benediktom razglasil za sozavetnika Evrope. Reči je mogoče, da vedno znova prihajajo valovi, ki nas vračajo h koreninam, da se zopet poglobljamo v njuno sporočilo in obnavljamo skoraj pozabljeno idejo o poklicnosti in povezovanju, ki jo imajo slovanski narodi. To misel so poglobljali med obema vojnama kongresi v Velehradu na Moravskem (M. Ambrožič, "Il

contributo del dott. Franc Grivec ai Congressi di Velehrad", v: C. Alzati - M. Grusovin - D. Tavano (ur.), *L'eredità di Cirillo e Metodio. Omaggio a Vittorio Peri*, Istituto per gli incontri culturali mitteleuropei, Gorizia, 2009, 309-317) in različni mesijanizmi, med katerimi je najbolj znan ruski. V sedanji Evropi in po slovanskem papežu Janezu Pavlu II. se vedno bolj odpira potreba po tem, da bi osmislili in prikazali slovansko kulturo in duhovnost kot vezni člen za poživitev in obogatitev življenja v skupnosti evropskih narodov. Velik prispevek na tem področju je s svojim delom in pisanjem zapustil češki kardinal Tomáš Špidlik, ki je tudi bistroval nekaterim uvidom tega razmišljanja. **Ciril odkriva veliko dostojanstvo človeka** Za srečanje z miselno in življenjsko podlago velikega dela, ki sta ga opravila sveta brata, moramo najprej stopiti k formaciji in poti, ki jo je prehodil sveti Ciril. *Žitje Konstantina* govori o mladostnem srečanju Cirila s Svetom Modrostjo. "Ko je bilo dečku sedem let, je vi-

del sanje in jih je povedal očetu in materi, rekoč: 'Vojvoda je izbral vse deklice našega mesta in mi rekel: Izberi si izmed njih ka-

tero hočeš za nevesto, primerno in v pomoč sebi. Jaz pa sem pogledal in ogledal vse in videl eno krasnejšo od vseh, s svetlim licem zelo okrašeno z zlatim nakitom in z biseri in z vsjo krasoto:

ime ji je bilo Sofija, to je modrost. To sem izbral". (*Žitje Konstantina* III, 1, v: F. Grivec *Žitje Konstantina in Metodija*, Ljubljana 1951, 56) Modrost mu je pomagala, da je premagoval zlo in stopal v globlji pogled na življenje. Mladi Ciril si je na svoji filozofski in teološki poti izbral za zaščitnika svetega Gregorja Nacijanskega, ki je bil takrat v Carigradu zelo cenjen teolog. Lotil se je učenja njegovih knjig in jih znal na pamet. "O Gregorij, človek po telesu, a po duši angel! Ti si po telesu človek, a si se angel pokazal. Tvoja usta namreč kakor eden Serafov Boga slave in vesoljni svet razsvetljujejo z razlago prave vere. Tudi mene, ki se k tebi zahtekam z ljubeznijo in vero, sprejmi in bodi mi učitelj in prosvetitelj". (*Žitje Konstantina* III, 3 (57) Po njegovem zgledu je želel tudi sam postati Kristusov glas. Če je pri svetem Gregorju ta govoril grški jezik, pa bo pri Cirilu Kristusov glas v slovanskem jeziku, kot je poudaril v uvodu v štiri evangelijske. (A. Vaillant (ur.), *Revue des études slaves* 33 (1956), 72. T. Špidlik, "Gregorio Nazianzeno, maestro e ispiratore di Costantino-Cirillo", v: *Orientalia Christiana Analecta* 231 (1988), 299-304.)

/ dalje
Primož Krečič

Molitveno bdenje za mir v Siriji

Nasilje in vojna nista nikoli pot miru

Dolgo večerno bdenje, ki se ga je na Trgu sv. Petra udeležilo nad sto tisoč ljudi, je v soboto, 7. septembra, sklenilo dan molitve in posta za mir. To je bila še ena "planetarna" gesta papeža Frančiška, ki je v dneh, ko se stopnjuje strah pred spopadom v Siriji, združila katoličane, pravoslavce in protestante, pripadnike drugih veroizpovedi in neverne, ljudi dobre volje z vsega sveta.

Po molitvi Svetemu Duhu je bil rožni venec, nato dolgo evharistično češčenje. Vse to je potekalo na preprost in zbran način, v tišini. Molitev, češčenje in tišina. Na kolenih so pred Najsvetejšim molili verniki, pa tudi islamski vodje. Bdenje je bilo nenavadno dolgo, daljše kot katerakoli druga javna molitev. In s srcem v roki je tudi tokrat spregovoril sveti oče Frančišek; s posebnim občutkom dramatičnosti tega zgodovinskega trenutka je izrekel svojo do pičice preiščeno homilijo. V njej ni bilo ne politike ne geopolitičnih strategij ne odstavkov iz mednarodnega prava. Izšel je iz Svetega pisma in iz človeku vrojenega hrepenenja po skladnosti prek greha in sebičnosti, ki spremeni harmonijo v nered in spor. Na tak način je papež povedal prav vse, kar je moral povedati: odločen "ne" v nemu posegu, ki bi samo dodal nasilje nasilju z nepredstavljenimi posledicami; in predvsem: "ne" brezbriznosti za vse to, kar se do-

gaja v Siriji. Ko človek misli samo nase in se postavi v središče vsega, ko pusti, da ga očarajo maliki oblasti in premoči, ko se postavi na mesto Boga, tedaj pokvari vse in odpre vrata nasilju, brezbriznosti in sporu. V vsaki obliki nasilja in vojne se spet rodi Kajn. In še vedno brat dviga roko nad svojega brata. Še vedno dopuščamo, da nas vodijo maliki, egoizem in interesi. Kot bi bilo nekaj normalnega, še naprej sejemo ruševine, trpljenje in smrt. "Nasilje in vojna prinašajo samo smrt". Pred podobo Marije "Salus populi romani" je papež odločno zatrdil, da lahko prekinemo to spiralo trpljenja in smrti, lahko se naučimo hoditi po poteh miru. "Rad bi, da bi prav vsi, od najmanjšega do največjega pa do teh, ki so imenovani, da vladajo narodom, danes rekli: Ja, hočemo"! Prav tako bi rad, da bi ljudje vsaj za trenutek obrnili pogled na križ: "Tam se lahko razbere odgovor Boga". Tam se na nasilje ni odgovorilo z nasiljem, na smrt se

ni odgovorilo z govorico smrti. "V tišini križa utihne ropot orožja in spregovori govorica sprave, odpuščenja, dialoga, miru". Zato naj vsi ljudje, verni in neverni, z močnim glasom zavpijejo: "Nasilje in vojna nista nikdar pot miru"! Dan kasneje je Frančišek poudaril, da se moramo pogumno odpovedovati zlu in izbirati dobro. Boriti se proti zlu pomeni tudi reči "ne" bratomornemu sovraštvu in lažem, širjenju orožja in nezakonitemu trgovanju z njim. Izrecno je omenil, da "obstaja dvom, če do nekaterih vojn ne pride zgolj zaradi trgovine z orožjem". Po molitvi Angelovega češčenja se je zahvalil vsem, ki so se na najrazličnejše načine po vsem svetu - na milijone! - pridružili dnevu posta in molitve. Pozval jih je, naj nadaljujejo z molitvijo in delom za mir, da bi se pravično poravnal bratomorni spor. "Iskanje miru je dolgo, zahteva potrpežljivost in vztrajnost! Nadaljujmo z molitvijo"! / DD

V Cerkvah včasih prevelik poudarek na besedi (1)

Gospod, danes ste odlično pridigali!

Morda dajemo danes premajhen poudarek izredno pomembni in revolucionarni zadevi, to pa je iznajdba tiska. S kanadskim komunikologom McLuhanom jo lahko poimenujemo Gutenbergova revolucija - s tiskom je sčasoma

ustavljati le pri nekaterih vidikih svetih spisov, kakor se je treba tudi vselej soočiti z Izročilom, ki je tisto, ki zagotavlja vselej živi in neprekinjeni dialog Gospoda s svojim ljudstvom. Izročilo je vselej pred zapisanim, kar nam je zelo hitro jasno, če, recimo, pogle-

Marshall McLuhan

vsak posameznik postal tudi bralec, seveda govorimo o pismenem posamezniku. Vendar pa velja tudi, kakor je lepo poudaril kanadski strokovnjak, da je svet tiska tudi vizualni svet, naše oči pa nikakor niso nevtralne, temveč zadeve vselej fragmentirajo, vsakogar silijo v to, da se osredotoči na en vidik, in se tega tudi držijo. Knjiga torej spodbuja umik v notranjost, obrat vase, neke vrste egocentričnost. Ko je 2. vatikanski cerkveni zbor poudaril pomembnost branja in študija Svetega pisma, Božje besede, je vendarle to zadržal v določen skupni, enotni teren - poglabljanje v Sveto pismo mora vselej gledati na celoto in ne sme nikdar izključevati živega Izročila celotne Cerkve, kakor naroča v 12. točki dogmatična konstitucija o Božjem razodetju "Dei Verbum". Nobenega spodbujanja fragmentarnosti ni tu, zato se ne smemo nikdar

damo prve spise v Svetem pismu, ki niso bili zapisani najprej, ampak so bili zapisani za nekaterimi drugimi spisi, pred tem pa bili stvar ustnega izročila. Pa ne samo to, saj zapisane besede slonijo na dogodku Besede, ki se je učlovečila - s Kristusom zapisane besede postanejo meso, zaživijo. Kardinal De Lubac je zapisal, da se Božja beseda utelesi v razlomljenem kruhu, ki je v Kristusovih rokah. Pomeni, da so te tri zadeve med sabo nerazdružljive in hodijo z roko v roki. Ko rečemo v katoliški Cerkvi Božja besede

da, mislimo hkrati tudi na sveto Izročilo in na učlovečeno Besedo. Žal pa je tudi v katoliških krogih postalo tako, da se stavi poudarek samo na Božjo besedo - kar je nevarno, saj se prevedeno sliši kot "sola Scriptura", ki pa je Lutrovo, torej protestantsko, načelo. Zgodi se celo, da Besedo z veliko začetnico zamenja poplava besed z malo začetnico, kjer je osrednjega pomena le še izkustveni vidik verovanja, ostalo pa ne najde mesta, ki bi ga moralo imeti. Kaj se zgodi, če torej ta poudarek na "besedi" ni dovolj zasidran v še drugih ključnih elementih krš-

ske vere? Pogledati je treba protestantski svet, ki se je znebil izročila in evharistije, da bi dal poudarek besedi in torej pravzaprav vizualnemu vidiku. V številnih ameriških filmih vidimo, kako ob koncu protestantskega bogoslužja verniki čestitajo pastorju za pridigo, kar je ena od prvih posledic načela "sola scriptura". Zato, da je nedeljsko bogoslužje zares dobro in kvalitetno, je treba imeti odličnega govornika. To je tudi razumljivo, saj je nekaj vreden, če je poudarek le na besedah, samo tisti, ki zna govoriti. Oznanjevanje tako postane stvar profesionalcev, postane neke vrste "meštir", kot so rekli stari. Takšen pridigar pa potem lahko takole parafrazira Arhimeda: "Dajte mi oporni mikrofoni in premaknil bom svet"! po Luigi Codemu povzel A. V.

Ko ne bi bilo duhovnikov ob strani mnogih, kdo bi bil?

INSIEME
AI SACERDOTI
INSIEME
AI PIU' DEBOLI

WWW.INSIEME.AISACERDOTI.IT

Kratke

Mednarodno violinsko tekmovanje Lipizer v Kulturnem centru Bratuž v Gorici

V soboto, 7. septembra, se je v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici začelo 32. Mednarodno violinsko tekmovanje nagrada Rodolfo Lipizer, ki se bo nadaljevalo do 15. septembra. Prireditelj, na katero se je letos prijavilo 49 glasbenikov iz 22 držav, se je uradno začela prejšnja sobota ob prisotnosti predstavnikov

oblasti, članov žirije in seveda violinistov. Tekmovanje pa se je začelo v soboto zvečer in se nadaljevalo v nedeljo. V sredo, 11. septembra, je potekal polfinale petnajstih najboljših, ki se nadaljuje v četrtek, 12. t. m. Finale bo na sporedu v petek in soboto, 13. in 14. septembra, s pričetkom ob 19.30; predstavilo se bo šest finalistov, ki bodo nastopili ob spremljavi Simfoničnega orkestra P. Constantinescu pod vodstvom priznanega dirigenta Ovidia Balana. Redna vstopnica za finale znaša 8 evrov, znižana pa šest. V nedeljo, 15. septembra, bosta ob 19. uri gala koncert zmagovalcev in nagrajevanje. Redna cena vstopnice znaša 12 evrov, znižana 8. Kdor želi, si lahko kupi abonma, ki vključuje vseh 15 vstopnin (redna cena 34,80 evra, znižana pa 25,60). Mednarodno žirijo sestavljajo: italijanski skladatelj Carlo Pedini, predsednik žirije, profesorji Francisco Diaz (Venezuela), Anna Kandiskaya (Rusija), Hae-Sun Kang (Južna Koreja), Josef Anzil Levin (Izrael), Fulvio Luciani (Italija) in Denise Sutton (Južna Afrika).

Sestanek občinske sekcije Slovenske skupnosti

V ponedeljek, 2. septembra, je zasedala goriška občinska sekcija Slovenske skupnosti. Na dnevnem redu je bil pregled najbolj pomembnih dogodkov, ki so se zgodili v zadnjih mesecih. Govor je bil o škodi, ki jo povzročajo merjasci ne samo na Krasu, ampak tudi v Brdih, kjer so nekateri vinogradniki zaradi njih močno oškodovani. Odškodnine, ki jih dobivajo vinogradniki, so povsem nezadostne, tako da so si morali kmetje na svoje stroške kupiti ojačene obrambne mreže. Nujno je, da si pokrajinska in deželna uprava kar se da prizadevata, da se spremeni sedanja zakonodaja, ki bo morala upoštevati sedanje izredno stanje in uvesti določila za zaščito prvovrstnega vinorodnega okolja.

Glede plačevanja stroškov za odnašanje odpadkov so člani goriške sekcije SSK soglašali, da bi morale biti položnice bolj jasne glede razlage posameznih stroškov. Občinska uprava bi morala tudi poskrbeti za to, da se nagrajujejo družine, ki aktivno prispevajo k zmanjšanju odpadkov (z uporabo komposterjev) ali ki del odpadkov odnašajo na odlagališča. Občani namreč ugotavljajo, da je teh "nagrada" vedno manj.

Na seji so tudi z zadovoljstvom obravnavali uspeh prizadevanj, zaradi katerih je občina Gorica začela izvajati določila 21. člena zaščitnega zakona in bo tako imenovala slovenskega predstavnika v krajski komisiji. Za to se je najbolj zavzemal in trdil svetnik Walter Bandelj.

Uporaba slovenščine je v izvoljenih javnih organih in ustanovah še vedno preskromna. Žal se pri tem težko kaj premakne, kljub prizadevanju Slovencev. Ta problem je najbolj očiten na goriški občini, medtem ko je na goriški pokrajini bistveno boljše.

Končno spodbudna vest za vrtec v Pevmi

Občinski svetnik Slovenske skupnosti Walter Bandelj sporoča, da je z veseljem sprejel v vednost novico, da je občinski odbor končno potrdil finančna sredstva za nastavitve videodomofona na vrtna vrata pevmskega vrtca in za ureditev zunanega pločnika pred vrtcem. Pri tem pa poudarja, da je bilo treba za dosego tega večkrat tudi trdo poseči pri goriškem županu Romoliju, med zasedanji občinskega sveta, pa tudi izven njih, in v medijih.

Celotna zadeva se je vila od decembra 2012 dalje in šele sedaj je prišla v javnost lepa novica. Sedaj pa se postavlja novo vprašanje: koliko časa bo treba čakati na začetek del in uresničitev vsega? Bandelj opozarja tudi, da se je v tem tednu začel pouk za šolsko leto 2013/2014, minili so namreč poletni meseci in z njimi počitnice; takrat pa je bil najbolj primeren čas za izvajanje del in tudi njihovo dokončanje. Če bi bila dela dokončana, bi sedaj otroci lahko nemoteno vstopali v pevmski vrtec Pika Polonica. Žal pa se vse to ni zgodilo. Zato Bandelj želi spodbuditi občinsko upravo, naj poskrbi, da bodo dela čim prej izvedena in naj pouk, kljub delom, poteka čim bolj nemoteno.

Kulturni dom / Skupinska razstava "DiversArte (Umetnost raznolikosti)"

V petek, 6. septembra 2013, je bilo v galeriji Kulturnega doma v Gorici odprtje skupinske razstave solidarnostne narave "DiversArte" (Umetnost raznolikosti). Na njej sodelujejo s svojimi likovnimi deli prizadeti otroci in njihovi izurjeni likovni animatorji: Annamaria Fabbroni, Emilia Mask, Mariagrazia Persolja, Arnaldo Grudner in Luigi Togut. Podobniki projekta so neutrudljivi sodelavci socialnega združenja CISI iz Gorice: Vito Dalò, Germana Cladiraro in Luciana Gerçolet. Na otvoritveni slovesnosti so spregovorili predsednik združenja CISI Silvano Buttignon, ravnateljica združenja CISI Annamaria Orlando, predsednica kulturnega društva "T. Crali", Maria Rosaria De Vitis - Piemonti, predsednik ANFFAS Mario Brancati in ravnatelj Kulturnega doma Igor Komel. Skupinsko razstavo prirejajo združenje CISI iz Gorice, kulturno društvo "T. Crali" in ANFFAS iz Gorice, v sodelovanju s Kulturnim domom v Gorici (v okviru projekta "Vsi drugačni, vsi enakopravni") in kulturno zadrugo Maja iz Gorice.

Razstava bo odprta do 16. septembra 2013: od ponedeljka do petka, od 9.30 do 12. in od 16. do 18. ure, ter v večernih urah med kulturnimi prireditvami.

Polifonico Arezzo / DVS Bodeča Neža

Prva na državni ravni, zelo visoko uvrščena tudi na mednarodni

Gostovanje DVS Bodeča Neža se je v toskanskem srednjeveškem mestu Arezzo konec avgusta sklenilo s kar nekaj pomenljivimi uspehi. O 1. mestu na tekmovanju na državni ravni smo poročali že zadnjič, zelo dobro pa so se dekleta odrezala tudi na mednarodnem delu tekmovanja. Uspeh je toliko pomembnejši, ker velja mednarodno tekmovanje v Arezzu za eno od kakovostnejših preizkušelj na evropski ravni in pomeni pravo referenco za zborovstvo, saj spada v prestižno mrežo tekmovanj za Veliko nagrado Evrope.

A pojdimo po vrsti. DVS Bodeča Neža je na vsedravnem tekmovanju vpisala v svojo bogato zbirko priznanj in nagrad novo 1. mesto z visokim izkupičkom 180 točk od 200 možnih. V mednarodni konkurenci so pevke tekmovale v treh kategorijah in v hudi konkurenci povsod dosegle zelo lepe uvrstitve. Državno tek-

movanje je potekalo v četrtek, 29. avgusta: skupina je pokazala odlične pevske sposobnosti, kar je žirija nagradila in poudarila tudi z odločitvijo, da drugega mesta sploh ni podelila. Zmago so si dekleta zagotovila z izvedbo

movanja Polifonico (v četrtek, 29., in petek, 30. avgusta). Dekleta so nastopila v kategorijah za

za samo 0,4 točke. Zelo dobro so se vrhovske pevke izkazale tudi v kategoriji ženskih zborov: tudi v tem primeru jim je žirija podelila 164,4/200 točk oziroma skupno 4. mesto.

Za tekmovanje v Arezzu je DVS Bodeča Neža pripravila tehten in obsežen program, ki ga je predstavila v posameznih tekmovalnih kategorijah. Zajemal je iz različnih zgodovinskih obdobjev vse od renesane do romantike in sodobnosti. Dekleta so predstavila številne znane evropske skladateljice, med njimi Tomasa Luisa Da Victorio, Giovannija da Palestrina in Francisca Poulanca. Med slovenskimi skladatelji gre omeniti Ambroža Čopija in Lojzeta Lebiča. DVS Bodeča Neža je omenjeni program pripravila v sklopu projekta Pojemo Evropi, ki ga delno sofinancirata Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javni sklad za kulturne dejavnosti.

zgodovinskega programa, ki je vključeval skladbe različnih stilov in obdobjev in je bil dokaz poznavanja široke zborovske kulture. Zborovodkinja Mateja Černic pa si je postavila še večji izziv in se tako s svojo vokalno skupino predstavila tudi na mednarodnem delu tek-

enake glasove, renesančno, sodobno in ljudsko glasbo. Največji uspeh so požele v renesančni kategoriji, kjer jih je žirija nagradila s tretjim mestom in 164,4/200 točkami. Za drugouvrščenim japonskim zborom Collegium cantorum Yokohama so zaostale

Gorica - Društvo goriških upokojencev Brata Vogrič častna člana odbora

Letos je za brata Emila in Zdenka Vogriča posebno leto. Praznovala sta častitljiv življenjski jubitej, Emil 90 in Zdenko 85 let. Oba sta zvesta odbornika Društva slovenskih upokojencev za Goriško nad 30 let, od ustanovnega občnega zbora, ki je bil 16.12.1982, do danes. Kot odbornika sta še vedno aktivna pri opravljanju društvenih zadolžitve. Vsa leta sta zavzeto sodelovala in pomagala pri uresničevanju načrtovanih pobud. Zato

je Izvršni odbor sklenil, da ob njunih življenjskih jubilejih podeli obema naslov častnega člana odbora goriških upokojencev. Emilu je odbor izročil lično plaketo s čestitkami in podelit-

vijo naslova častnega člana na letnem občnem zboru 11. junija 2013. Ker je bil istega dne Zdenko odsoten zaradi zdravstvenih razlogov, mu je odbor izročil plaketo z isto vsebino na seji dne 3.

septembra. Oba je društvo primerno počastilo in se jima zahvalilo za njuno požrtvovalno delo. Emil je bil vedno v veliko oporo društvu; ker je ljubitelj zborovskega petja, je bil od ustanovitve društva dalje okrog 20 let odgovoren za društveni mešani pevski zbor. Zdenko je zadnje

Po zgledu antičnih krščanskih skupnosti Nadškof je predstavil pastirsko pismo

Goriški nadškof msgr. Carlo Roberto Maria Redaelli je v petek, 6. septembra, na tiskovni konferenci predstavil pastirsko pismo za leti 2013 in 2014 z naslovom *Kdo je Cerkev?* Predstavitev omenjene publikacije so se udeležili tudi odgovorni za pastorale mladih v goriški nadškofiji g. Nicola Ban, škofov vikar msgr. Adelchi Cabass in direktor škofijskega pastoralnega središča g. Franco Gismano. Tiskovno konferenco je vodil odgovorni za stike z javnostjo goriške nadškofije Mauro Ungaro.

Nadškof je na tiskovni konferenci podrobneje predstavil vsebino pastoralnega pisma, ki bo v slovenski za štandresko dekanijo predstavljena v petek, 13. septembra, v Štandrežu. Goriški nadškof Redaelli je svoje razmišljanje osnoval na prvih

krščanskih skupnostih, skupnosti iz Jeruzalema in skupnosti iz Antiohije. Po besedah nadškofa mora katoliška skupnost, začeti s posameznimi župnijami, živeti vrednote prvih krščanskih skupnosti. "Tudi v današnjih časih bi morali vzeti kot postavko življenje jeruzalemske in antiohijske Cerkve. Potrebno je v preteklosti videti in spoznati rešitve za težave prihodnosti", je podčrtal nadškof Redaelli: "Ohranjati je treba izvornost, ker ravno izvornost je začetna točka za vsako spremembo". Nadškof je med svojim

posegom tudi predstavil nekaj kritičnih točk v današnji družbi in zanje omenil potencialne rešitve. Načel je vprašanje sprejemanja pribežnikov, omenil je možnost, da bi vsak vernik del svojega premoženja namenil

svoji katoliški skupnosti. Taka in podobna razmišljanja ponuja nadškof vsaki posamezni župniji, ki bo morala o tem razmisliti in odgovoriti na izziv do Božiča: na podlagi odgovorov, ki bodo prišli iz župnij, bo sestavljen program na ravni nadškofije. Pastirsko pismo bo predstavljeno v vsaki dekaniji posebej; gre pa za prvo publikacijo, ki jo pripravlja goriška nadškofija v sklopu širše serije publikacij; druga bo zaobjela nadškofovo zbirko velikonočnih katehez.

V dvorani SNG Nova Gorica / Slovesnost ob prazniku mestne občine

Prof. Lojzka Bratuž prejemnica naziva častne občanke MO Nova Gorica

Veliki oder Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica je v petek, 6. septembra 2013, preplaval močan val krepkega naboja mladih fantov in deklet, pa tudi otrok, ki svoje energije sproščajo v plesu in plesno akrobatskih gibih "breakdanc". Prav ti mladi obetavni ustvarjalci na "plesno-športnem" področju, Nika Mlakar, svetovna prvakinja v orientalskem plesu, ki je gledalce omamila s tlesnim plesom, strastnim tangom

"usmerjen k spodbujanju ustvarjalnosti, inovativnosti, znanosti, tehnike in podjetništva med mladimi v Goriški regiji". Na občini podpirajo različne institucije in programe, namenjene mladim. Mladinskemu centru, Mostovni, raznim klubom in društvom se bo kmalu pridružil v središču mesta rolkarski poligon, "nov center mladinske urbane kulture, ki bo nudil možnost druženja, mreženja in nastajanja ustvarjalnega naboja, ki pozitiv-

no iz Gornjega Lokovca -, opirale na sedanjost, katero moramo živeti v polnosti. Vsakega nagrajenca je uvedel kratak posnetek s predstavitev njegovega življenja in dela. Kot smo že omenili, je naziv častne občanke prejela prof. Lojzka Bratuž, ki jo na Goriškem vsi dobro poznamo in cenimo ne samo zaradi njenega strokovnega prizadevanja, ampak tudi zaradi njenega nesebičnega udejstvovanja za narodov blagor pri različnejših naših organizacijah

ca Attems - Glavar, v zborniku Narodne manjšine z zapisom Kulturno življenje Slovencev v Italiji, v zborniku Škrabčeva misel s prispevkom Škrabčevi stiki z italijanskim svetom, v zborniku Sedejev simpozij v Rimu s prispevkom Sedej in slovenska književnost, uredila je Rebulov zbornik in izdala samostojna dela, Dr. Karel Štrekelj, K. M. Attems - Slovenske pridige, Gorica v slovenski književnosti, Dopisovanje K. M. Attemsa s Petrom Pavlom Glavarjem, Gorizia nella letteratura slovena, Manuscripti sloveni del Settecento, Goriška knjiga, Iz goriške preteklosti. Predsednik RS dr. Janez Drnovšek jo je l. 2004 odlikoval z redom za zasluge pri uveljavljanju, razvijanju in širjenju slovenske kulture in jezika v Italiji ter znanstveno-strokovno delo. Novi častni občanki prof. Lojzki Bratuž je publika stoji namenila toplo ploskanje.

Nagrada Franceta Bevka pa je župan izročil Kulturnemu domu Nova Gorica za uspešno več kot 30-letno delovanje na kulturno-umetniškem področju ter organizacijo številnih izjemnih glasbenih in likovnih dogodkov, ki so ponesli glas o Novi Gorici kot pomembnem žarišču kulture tako v slovenski kot širši mednarodni prostor. Iste nagrade je deležna Neda Rusjan Bric, igralka in režiserka, za izjemno režisersko stvaritev goriške trilogije predstav Aleksandrinhah, bratih Rusjan in Simonu Gregorčiču. Nagrado mestne občine Nova Gorica sta prejela Stojan Ristovski, glasbenik, za dolgoletno in uspešno pedagoško delo na glasbeni šoli, za njegov brezkompromisni prispevek k razvoju pihalnih godb na Goriškem in Glasbenega društva NOVA; podjetje Contall d. o. o. Nova Gorica za prispevek podpori podjetništvu v smislu razvoja in pomoči v dani gospodarski situaciji. Kot družbeno odgovorno podjetje je tudi ustanovitelj fundacije Vrabček upanja, ki zbrana sredstva namenja za nakup opreme in pripomočkov za oddelek invalidne mladine v Stari Gori. Isto nagrado so prejeli še Jožef Leban za več kot 50-letno prizadevanje na delu na odgovornih vodilnih mestih v gospodarstvu, družbenih organizacijah, društvih, športnih klubih in v krajevni skupnosti Solkan, Otrok otroku, humanitarno društvo Kid za izjemno organizacijsko sposobnost pri pomoči socialno ogroženim otrokom in družinam ter krepitve solidarnosti kot temeljne človeške vrednote, Rajmund Kolenc, za dolgoletno aktivno delo na področju turizma in športa, Gabrijel Devetak za dosežke na znanstvenoraziskovalnem področju (dr. Devetak občasno sodeluje z našim tednikom), dolgoletni ravnatelj Marijan Kogoj, za prispevek k razvoju in ugledu dobrega šolstva na Goriškem, in Bogdan Potokar, za ohranjanje kulturne dediščine I. svetovne vojne na Sobotinu in za razvoj turistične ponudbe v Mestni občini Nova Gorica.

Prof. Lojzka Bratuž

ob smrti mladega moža prelila v verze, polne ljubezni do njega, naroda in Boga.

Ko je publika na ekranu spremljala njene kretnje med knjigami v domači hiši in njen sprehod po Erjavčevi ulici mimo doprskih kipov ljubljenskih staršev, Ljubke Šorli in Lojzeta Bratuža, so poslušalci izvedeli, da je otroška leta preživela v Tolminu, kjer je od l. 1945 orglala in učila otroški zbor. Od l. 1950 je v Gorici nad 25 let vodila ženski zbor in mnogo let orglala v goriški stolnici. Dolgo let je bila predsednica Združenja cerkvenih pevskih zborov in sedaj je častna predsednica. Uredila je knjige o Mirku Fileju in Lojzetu Bratužu ter ponatis pesmaric. Pomembno je njeno vzgojiteljsko in raziskovalno delo. Poučevala je na slovenskih goriških šolah in slovenščino na fakulteti za tuje jezike na univerzi v Vidmu. Bila je predsednica Slavističnega društva Trst-Gorica-Videm. Je častna članica Slavističnega društva Slovenije. Sodelovala je s prispevki v PSBL, pri sestavi šolskih beril, pri zbornikih Goriškega muzeja, s prispevki o Valentinu Staniču, v Vodopivčevem in Lovrenčičevem zborniku, v Acta ecclesiastica Sloveniae z raziskavo Koresponden-

Foto atelje Pavšič Zavadlav

in še čim, Nik Oblak, finalist showa Slovenija ima talent 2013, Pro Dance Nova Gorica, Roman Urek, državni prvak v solo hip hopu, Valterap, pevec in avtor glasbe, in V. I. P. Dance Company, so dali dinamičen pečat tej slovesnosti ob prazniku Mestne občine Nova Gorica, ki je ob različnih kulturnih, športnih in družabnih dogodkih dosegel vrh prav na tej svečani seji mestnega sveta, na kateri je župan Mestne občine Nova Gorica, Matej Arčon, kot je tradicija in kot velevata 19. člen Statuta Mestne občine Nova Gorica in 19. člen Odloka o priznanjih MO Nova Gorica, podelil priznanja zaslužnim občanom in ustanovam. Med letošnjimi nagrajenci je prof. Lojzka Bratuž, ki ji je župan Arčon podelil naziv častne občanke Mestne občine Nova Gorica, ker je kot doktor modernih leposlovnih ved s svojim strokovnim raziskovanjem pripomogla k vzpostavljanju in ohranjanju skupnega narodno-kulturnega prostora obeh Goric in Goriške, in seveda za njeno strokovno delo.

Preden so se na velikem platnu zvrstili filmski posnetki nagrajencev in opisi njihovega življenja in dela, kakor si jih je posrečeno zamislil režiser proslave, gledališki igralec Radoš Bolčina, član SNG Nova Gorica, je ob povabilu povezovalke večera, ki je razvijala poetično vezno nit o času, stopil na oder župan Arčon. Najprej je pozdravil ugledne goste (med njimi so bili podžupan MO Nova Gorica Mitja Trtnik, poslanca RS, mag. Mirjam Bon Klanjšček in Mirko Brulc, ter državni svetnik Tomaž Horvat) in izrazil veliko veselje zaradi tako številne udeležbe občinstva - dvorana je bila popolnoma zasedena -, nato pa dejal, da so želeli to prireditve, poimenovano Čas - podoba večnosti, pospremiti "z bogato mero domače ustvarjalnosti, zlasti mladih, ki se na različnih področjih uvrščajo v sam vrh, slovenske in tudi mednarodne scene". "Ponosen sem, da v naših vrstah premoremo tak ustvarjalni naboji", je dejal Arčon. "Ti izjemni ustvarjalci živijo skromno med nami, nocoj jim dajemo možnost, da nam pokažejo, kaj vse zmorejo". Omenil je projekt POPRI, ki poteka v organizaciji Primorskega tehnološkega parka in je

Obvestila

Mladinski dom obvešča, da bo v četrtek, 12. septembra, ob 19. uri na sedežu MD, v Gorici - ulica Don Bosco 60, potekalo uvodno informativno srečanje s starši gojencev. Še so prosta mesta. Pošolski pouk se bo začel v ponedeljek, 16. septembra 2013. Informacije: tel. 0481-546549, 0481536455 ali 328-3155040.

Prosvetno društvo in cerkevni pevski zbor Vrh Sv. Mihaela vabita na spominsko sv. mašo ob 10. obletnici smrti Anke Černic, ki bo v torek, 17. septembra, ob 20. uri na Vrh Sv. Mihaela.

Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica razpisuje ob 40. obletnici ustanovitve skladateljski natečaj za slovensko peto mašo. Vpis na natečaj je brezplačen. Info o pravilniku in prijave: corli01@gorica191.it ali na telefonski številki 0481 31817 v jutranjih urah.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča udeležencem izleta v Celje in Olimje, da bo v soboto, 21. septembra, odpeljal avtobus ob 7. uri iz Doberdoba, s postanki na Poljanah, v Sovodnjah pri lekarni (okrog 7.20), v Štandrezu na Pilošču in pri lekarni (7.25), v Podgori pri telovadnici in spomeniku, pri vagi, na Goriščku/na trgu Medaglie d'oro. Organizatorji priporočajo točnost.

Romanje v Medjugorje od 4. do vključno 7. oktobra letos. Potovanje z udobnim avtobusom, udeležba pri bogoslužjih. Za slovenske in italijanske potnike zadostuje veljavna osebna izkaznica. Vpis pri g. Darkotu za Goriško, tel. 0481 32121 in 3703201305, pri g. Jožetu Markuži za Tržaško, tel. 040 229166, in pri gospe Ani za Slovenijo, tel. 00386 5 3022503.

Poštena gospa nudi oskrbo starejših ljudi v obliki izmenjave. Več informacij na tel. št.: 003865 2386744.

Resna in odgovorna medicinska sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam.

Tel. 00386 30 325 558)

Nudim pomoč pri likanju in čiščenju v gospodinjstvu. Tel. 00386 40606915.

Po potrebi čistim in likam. Sem poštna in natančna. Tel. 00386 70777512.

Darovi

Za goriške skavte: namesto cvetja na grob Živi Srebrnič daruje Marko Vrtovec 100 evrov.

Za Mladinski dom: v spomin na drago teto Vido Rijavec vd. Čuk, darujeta Mirka in Andrej 100 evrov.

RADIO SPAZIO 103

Slovenske oddaje (od 13.9.2013 do 19.9.2013)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, **razen ob sobotah**, od 21.30 do 22.30. Ob nedeljah od 14.30 do 15.30. Spored:

Petek, 13. septembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Nedelja, 15. septembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem in rezijanskem narečju.

Ponedeljek, 16. septembra (v studiu Andrej Baucon): V poletje s polkami, valčki in turbo dance glasbo - Zanimivosti iz naših krajev - Humor.

Torek, 17. septembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 18. septembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Vinku Beličiču ob 100-letnici rojstva - Izbor melodij.

Četrtek, 19. septembra (v studiu Andrej Baucon): Poletna lahka glasba: hiti iz 80. in 90. let ter današnjega časa - Zanimivosti iz življenja slavni v filmskem in glasbenem svetu - Humor.

ZCPZ - Gorica

iskreno čestita svoji častni predsednici

prof. LOJZKI BRATUŽ

ob prejemu najvišjega priznanja

mestne občine Nova Gorica.

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ

**Koncertna sezona
2013-2014**

LJUBLJANSKI GODALNI KVARTET

**Ob 30-letnici delovanja in 80-letnici pianista
Igorja Dekleve**

Igor Dekleva, klavir
Monika Skalar, prva violina
Karel Žužek, druga violina
Franc Avsenek, viola
Stane Demšar, violončelo

Koncert v sklopu mednarodnega festivala
Kogojevi dnevi 2013

Kulturni center Lojze Bratuž
petek, 20. septembra 2013, ob 20.30

Iva Koršič

Pogovor / Rafko Dolhar

Zahteve slovenske narodne skupnosti se uveljavljajo priložnostno

Rafko Dolhar je v naši narodni skupnosti osebnost, ki je ni mogoče prezreti, če želimo spoznati in razumeti polpreteklo zgodovino Slovencev v Italiji, zlasti v Trstu. Zato smo ga ob njegovi 80-letnici povabili na pogovor za naš tednik.

Raznolika razsežnost vaše osebnosti je v dolgem življenjskem razponu našla pravišnje uveljavitev. Planinstvo, fotografska umetnost, publicistika, politično udejstvovanje, medicina. Na katero izmed teh področij ste najbolj navezani, katero vam je dalo največ zadoščenja?

Moja medicinska izobrazba in delovanje na tem področju sta zaznamovala moje vseživljenjsko delovanje. Politika pa je bila nekaj več, nekaj, česar mi ni nihče predpisal, a sem jo čutil takrat kot dolžnost, posebno še zato, ker sem se kot osveščen Slovenec oddaljil od svoje rojstne Kanalske doline, kjer bi se lahko tudi narodnostno udejeval. Tudi na medicinskem področju sem opravljal svoje delo na več načinov. Najprej sem bil nekaj let v sanatoriju za pljučne bolezni v Nabrežini. Tam sem dobil tisti stik z medicino, ki mi ga univerza ni dala. 20 let sem se kot specialist ukvarjal z medicino dela in športa. 30 let pa sem poučeval anatomijo človeka na tržaški univerzi. Do upokojitve sem bil družinski zdravnik in tu sem v središču mesta odkril mnogo "zakritih" Slovencev, ki so bili ob slovensko izobrazbo in narodno zavednost. Planinstvo je bilo zame naravno nedeljsko opravilo, ko me je oče že od mladih nog začel jemati s seboj na izlete. Vzljudil sem zato seveda najprej domače Julijce. Z zapisovanjem izletov se je začelo tudi moje pisanje in učenje slovenščine in pri tem je bil moj oče prvi

učitelj slovenščine. Na izletih v hribe se je pojavila tudi želja po fotografiranju, s katerim sem se potem ukvarjal tudi na Krasu, ki sem ga vzljudil, ko sem se dokončno nastanil v Trstu.

Bili ste eden redkih Slovencev, ki je opravljal funkcijo občinskega odbornika. To je bilo pred mnogimi leti, celo v času pred 'Osimum'. Kako se spo-

Foto JMP

minjate takratne izkušnje? Kaj je pomenilo za stranko Slovenska skupnost imenovanje njenega člana na tako pomembno upravno mesto?

V času levega centra v poznih šestdesetih letih sem bil izvoljen za tržaškega občinskega svetovaleca in odbornika za Slovensko skupnost. Na podlagi političnega sporazuma pa sem bil 10 let odbornik za zdravstvo in socialno skrbstvo enakopravno z italijanskimi kolegi. Na podlagi izbojevanih in podpisanih političnih sporazumov smo lahko tudi marsikaj dosegli, med drugim publicizacija Slovenskega gledališča, slovensko psiho-pedagoško službo in prve slovenske napisane table za kraške vasi ter prve in do slej edine tri ulice, posvečene slovenskim pesnikom. To je vsekakor predstavljalo uveljavitev slovenske stranke v upravljanju tržaške občine.

V lanskem intervjuju za naš tednik ste izjavili, da je mesto predsedništva občinske skupščine pripadniku slovenske narodne skupnosti "jalov kompromis". Končno v občinskem odboru ponovno sedi Slovenec (Edi Kraus). Verjame, da vprašanje izzveni nekoliko naivno, vendar... Ali je to po vašem mnenju dokaz spremenjenih političnih okoliščin v zalivskem mestu in hkratnega pozitivnega odnosa levega tabora, dejansko Demokratske stranke, do tržaške manjšinske etnične komponente?

Seveda smo lahko zadovoljni, da v tržaškem občinskem odboru po mnogih letih spet sedi Slovenec. Poudariti pa velja, da ni bil izvoljen, temveč imenovan kot strokovnjak, in sicer na izrecno željo tržaškega župana. To je gotovo odraz novega političnega ozračja v našem mestu.

Ob podelitvi naziva častnega občanstva Borisu Pahorju je pisatelj izrazil željo, da bi tudi tržaška občina po zgledu dežele in pokrajine ovrednotila slovenski jezik. Gre za željo, ki je bila od povojnega časa do danes stalnica pripadnikov slovenske manjšine, močno pa je nihala na nivoju upravnega kolesja tržaške občine in tržaške javnosti nasploh. Glede na vašo dolgoletno neposredno izkušnjo na političnem prizorišču, zlasti pa na podlagi vaših mnogih spominov v zvezi s tem, bi nam lahko podali prezer odnosa, ki ga je večinski Trst imel do našega materinega jezika in do nas Slovencev nasploh?

Ves čas svojega delovanja v tržaškem občinskem svetu sem poskušal na različne načine, tudi z isrljevanjem, doseči uporabo slovenščine v občinskem svetu. To mi ni uspelo, kljub prisotnosti socialistov v občinski večini. Moje zahtevo so podprli tudi komunisti, ki so bili v opoziciji. So-

cialisti so sicer izdelali predlog za globalno zaščito Slovencev in z besedami pogojevali svojo prisotnost v vladi z odobritvijo tega zakona, ki pa je ostal v predalih rimskega parlamenta. Tedaj je bil izgovor za zavračanje moje zahteve v pomanjkanju pozitivne zakonodaje, ki bi omogočala uporabo slovenščine v javnih upravah, kljub Londonskemu memorandumu in tudi prefekto-

vi odločitvi glede veljavnosti slovenskega obrazca za davčno prijavo. Odkar sem šel pred davnimi leti iz občinskega sveta, se o tem ni več razpravljalo. Sedaj, ko je slovenščina uveljavljena v deželnem in pokrajinskem svetu in imamo na tržaški občini župana, ki je pripadnik tiste stranke, ki je iz klopi opozicije zahtevala uporabo slovenščine, pa je skrajni čas, da do uresničitve te naše pravice tudi pride. Videli bomo, ali bo poziv Borisa Pahorja tržaškemu županu imel več sreče.

Do pred kratkim ste bili predsednik Slovenske skupnosti, se pravi političnega telesa, v katerem se je razvijala vaša politična izkušnja. Kako so se prioritete stranke lipove vejice razvijale od nastanka do danes? Kakšni pa so današnji in prihodnji izzivi SSK?

Slovenska skupnost in njene predhodnice so od vsega začetka z istim volilnim znakom in imenom na različne načine, včasih iz opozicije in včasih iz politične večine, vztrajale na podlagi podpisanih političnih sporazumov in skušale uveljaviti pravice slovenske narodne skupnosti. Zdaj, ko je vzdušje v našem mestu in v naši deželi Slovincem bolj naklonjeno, pa se politični sporazumi ne podpisujejo več. Vse vidi nekako v zraku in zahteve slovenske narodne skupnosti se uveljavljajo priložnostno. Tudi zakasneli zaiskritni zakon se le delno in počasi uveljavlja in se zato skoraj nihče ne razburja. Vtis imam tudi, da je med manjšinci za načelna vprašanja vedno manj zanimanja in se je splošna brezbriznost razširila tudi med našimi ljudmi.

IG

Kratke

Akademski pevski zbor Univerze na Primorskem je slavil na Siciliji

Akademski pevski zbor Univerze na Primorskem (APZ UP) pod vodstvom dirigenta Ambroža Čopija je na mednarodnem zborovskem tekmovanju InCanto mediterraneo v Milazu na Siciliji osvojil zlato

priznanje in prejel trofejo festivala InCanto mediterraneo za najvišje uvrščeni zbor tekmovanja. Na festivalu se je predstavilo sedem zborov iz Italije in po eden s Filipinov, iz Litve, Bolgarije in Slovenije. Letos so prvič organizirali tudi mednarodno zborovsko tekmovanje, na katerem so se predstavili štirje zbori. Ti so se morali dvakrat predstaviti z dvajsetminutnim stilno raznolikim programom. APZ UP je poleg obvezne skladbe sodobnega sicilijanskega skladatelja Scalicija Tantom ergo v tekmovalni program uvrstil še skladbe Sweet honey - sucking bees (Wilbye), Bogoroditse Djevo in Otche nash (Čopi), Evening star (Makor) in priredbo istrske ljudske Dajte novici na kolač (Čopi). Na sobotnem tekmovalnem večeru se je predstavil s skladbami Sospirava il mio core (Venosa), Warum toben die heiden (Rheinberger), Paisaje (Makor), priredbo istrske ljudske Vsaka jesen rumeni (Kastelic) ter Bonum est confiteri domino (Miškinis). Festival se je v atriju frančiškanskega samostana v Barcellonai končal v nedeljo s koncertom zborov s Filipinov, iz Litve in Slovenije ter z gostitelji.

V Kanalu ob Soči začetek Kogojevih dni

V Kanalu ob Soči se je 6. septembra začel mednarodni festival sodobne glasbe Kogojevi dnevi 2013. Slavnostno odprtje je bilo na Kontradi, pred tem pa sta bila v Galeriji Rika Debenjaka pogovor s pisateljem Borisom Pahorjem in predstavitev knjige Tako sem živ, ki je izšla ob pisateljevi stoletnici. Tržaški pisatelj je bil tudi slavnostni govornik na odprtju, ki sta mu sledila odprtje razstave preminulega slikarja Božidarja Teda Kramolca in koncert Orkestra iz Padove v cerkvi sv. Marije Vnebovzete pod vodstvom dirigenta Antona Nanuta. Glasbenikom se je kot solistka pridružila violinistka Nadežda Tokareva.

Nanut je na predstavitvi festivala, ki poteka v organizaciji Prosvetnega društva Soča Kanal že 34. leto, izrazil zadovoljstvo, da festival kljub krizi na vseh področjih ohranja svojo programsko zasnovano. Zadovoljen je tudi, da jim je uspelo v okviru koncertnega cikla, kljub nenehnemu zmanjševanju finančnih sredstev, organizirati devet koncertov na različnih prizoriščih in likovno razstavo v galeriji Rika Debenjaka. V Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici bo 20. septembra nastopil ljubljanski godalni kvartet ob 30-letnici delovanja in 80-letnici pianista in skladatelja Igorja Dekleve, ki se bo sestavu pridružil na koncertu.

V Kanalu ob Soči bodo 27. septembra s koncertom v cerkvi sv. Marije Vnebovzete počastili 85-letnico skladatelja Jakoba Ježa. Nastopila bo mezzosopranistka Barbara Jernejčič Furst, ki jo bo na klavirju spremljal Tadej Horvat. Na programu bodo dela Marija Kogoja in Ježa. Prav tako v cerkvi sv. Marije Vnebovzete bodo 4. oktobra s koncertom Slovenskega okteta obeležili 15. obletnico smrti slovenskega skladatelja Marjana Gabrijelčiča.

Koncert 14. oktobra v Kulturnem domu Nova Gorica bo posvečen predstavitvi zborovskega in vokalno instrumentalnega opusa skladatelja Štefana Maurija. Nastopil bo Slovenski komorni zbor z zborovodkinjo Martino Batič. Kogojevi dnevi se bodo sklenili 25. oktobra v Kulturnem domu v Trstu, ko bo na vrsti avtorski večer skladatelja Milka Lazarja, na katerem bo nastopil violinist Vasilij Meljnikov.

Nov mladinski roman

Delilca duše Maruške Slavec

Na knjižne police mladinskega oddelka v Mestni knjižnici Izola so postavili novo knjigo *Delilca duše*. Mladinski roman je napisala Maruška Slavec, ki bo letos začela šolanje v prvem letniku koprške gimnazije. Knjigo je v tristo izvodih izdala Osnovna šola Vojke Šmuc, kjer je Maruška uspešno dokončala vseh devet razredov. V Mestni knjižnici Izola se zahvaljujejo družini Slavcov, ki jim je podarila pet izvodov knjige. V družini so se dogovorili za ta knjižni dar zato, ker – kot pravi Maruška: "Sem v vaši knjižnici dobila veliko navdihov za knjigo in mi je bila v oporo velik del časa, že odkar sem bila majhna". Že ob branju prvih strani se zdi komaj mogoče, da je tak roman napisala dekle v osnovni šoli, toliko zrelosti odseva, kljub temu da gre za fantazijsko zgodbo. Slog pisanja je mladostniško sproščen in humoren. V uvodu pojasni Maruška, da sta delilca duše "človek in žival, ki si delita življenje in dušo – če eden umre

ali je ranjen, umre tudi drugi iz istega razloga ali občuti bolečino". V prvem poglavju spoznamo dekle Liso, ki se poslavlja od staršev, ker odhaja v internat. Ob slovesu dobi za bližajoči se trinajsti rojstni dan v dar mladička volčjaka. V internatu spozna svoje sošolke in sestanovalko v isti sobi. Na predvečer rojstnega dne se sredi noči zbudi in opazi, da se njen kužek Koda in ona sama modro svetita. Spozna tudi, da lahko sliši njegove misli! Kuža ji to pojasni z besedami: "Ko dopolniš 13 let, se miselni pečat med delilca duše razbije". Sestanovalka Flannery in učiteljica Maia ji povesta za temne sile - detorje – duhove z groznimi močmi, ki sledijo tistemu, ki jih podkupi s temo, vodi pa jih njihova hudobna gospodarica Mariyame, temna princesa, ki hoče zavladati svetu in vesolju. Prej pa bi morala ubiti svojo dobrobršno sestro Elyso Eikihime. Toda ta je izginila. In Lisa je Elysin reinkarnacija! Na hrbitu velikanskega orla se junakinji in živali, ki si delijo duše

in nosijo energijske kristale, odpravijo na polet proti štirim stolpom, kjer jih pričaka mojster Meddicam, in nato proti Originiski votlini, ki je cilj njihovega potovanja. Kako se njihovo potovanje konča in ali so nalogo uspešno opravili, bodo bralci izvedeli, ko bodo knjigo prebrali do konca.

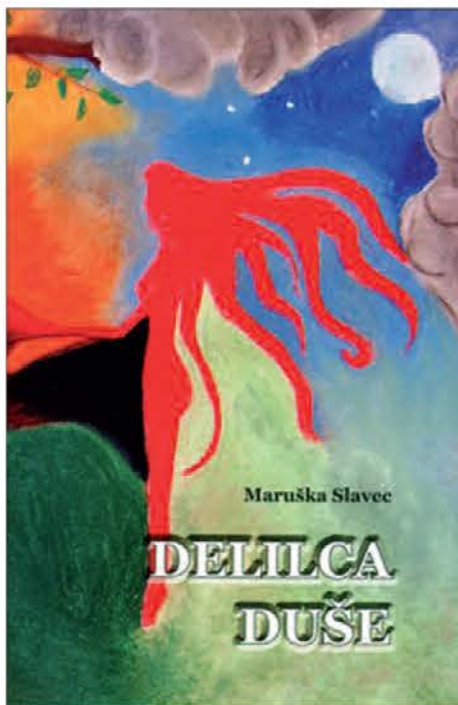
Objavljamo pogovor, ki so ga v izolski knjižnici imeli z Maruško.

Maruška, če se prav spominim, si o tem, da boš napisala knjigo, povedala že zelo zgodaj, ko si še hodila na tečaj francoščine v našo knjižnico. Koliko časa je pravzaprav nastajala tvoja knjiga?

Tega se ne spominjam, ampak sem pred kratkim ugotovila, da sem knjigo začela pisati okoli marca leta 2010 ali še prej. Nastajala je več kot eno leto, saj je bila končana 18. decembra 2011.

Kje pa si dobila navdih za knjigo? V zahvalah ob koncu knjige omenjaš Kajo Božič, ki ti je dajala ideje in se pogo-

varjala s tabo, pa tudi risanke in filme, od koder si si izposodila kakšno ime. Kako je prav-

zprav pri tebi z navdih in idejami?

Prihajajo kar od nekod. Kaja mi je bila izjemna podpora zadnji dve leti, a pred njo sem navdihe jemala iz svojega vsakdanjega

življenja, kamor spadajo moji nekdanji sošolci, družina, in da, tudi risanke ter filmi. Sem pa vse spremenila, kolikor sem lahko.

V knjigi je polno pojmov, ki nekako izhajajo iz novodobne duhovnosti: kristali, energija, čakre, manifestiranje ... Kako bi to pojasnila?

Vse to bo pojasnjeno v naslednjih delih, saj je tisti svet – Kraljestvo čarovnije – zelo drugačen od našega, tam duhovnost jemljejo izjemno resno.

V tvoji knjigi po zraku letijo tudi zmaji, feniksi, leteči konji ... in živali se lahko spreminjajo iz ene v drugo živalsko obliko. Najbolj zanimiv in izviran pa je tvoj pojav "delilca duš", ko si žival in človek delita dušo. Tudi sama imaš rada živali, spominim se, da si hodila v šolo jahanja na Medljan. Kaj bi lahko povedala o tem, kako so povezani

tvoje življenje, ljubezen do živali in ta knjiga?

Zelo so povezani kot stkana rjuha. Mi ne bi mogli obstajati brez njih in dolgujemo jim praktično vse, kar imamo. Dokler bom živeła, bo moje življenje vedno povezano z živalmi in s knjigami.

V knjigi gre pravzaprav za boj med dobrim in zlom, to pa je tudi osrednji motiv v ljudskih pravljicah in temeljni kamen za naše življenjske odločitve. Koliko so tebi k odločitvam za dobro pomagali starši, šola, prijateljice in slednjič: knjige?

V skoraj vsaki zgodbi, ki jo poznam, so boji med dobrim in zlom, celo v resničnem življenju. Tudi v nas so taki boji, a mi sami se odločimo, katero stran bomo izbrali. Vsakega človeka, ki ga spoznaš, uvrstiš na eno stran, a to se lahko vedno spremeni. Name so veliko vplivali moji starši in družina in njim dolgujem to, kar sem zdaj.

Maruška, še enkrat prejmi iskrene čestitke od vseh knjižničark iz Mestne knjižnice Izola! Želimo ti uspešno nadaljevanje šolanja na gimnaziji in lepo mladost!

Kratke

Znani so nominiranci za Rožančev nagrado

Žirija za podelitev nagrade Marjana Rožanca za najboljšo esejično zbirko je letos izbrala tri nominirance. To so Alojz Ihan z delom Državlanski eseji, Igor Škamperle s knjigo Endimionove sanje ter Marcel Stefančič, avtor dela Zakaj si življenje zasluži, da ga izgubimo. Strokovna žirija v sestavi Edvard Kovač, Ignacija J. Fridl, Barbara Pogačnik, Milček Komelj in Miha Pintarič je tokrat izbirala med 17 esejičnimi deli.

Igor Škamperle

Ihan v Državljskih esejih s pronicljivo neposrednostjo sooči le na videz uspešno zgodbo slovenske tranzicije z vprašanjem s strani političnih elit še vedno kolektivizirane odgovornosti in družbene solidarnosti. Rdeča nit nabora enajstih esejev je vprašanje morale, o kateri avtor premišljuje brez vrednostnih opredelitev, zgolj kot o "fiziološkem naravnem pojavu", objektivno in stvarno.

Škamperle se v Endimionovih sanjah, podnaslovljenih Oblike imaginacije in simbolne tvorbe, spopada s ključnim zgodovinskim trkom civilizacij - razhodom med poljedelsko in urbano kulturo ter temeljnim konfliktom njihovih simbolov. Eseji ponujajo razmislek o kulturni zgodovini od njenih začetkov, preko antike, srednjega veka do moderne dobe, avtor pa posebno pozornost nameni področju imaginacije in simbolnim oblikam, ki spremljajo razvoj zahodne civilizacije in so temeljni gradniki smisla.

Delo Zakaj si življenje zasluži, da ga izgubimo prinaša 21 esejev, pisanih v Stefančičevem značilnem pogovornem slogu. V naboru esejev avtor spregovori o velikih, večinoma mejnih, celo skrajnih imenih in fenomenih kulturnega in družbenega dogajanja v 20. stoletju. Nagrajenca bodo razglasili 18. septembra zvečer v Klubu Cankarjevega doma, nagrado Marjana Rožanca pa podelili 21. septembra na Trubarjevi domačiji na Rašici.

V Narodni galeriji Četrkovanja in ponovno mojstrovine impresionistov

V Narodni galeriji, ki je zaradi prenove Narodnega doma deloma zaprta, nadaljujejo s Četrkovanji. Na tokratnem je kustosinja Lidija Tavčar predstavila akvarele slikarke Anne Lynker. Obe stalni zbirki sta na ogled v novem krilu, kamor so se po uspešni pariški razstavi vrnila tudi ključna dela slovenskih impresionistov.

Akvareli popotne slikarke Anne Lynker so tokrat razstavljeni prvič. Umetnica jih je naslikala na Bližnjem vzhodu, kjer je bivala in študijsko potovala v poznih 60. in 70. letih 19. stoletja. Pred letom 1933 so bili v lasti diplomata Josefa Schwegla, ki jih je daroval takratnemu Narodnemu muzeju v Ljubljani.

V stalni zbirki slovenske umetnosti pa je mogoče ponovno občudovati tudi dela slovenskih impresionistov - Groharjevega

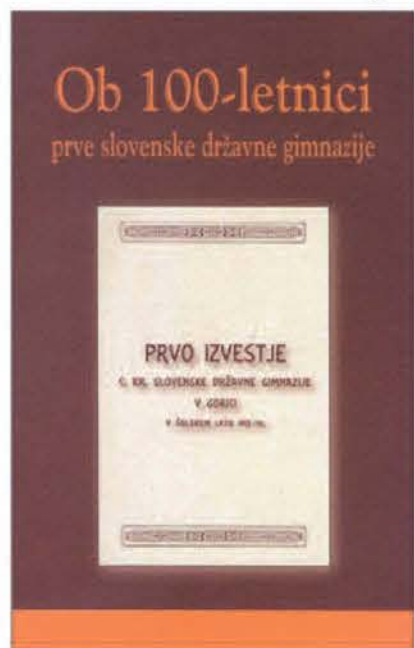

Matej Sternen, Rdeči parazol, 1904, olje / platno, 125,5 x 85 cm

Sejalca, Pomlad in Macesen, Jakopičeve Križanke v jeseni, Sternenov Rdeči parazol, Jamovo Kolo in druga dela.

Prav tako sta po pariški razstavi del impresionistov ponovno na ogled dve izmed najbolj priljubljenih galerijskih slik - Poletje Ivane Kobilice in Zamorka Antona Azbete, je za STA povedala kustosinja Kristina Preininger.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Ob 100-letnici prve slovenske državne gimnazije, ki so jo odprli v Gorici v šolskem letu 1913/1914, je Goriška Mohorjeva družba izdala ponatis Prvega izveštja

Knjigo spremljata uvodni besedi Mihaele Pirih, ravnateljice Slovenskega licejskega pola v Gorici, in Bojana Bratine, ravnatelj Gimnazije v Novi Gorici

Goriška Mohorjeva družba
Ob 100-letnici prve slovenske državne gimnazije

Ob 100-letnici prve slovenske državne gimnazije, ki so jo odprli v Gorici v šolskem letu 1913/1914, je pri Goriški Mohorjevi družbi izšla faksimilirana izdaja prvega izveštja, ki ga je leta 1914 založilo šolsko vodstvo in tiskala Narodna tiskarna v Gorici z naslovom: Prvo izveštje c. kr. Slovenske državne gimnazije v Gorici v šolskem letu 1913. /14.

Izdal vladni svetnik dr. Janko Bezja. Izveštje prinaša poleg šolskih poročil daljši uvodni prispe-

vek prof. Andreja Ipavca, v katerem prikaže prizadevanja za nastanek in vlogo gimnazije v Gorici. Pričenja se z besedami: "Z Najvišjo odločbo Njegovega c. kr. Apostolskega Veličanstva z dne 3. avgusta 1913 (gl. razpis c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 12. VIII. 1910, št. 37287) je bila ustanovljena c. kr. državna gimnazija s slovenskim učnim jezikom v Gorici. S tem se je uredila stara in vroča želja vsega slovenskega prebivalstva na Goriškem, ki je, odkar se narodno

zaveda, pri vsaki priliki prosilo državno upravo, da se v Gorici obstoječa gimnazija z nemškimi učnim jezikom tako preosnuje, da bo boljše služila kulturnim potrebam in materialnim koristim naše dežele..."

Faksimilirano izdajo ob 100. obletnici spremljata uvodni besedi ravnateljev dveh današnjih gimnazij, v Gorici in Novi Gorici: goriške ravnateljice slovenskega licejskega pola Mihaele Pirih in ravnatelj novogoriške gimnazije Bojana Bratine.

Ob 100-letnici prve slovenske državne gimnazije

ISBN: 978-88-96632-29-1
64 strani, 150 mm x 230 mm, mehka vezava (2013)
10,00 evrov

Smrtna kosa v umetniških vrstah

Umrl je slikar Ted Kramolc

V Torontu, kjer je živel ves čas po drugi svetovni vojni, je v torek, 3. septembra, v 92. letu starosti umrl slikar Božidar Ted Kramolc. V Kanadi se je uveljavil kot arhitekt za notranjo opremo, predvsem pa kot slikar in grafik, njegova dela so uvrstili v najpomembnejše kanadske nacionalne likovne zbirke.

Božidar Ted Kramolc je, da bi obdržal živo vez z domovino in slovenskim jezikom, pisal tudi kratke zgodbe in romane. Medtem ko je bil v diaspori znan in cenjen, je v Sloveniji postal znan še po osamosvojitvi, veliko zaslug za njegovo ponovno rojstvo v domovini ima Nova revija, ki je izdala njegove romane, ter direktorica ajdovske Pilonove galerije dr. Irene Mislej, ki ga je predstavila z obsežnimi razstavami in zapisi pri nas. Tako je gostovala razstava, ki jo je s slikarjem pripravila dr. Irene Mislej, v mesecu maju leta 2011 tudi v našem prostoru, in sicer v likovni galeriji

Ars na Travniku v Gorici. Odprtja se je udeležil tudi sam slikar, ki je malo pred tem imel odmevno razstavo s posebnim kulturnim večerom v Pilonovi galeriji v Ajdovščini. Božidar Ted Kramolc je bil odličen slikar in risar, sicer po poklicu arhitekt, zaveden Slovenec in mehka umetniška duša. Spominjamo se, da je v Ajdovščini Ted Kramolc med drugimi likovnimi deli razstavil tudi nevzakdanjo Zadnjo večerjo, na kateri je namesto apostolov okrog Kristusa umestil delavce. Na vprašanje, zakaj je naslikal umetniško delo s tako močno socialno sporočilnostjo, je Ted Kramolc povedal, da je to poklon vsem "težakom", fizičnim delavcem, za katere nam je sam dejal, da goji globoko spoštovanje do njih, saj je sam z bratom ob prihodu v Kanado takoj po drugi svetovni vojni moral leto dni z njimi graditi železnico in je od takrat ostal navezan na delavce in težake, ki niso imeli take sreče, kot sta jo imela z bratom, saj sta onadva v Ka-

nadi dokončala univerzo, brat je postal znan kirurg, on pa slikar in arhitekt.

Božidar Ted Kramolc se je rodil leta 1922 v Podgorici nad Šentvidom v Ljubljani. Nje-

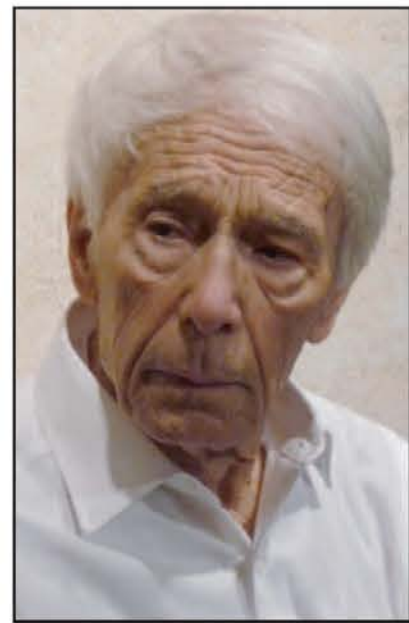

Foto JMP

gov oče je bil znameniti skladatelj, muzikolog in zbiralec ljudskih napevov Luka Kramolc. Že

med šolanjem na ljubljanski realki se je odločil za poklic slikarstva, a mu je študij slikarstva v Pragi preprečila vojna, zato se vpisal na študij arhitekture pri profesorju Jožetu Plečniku. Obiskoval je razne zasebne slikarske šole pri Božidarju Jakcu, Matiji Švigliju, Mateju Sternenu in Marjanu Tršarju. Dvakrat je bil poslan v koncentracijsko taborišče Gonars. Tik pred koncem vojne je skupaj z bratom Nikom odšel iz Slovenije na Koroško, od koder je leta 1948 odpotoval v Kanado. Tam se je po obveznem enoletnem delu na železnici vpisal na Umetnostno akademijo v Ontariu. Po končanem študiju je dolgo opravljal delo oblikovalca notranje opreme v pomembnem kanadskem biroju Royal Trust. Imel je vrsto samostojnih in skupinskih razstav v Kanadi in ZDA.

Njegov roman Tango v svilenih coklah je bil leta 2003 nominiran za nagrado kresnik za najboljši roman.

JUP

Prva, septembrska številka otroške revije Pastirček
Veselo v novo šolsko leto!

Zvonček ni še prvič zavonil v tem novem šolskem letu, ko je že zagledala beli dan prva številka otroške revije Pastirček, ki bo tudi letos s svojimi raznolikimi vsebinami igrivo, a vselej tudi vzgojno nagovarjal svoje male bralce in jih spremljal v tej novi dogodivščini po poti vsestranske rasti in zorenja. Letos je revija, ki jo izdaja Zadruga Goriška Mohorjeva in jo rade volje jemljejo v roke tudi odrasli bralci, vstopila v 68. leto izhajanja. Uredniški odbor z odgovornim urednikom na čelu, Marijanom Markežičem, si vselej prizadeva, da bi bila v vsakem novem letniku prikupnejša. Da bi posamezno številko vsak otrok po svojih domišljijah zgibih primerno dopolnil in po svoje nadgradil, je v njej tudi tokrat veliko ilustracij "črno-belih". Na naslovnici bo letos vse leto kraljeval simpatičen, debelušast, rdečkast muc, ki ga je narisal Matteo Le Brum, drugošolček OŠ P. Voranc Doberdob. Risbica je ena od 1.156 (!) - k tem je treba dodati še 18 drugih nepodpisanih, ki zaradi tega žal niso mogle priti v poštev -, ki so prispelo na Pastirčkovo uredništvo za natečaj Naslovna stran 2013/2014 in izredno razveselile urednika, spravile pa v precejšnje skripcice komisijo. Po natančnem preverjanju izvirnosti, skladnosti barv, spo-

ročilnosti in še česa, je poleg omenjene prve nagrade Matteu komisija podelila še dve drugi in dve tretji nagradi; prislužili so si jih Anastasia Knez 4. r. OŠ F. Bevk, Opčine; Lina Bensa, 4. r. OŠ O. Župančič, Gorica; Andrea Garbaz, 2. r. OŠ Špeter; Gabriel Brani, 5. r. OŠ F. Erjavec, Štandrez. Pohvalo pa so si zaslužili: Gabriel Miani, 5. r. COŠ I. T. Zamejski, Ricmanje; Kim Locatelli,

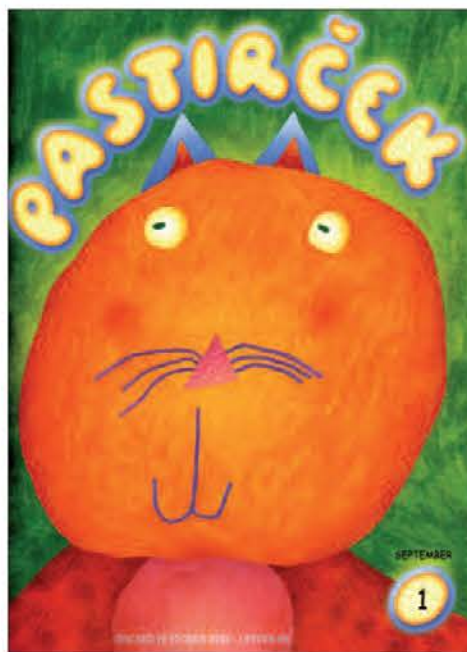
sarjem iz vseh zamejskih šol in obljublja, da bo v tem šolskem letu objavil čim več prispelih risbic.

V septembrski številki, ki jo Pastirček brezplačno poklanja šolarjem in učiteljem z iskrenim upanjem, da jih bo čim več postalo njegovih naročnikov, bodo bralci našli že dobro poznana literarna in likovna peresa. Pesmica Znova Berte Golob, ob ilustraciji Marjana Mančka, je svetla spodbuda za začetek šolskega leta. Drobni stih Črkovlak V. T. Arharja, ki jih je likovno opremila Danila Komjanc, pa bodo razveselili malčke, ki šele začnajo "pot učenosti". Z zakoncema Grudina, Paolo in Walterjem, bodo bralci še naprej spoznavali Sveto pismo in odkrivali svetopisemske zgodbe z zapisi, dopolnjevanji in ilustracijami; najprej sta v ospredju sv. Pavel in usmiljeni Samaritanec. Najmlajši se bodo z želvo Mici Danile Komjanc naučili marsičesa ob prikupnih ilustracijah in jasnih besedilih; tokrat se želva poslavlja od počitniških dni. Pastirček, ki ima navdse rad naravo, bo s pomočjo Danile Komjanc in Ane Rupil še naprej razkrival lastnosti različnih rastlin: za začetek predstavlja veliko oranžno bučo. Otrokom, ki se radi potaplajo v branje, bo zgodbi iz pravljice sveta odstirala neurtudna dolgoletna sodelavka Pa-

stirčka Mariza Perat. V vsako bo, kot vedno, kanila modro poučno kapljico. Prva je na vrsti pravljica Palček Malček in lisica: z bistroumnostjo in prijaznostjo lahko marsikaj spremenimo! Bralcem je tokrat na voljo tudi zgodbica Rjavko, ki jo o gobici jurčku razpleta V. T. Arhar. Spretno ročice bodo marsikaj lahko izdelale pod vodstvom Tatjane Berta Golob v rubriki Jezikoslovje za vse nas. Dobra slovnicična vaja so tudi Packove jezikovne spake, ki jih bodo pridni učenci temeljito "okračili". Stric Maks pa bo spet vabil na ogled naravnih in kulturnih biserov, ki jih imamo "pred nosom", a jih ne poznamo. Prva je na vrsti Šentviška planota nad dolinama Idrije in Bače.

Sladkosnedneži bodo lahko spet veselo pekli slaščice; naj kar poizkusijo s pecivom s sadjem. Zabavno bo tudi ob skupinskih igrah, ki jih predstavlja Hema, živahno pa ilustrira Polona Kosec. V rubriki Zapoj z menoj je pesmica Sobotna iskrica, "himna" otroška oddaja na radiu Ognjišče (91,2 ali 107,5 MHz). Središčne strani so, kot je že ustaljena navada, namenjene Pastirčkovi pošti. V njih je tokrat polno risbic in dve veliki fotografiji s tabora goriških VV. in poletnega središča Srečanja v Gorici. Poleg navedenega so v septembrski številki še rubrika Kar lepo po vrsti, dopolnjevanja, razvedrilni kotichek in še kaj. Prijetno branje in srečen začetek letošnje šolske poti!

IK

2. r. OŠ P. Voranc, Dolina; Tereza Braico, 5. r. OŠ J. Jurčič, Devin; Tinkara Vidoni, 3. r. OŠ V. Šček, Nabrežina; Sara Tončič, 1. r. COŠ M. Samsa, Domjo; Erika Pecar, 5. r. OŠ P. Voranc, Doberdob. Pastirček čestita vsem pridnim ri-

Kratke

Na Katinari molitev za mir

Na drugo nedeljo v septembru se pri Spetihu že 74 let zbirajo domačini s Katinare, iz Lonjerja, Rovt in Rocola pri kapelici Kraljice miru. Letos je molitev za mir sovpadala z Malim šmarnom, a tudi s

sedemdesetletnico kapitulacije Italije, mejnikom vojnih grozot. Dan prej pa je svet prisluhnil pozivu papeža Frančiška k molitvi in postu za mir v svetu.

Nadškof Alojzij Uran, ki je pri kapelici vodil somaševanje s katinarskim župnikom patrom Rafkom Ropretom, je v pridigi povezal takratno prizadevanje domačina Marčela Nadliška za priprošnje Materi Božji pred grožnjo vojne vihre z današnjim časom. Izrazil je prijetno presenečenje nad srečanjem na prostem za katinarsko bolnišnico in ob šviganju avtomobilov in avtobusov. Svet ne opazi globokih dogajanj in tone v brezbriznost; bodril je občestvo, naj nadaljuje zavzetost za višje cilje ter v pozornosti do bližnjih. Nadškof se je zahvalil narodnim nošam, cerkvenemu in mladinskemu pevskemu zboru Tončka Čok iz Lonjerja, ki je za priložnost naštudiral nove svetne pesmi.

Tudi letos se je občestvu pridružil poslanec Ettore Rosato, že državni podtajnik. Nadškof se je nato udeležil na bližnji domačiji Nadliškovih in Miheličevih prisrčenega in bogatega sprejema za udeležence svečanosti pri Kraljici miru in po ljudski pesmi zapel s pevci še Prešernovo Zdravljico v slovo.

V četrtek, 12. septembra, ob 17. uri bo pri Sv. Trojici na Katinari osmina za pokojnim kanonikom msgr. Marijem Gerdolom. V nedeljo, 15. septembra, pa bo v Lonjerju ob 16. uri maša pri kapelici Žalostne Matere Božje ob udeležbi zboru Tončka Čok.

Praznik Sv. Roka v Nabrežini

Ob praznovanju vaškega zavetnika se devinsko-nabrežinska občinska uprava in krajevna slovenska oz. italijanska združenja zberejo in poskrbijo za pester program. Tudi letos je bilo v domovini Iga Grudna med 14. in 18. avgustom karseda praznično. 15. je praznik sv. Roka – Okusi tradicije privabil veliko število obiskovalcev, ki so lahko izbirali med bogato enogastronomsko ponudbo, kulturnimi in športnimi prireditvami ter druženjem na barvitem vaškem "placu".

Glavni pobudniki prireditve so bili društveniki SKD Igo Gruden, SK Devin in ŠD Sokol, katerim so se zvesto pridružili krajevni proizvajalci, Združenje staršev OŠ Virgil Šček, godbeniki in drugi. Med sredo in nedeljo smo radi obiskovali društvene prostore in Grudnovo (Kamnarsko) hišo, kjer so domovale številne likovne razstave. Društveno dvorano so namenili materialni dediščini primorskih ribičev. Na ogled so postavili starodavna orodja nabrežinskih ribičev. Priložnostne razstave v domu Iga Grudna postajajo prava uspešnica, saj vselej poglobljeno in pestro prikazujejo zgodovinske, etnološke in kulturne znamenitosti našega prostora. Zaradi velikega zanimanja so morali celo podaljšati odprtje razstave za javnost. Župnijske prostore pa so organizatorji namenili fotografijam "nepozabljenih" poklicev. Z obiskom kioskov smo preverili visoko kakovost enogastronomske ponudbe na Zahodnem Krasu, novost pa je predstavljala obogatitev spremljevalnega programa. Na razpolago so bili vodeni ogledi Pejce v Lascu, zanimive jame v bližnji vasi Slivno; zabave željni pa so lahko izkoristili novo odprtje tržaškega pustolovskega parka v Cerovljah. Na voljo je bil tudi nočni vodeni ogled paleontološkega najdišča Antonio v Ribiškem naselju. Veliko zanimanja je požel tudi boljši sejem, na katerem so različne organizacije in ustanove prodajale stare knjige, igrače in starinske predmete. Športno navdahnjeni so svoj habitat našli na prenovljenih igriščih pri "Sokolu", kjer so se lahko preizkušali na turnirih odbojke na mivki in pri metanju škrl. Dovolj je bilo tudi glasbe v živo za vse okuse. / JS

Gostinski delavec, poklic prihodnosti

Gostinska šola Ad formandum uspešno deluje na področju izobraževanja mladih in odraslih za poklic kuharja in natakarja. Novo šolsko leto je tik pred začetkom: v šestih razredih gostinske šole v Trstu je v letošnjem šolskem letu vpisanih 100 dijakov, ki se bodo v treh letih šolanja, med teorijo, prakso in delovnimi izkušnjami v gostilnah in restavracijah, pripravili na vstop v svet dela s poklicem v rokah. Na razpolago so sicer še prosta vpisna mesta: kdor to želi, se lahko še vpiše.

Poltega potekajo vpisovanja na tečaj poklicne kvalifikacije za odrasle brezposelne osebe z bivališčem v deželi Furlaniji Julijski krajini: v Trstu bo potekal tečaj za kvalifikacijo za poklic kuharja. Tečaj traja 1000 ur (od oktobra do junija s polnim urnikom) in predvideva tudi dva meseca delovne prakse v gostinskih podjetjih. Izbor bo 1. oktobra 2013: do takrat je mogoče vložiti kandidature. Zanimani se lahko zglasijo na tajništvo zavoda v Trstu, ul. Ginnastica 72 (tel. 040.566360, ts@adformandum.org). Vse informacije so na razpolago tudi na spletni strani www.adformandum.org.

SV. JAKOB Slovo od msgr. Marija Gerdola

"Zavrgel je vse, tudi sebe, da bi sledil Bogu"

"Zaupajmo g. Marija Gerdola v Božje roke: naj sprejmejo njegovo dušo, naj jo očistijo in naj jo predajo milosti večnega blagra". Tako je tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi, v imenu tržaške Cerkev izrazil poslednji pozdrav in zahvalo človeku, ki je v svojem 60-letnem duhovniškem poklicu bil eden izmed najbolj prepoznavnih slovenskih dušnih pastirjev na Tržaškem. S smrtjo g. Gerdola, častnega stolnega kanonika, se za slovenske vernike v mestu končuje dolo-

spomnil nekaterih markantnih lastnosti osebnosti msgr. Gerdola. "Bil je izredno strogega videza, sicer gospodskega značaja. V meni je vzbujal boječe spoštovanje. Vedno je temeljito odmerjal besede in imel odgovorno duhovniško držo, ki je lahko sedanjim dušnim pastirjem za zgled". Nadškof je nato podčrtal njegovo prizadevanje za negovanje specifične slovenskega jezika in kulture. Tudi to je dejstvo, ki mora označevati tržaško Cerkev: to po besedah nadškofa sestavljata večinska italijanska in man-

skrbeli za slovenske vernike. Kljub temu da so ga življenjske moči že vrsto let zapuščale, je bil vedno dejaven: zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja pa je moral lani opustiti darovanje svetih maš v cerkvi pri Sv. Jakobu. Domači verniki so mu za vse, kar je storil, globoko hvaležni: povsod, kjer je g. Gerdol služboval, je pustil sled; tako pri sv. Jakobu in pri Novem sv. Antonu v strogem mestnem središču, kot je bilo v skladu s poslanstvom Slovenskega pastoralnega središča. In ravno v

Foto IG

čeno obdobje. Dušnopastirski poklic g. Gerdola je bil namreč tesno vezan na usodo slovenske narodne skupnosti v Trstu in njegovo okolico, ki je od povojnih let dalje po fašističnem obdobju obnavljala slovensko duhovno, kulturno in narodno identiteto. Kot Tržačan je g. Gerdol dobro poznal okolje, v katerega je bil poklican službovati, in na podlagi svoje osebnosti je bil hkrati soustvarjalec prenovljenega verskega okolja pri nas. Spremljal ga je vestno, z njim delil srečne in težke trenutke: težavno je gotovo doživljal tanjšanje telesa slovenske narodne skupnosti, ki pa je v kraju, kjer je on služboval, vselej ohranjala čvrsto versko in narodno držo. To je bilo še kako očitno pri pogrebnem bogoslužju, ki je bilo v četrtek, 5. septembra, v cerkvi sv. Jakoba, dejansko v njegovem domu, saj je v tem mestnem predelu služboval zadnjih trideset let svojega življenja. Množična prisotnost mestnih Slovencev je potrjevala spoštovanje do msgr. Gerdola, domačega, mestnega slovenskega duhovnika. Ponavljanje izraza mestni je glede na specifično geografske naseljenosti tržaških Slovencev še kako pomembno: to je g. Gerdol kot dolgoletni predsednik Slovenskega pastoralnega središča, ustanove, ki je zadolžena za duhovno oskrbo vernikov slovenskega jezika v Trstu, dobro vedel in se dolgo časa trudil, da bi SPS poleg škofijske priznanja dobilo primeren uveljavitev tudi na formalnem nivoju. A pojdimo po vrsti. Najprej gre poudariti lik g. Gerdola kot duhovnika in človeka, kar je nadškof Crepaldi v svoji homiliji tankočutno storil. Dejal je, da je g. Gerdol docela izpolnjeval to, kar je zapisano v Matejevem evangeliju: sledil je Gospodu. "Duhovnik je učenec, ki je zavrgel vse, tudi sebe, da bi sledil Bogu ob zavestni, da se ta pot prehodi v znamenju križa. Sicer, če človek vse izgubi zato, da sledi Bogu, vse pridobi. G. Gerdol je zato izgubil svoje življenje, da bi ga posvetil Bogu, da bi s tem reševal svojo dušo in dušo vernikov. To – je dejal nadškof Crepaldi – je velik nauk za vse". Tržaški škof se je nato

jšinska slovenska komponenta. "V času je naša Cerkev tudi po zaslugi g. Gerdola in drugih zaslužnih mož našla Jezusovo pot, to je pot Besede in ene same Cerkev. Razlik ne gre enačiti s težavami, razlike so v tem primeru priložnost in bogastvo", je dejal nadškof Crepaldi, ki je izpostavil še vraščenost g. Gerdola

tržaške vernike. Predsednik ZCPZ Marko Tavčar pa je v svojem nagovoru podčrtal pozornost, ki jo je msgr. Gerdol imel do kulturnega delovanja v župnijah, v katerih je služboval: tako ni slučaj, da se je zavzel za gradnjo Mladinskega doma v Boljuncu. "Pri gospodu Gerdolu smo vedno slutili, da se zaveda, kolikšne-

ga pomena je inkulturacija evangeljske sporočila v prostor, čas in določeno človeško danost", je dejal Tavčar in se spomnil, kako je bil pokojni vedno razumevaljoč za potrebe raznih organizacij, ki so se obračale nanj s konkretnimi prošnjami. "Z naklonjenostjo je gledal na delovanje Šentjakobskega društva in na celotno delovanje cerkvenega zbora Novega sv. Antona in tudi istoimenskega moškega zbora, ki je bil vrsto let pomemben tvorec zborovske kulture v mestu. Člani tega zbora pa so še danes jedro vse dejavnosti v Marijinem domu v ulici Risorta. Ta dom je bil vedno odprt za različne potrebe naših ustanov in organizacij, saj je znano, kdo vse ob Marijini družbi in Slovenski zamejski skavtski organizaciji domuje v njem. Tako se mu moram zahvaliti tudi v imenu Zveze cerkvenih pevskih zborov, ki že celo vrsto let v dvoranici Marijinega doma prireja koncerte zborovske revije Primorska poje in občasno tudi druge prireditve". Smrt g. Marija Gerdola je za skofovega vikarja za Slovence g.

Toneta Bedenčiča velika izguba. "Visoka starost mu zadnja leta ni omogočala, da bi z enakim zanosom deloval kot v času, ko je služboval v Boljuncu in nato tudi v mestnem središču. G. Gerdol si je ob prihodu v mesto močno prizadeval, da bi Slovenskemu pastoralnemu središču dodelili uradni položaj. Žal do tega ni prišlo. Vselej pa se je trudil, da bi slovenska skupnost v mestu imela svoje središče. Ta dom naj bi krepil občutek pripadnosti". Škofov vikar upa, da bodo mlajše duhovniške sile nadaljevale delo g. Gerdola.

Slovenski šentjakobski verniki in tržaški verniki nasploh ne bodo prepuščeni sami sebi, saj bo letošnji novomašnik g. Klemen Zalar skrbel zanje.

Dejansko vas lahko imamo za naslednika g. Gerdola?

"Tako je. G. Gerdola dejansko nadomeščam od lanskega oktobra. Takrat sem bil še diakon. Verjamem sicer, da bo prav zaradi moje predhodne prisotnosti v tej župniji vstop v nov zahteven in odgovoren položaj olajšan", nam je povedal g. Zalar. "G. Gerdol je bil ključna osebnost našega prostora, saj je tudi v nenaklonjenih okoliščinah znal postavljati temelje tržaški slovenski verski skupnosti. To je storil na upravnih in cerkveni ravni. Veliko si je prizadeval za Slovensko pastoralno središče, ki pa še ni prejelo ustrezne registracije na civilnem nivoju. Upam, da bomo to nalogo izpolnili njegovi nasledniki. V kratkem bomo slovenski duhovniki v mestu imeli srečanje, na katerem bomo določili prihodnje korake glede mestne pastorale. Sprašujete me, kakšne spomine imam na g. Gerdola. V šentjakobsko sredino me je lepo sprejel, kljub temu da je bil morda do mene sprva nekoliko nezaupljiv. Polagoma pa se je to razpoloženje spremenilo, saj je odobral moje prizadevanje,

Foto IG

v slovensko šentjakobsko versko skupnost. "Biti v službi skupnosti je za duhovnika ključnega pomena, drugače mu preti duhovna atrofija". Pogrebno bogoslužje je spremljalo petje Združenega zbora ZCPZ pod vodstvom Edija Raceta in ob orgelski spremljavi Tomaža Simčiča. Sobrata duhovnika je ob poslednjem slovesu pozdravil skorajda celoten zbor tržaških in nekaterih goriških duhovnikov, bodisi slovenskih bodisi italijanskih: poleg častnega tržaškega škofa Evgena Ravignanija je bila prisotna tudi skupina minoritov, ki je pred dvema letoma vodila misijon za slovenske vernike v Trstu. Ta dogodek si je močno želel ravno g. Gerdol. Njegovemu spominu se je poklonila tudi institucionalna komponenta manjšine: prisoten je bil namreč predsednik SSO Drago Štoka, v imenu slovenskih šentjakobskih vernikov pa se je pokojnega spomnila Lida Turk. Dejala je, da se je g. Gerdol častno zapisal v seznam duhovnikov, ki so v razdobju 160 let, odkar je dejavna šentjakobska župnija,

ga pomena je inkulturacija evangeljske sporočila v prostor, čas in določeno človeško danost", je dejal Tavčar in se spomnil, kako je bil pokojni vedno razumevaljoč za potrebe raznih organizacij, ki so se obračale nanj s konkretnimi prošnjami. "Z naklonjenostjo je gledal na delovanje Šentjakobskega društva in na celotno delovanje cerkvenega zbora Novega sv. Antona in tudi istoimenskega moškega zbora, ki je bil vrsto let pomemben tvorec zborovske kulture v mestu. Člani tega zbora pa so še danes jedro vse dejavnosti v Marijinem domu v ulici Risorta. Ta dom je bil vedno odprt za različne potrebe naših ustanov in organizacij, saj je znano, kdo vse ob Marijini družbi in Slovenski zamejski skavtski organizaciji domuje v njem. Tako se mu moram zahvaliti tudi v imenu Zveze cerkvenih pevskih zborov, ki že celo vrsto let v dvoranici Marijinega doma prireja koncerte zborovske revije Primorska poje in občasno tudi druge prireditve". Smrt g. Marija Gerdola je za skofovega vikarja za Slovence g.

da bi slovenske vernike ohranjali pri kleni narodni zavesti. Zadovoljen je zato bil, da je končno dobil vrednega slovenskega naslednika".

Med pogrebnim obredom v cerkvi je ob krsti g. Gerdola bila skupina tržaških slovenskih skavtov. Pokojni je organizacijo dobro poznal, saj je bil v mlajših letih duhovni vodja njene fantovske veje. Skavti so g. Gerdola pospremili tudi do katinarskega pokopališča, na katerem bo odslej počival v družinski grobnici ob svojih starših. Tamkajšnji pogrebni obred je vodil katinarski dušni pastir za slovenske vernike g. Ropret, pri odprtem grobu pa je Ivo Jevnikar osvetlil Gerdolovo delovanje prav v sklopu skavtske organizacije in njegovega katehetskega službovanje na raznih šolah na Tržaškem: tudi v tej vlogi se je g. Gerdol izkazal kot klen Božji služabnik in kot oseba, ki je mlajšimi generacijam poskušala posredovati etično in narodno pokončnost, takšno, kakršno je sam gojil vse življenje.

65. Marijanski shod na Opčinah

“Lahko je biti kristjan na papirju!”

V nedeljo, 8. septembra, na Mali šmaren, so se verniki množično udeležili 65. Marijanskega shoda na Opčinah, da bi praznovali Marijino rojstvo. V cerkvi sv. Jerneja je najprej potekala priprava z molitvijo rožnega venca in branjem odlomkov iz enciklike Luč vere papeža Frančiška, nakar so se verniki podali na shod in ponesli kip Fatimske Matere Božje po openskih ulicah. Procesijo z litanijami Matere Božje, ki jih je pela moška skupina Združenega zbora Zveze cerkvenih pevskih zborov, je vodil novomašnik, g. Klemen Zalar. Na čelu shoda je narodna noša nosila križ, sledili so ji skavti Slovenske zamejske skavtske organizacije, duhovniki, pevci in ostali verniki. Po openskih ulicah se je razlegalo tako petje Združenega zbora ZCPZ kot molitev častiljivega dela rožnega venca do prihoda procesije v cerkev, ko so skavti namestili Marijin kip in so se duhovniki pripravili na mašo, ki jo je daroval novomašnik. Uvodno je vernike spomnil, naj jim bo Marija vedno v zgled, saj obljublja, da “kdor veruje, ni nikoli sam. Marija naj bo naš up in naša priprošnjica”.

Po evangeliju Jožef zve, da je Marija spočela od Svetega Duha, je imel pridigo škofov vikar za slovenske vernike v Tržaški škofiji g. Anton Bedenčič. Prisotne je spomnil na Marijino življenje, kako je bila obvarovana člove-

božja izvoljenka, a se ni ogrinjala v razkošna oblačila in ni živela v razkošni palači, imela je življenje preproste galilejske žene. Svoj intimni odnos z otrokom je doživljala v izgnanstvu in ga spremljala povsod, tudi do vznožja križa,

Foto Z. Vidou

Skega greha in bila v nebesa vzeta. “Sveto pismo opisuje tako Jezusovo rojstvo kot rojstvo Janeza Krstnika, Marijino rojstvo pa je zelo navadno, vsakdanje. V odraslosti je Bogu rekla, naj se zgodi po tvoji volji, in od tedaj se je začelo odrekanje”. Kogar Bog izbere, ne bo deležen nobenih privilegijev, to ne velja kot za izbranec v današnji družbi. Marija je bila

kjer se ji je srce trgalo ob njegovem trpljenju. Bila je mati božjega sina od spočetja do smrti na križu. Po njegovi smrti pa ji je ostalo še poslednje dejanje: pričevanje. G. Bedenčič je dejal, da nas ta praznik postavlja v realno življenje. Odgovoriti moramo na vprašanje, kako naj opravimo naše poslanstvo. Prvo dejanje je to, da razumemo svoje življenje. Ni

namreč dovolj verjeti v Jezusovo vstajenje, potrebno je v njem živeti in videti svojo prihodnost. “Lahko je biti kristjan na papirju, težko pa je biti kristjan kot aktiven član naše župnije in skupnosti”. Ob koncu se je škofov vikar osredotočil še na današnji svet, ki nosi v sebi posledice materializma in potrošništva, saj je dozorel na pogorišču vrednot. Zaradi tega so naše skupnosti vse manjše in starejše. Ob misli na papeža Frančiška je sklenil pridigo, rekoč, da je Marija kraljica miru, zato je vsako nasilje ponižanje za človeški rod in bolečina za Marijo, ki je mati človeškega rodu. Za mir so potrebni sprava, odpuščanje in sprejemanje različnosti bližnjega. Ob koncu svete maše, pri kateri so peli Združeni zbor ZCPZ in skavti, so verniki molili za uspeh škofijske sinode in za beatifikacijo Jakoba Ukmarja ter zmolili Marijino molitev papeža Frančiška. Po sklepnem novomašnikovem blagoslovu se je g. Franc Pohajč iz srca zahvalil novomašniku, vsem duhovnikom, še posebno jubilentom, diakonu, redovnikom in redovnicam, sestram za molitev rožnega venca, pevcem ZCPZ-ja, predsedniku Marku Tavčarju, zborovodji Ediju Race-tu, Davidu Lenissi in Tomažu Simiču za orgelsko spremljavo, pritrkovalcem, narodnim nošam, vsem vernikom in skavtom SZ-SO-ja.

Metka Štignoj

Ob 111. obletnici openskega tramvaja / Razstava Morda bo spet vozil v začetku leta 2014

V četrtek, 5. septembra, je dvorano Zadružne kraške banke na Opčinah napolnilo veliko število domačinov, ki s ponosom in kančnom nostalgije doživljajo enega izmed turističnih ponosov Trsta – openski tramvaj. Glavni pobudnik razstave ob 111. obletnici najmanj vrtoglavega prevoznega sredstva v mestu je konzorcij Centro in via – Skupaj na Opčinah, ki se nadeja obuditi oz. vsaj ohraniti življenje v vasi. Predsednici Nad-ji Bellina se je pri organizaciji pridružil Marco Simic, predsednik kulturnega društva Marino Simic, železniški muzej na Marsovem polju, družba Trieste trasporti, številni trgovci ter predstavniki lokalnih oblasti. Spregovorili so v objemu toplih obiskovalcev in dragocenih predmetov, fotografij in listin. Pozdrav ministra za kulturne dobrine Massima Braya je prinesel deželni svetnik Giangiacomo Martines, ki je poudaril kulturni

in naravni pomen Krasa ter edinstveno specifikko “tramvajске žičnice”. Tržaško pokrajinsko upravo je doživetu predstavljali predsednik Igor Dolenc, ki se za železniške teme že dolgo zanima tudi na ljubiteljski ravni. Tramvaj ne deluje – žalostno dejstvo pomeni neizkoriščanje kulturnih danosti prostora v turistične namene. Tramvaj bi moral postati prava turistična atrakcija, pravi Dolenc, prvi korak bo, kot kaže, ponovno odprtje proge v prvih mesecih leta 2014. To je javno izjavil občinski odbornik za gospodarski razvoj Edi Kraus, ki se je s tramvajem vozil v Solo, kot mnogi Openci, v mladih letih. Tehnični problemi se dajo premostiti, potrebna pa je pomembna investicija v ta

projekt. Gostiteljico banko je s kratkim pozdravom predstavljala dr. Podobnik; na vrsti pa so bili tudi ljudski in ponarodni napravi v objemu tržaških noš: godci Kraškega šopka seveda niso pozabili na slavno El tram de Opčina. Bogata razstava, ki bo na ogled do 21. septembra, je sestavljena iz treh sklopov, ki predstavljajo preteklost, sedanost in prihodnost. O njih je spregovoril

predsednik bančnega društva Marco Simic, kratko zgodovino je nanizal član Dario Vremec. Tramvajsko progo, ki se v delu med trgov Škorklja in vrhom griča poslužuje žičniškega sis-

tema, so odprli 9. septembra 1902, mesec potem pa se je že zgodila nesreča, ki jo opeva ponarodnodela “himna”. Ob burnih dogodkih bi poudarili september 2008, ko je Ministrstvo za kulturo zaščitilo openski tramvaj z vozovi in progo kot znamenitost kulturnega značaja na državnem nivoju, tako kot Miramirski grad. Zanimiva razstava ob 111. obletnici openskega tramvaja deluje

kot dragocen spomenik preteklosti in opozorilo javnosti na spregledan pomen slikovite proge z enim najlepših razgledov na najsevernejšo točko Jadrana. JS

Obvestila

Romanje v Medjugorje od 4. do vključno 7. oktobra letos. Potovanje z udobnim avtobusom, udeležba pri bogoslužjih. Za slovenske in italijanske potnike zadostuje veljavna osebna izkaznica. Vpis pri g. Darkotu za Goriško, tel. 0481 32121 in 3703201305, pri g. Jožetu Markuži za Tržaško, tel. 040 229166, in pri gospe Ani za Slovenijo, tel. 00386 5 3022503.

Poštena gospa nudi oskrbo starejših ljudi v obliki izmenjave. Več informacij: 003852386744.

Darovi

Za Društvo Rojanski Marijin dom darujejo Irma in Savino Piščanc 15 evrov, Tatjana Slosar 30 evrov. **Za Marijin dom** pri Sv. Ivanu: v spomin na dragega bratranca Dolfija darujeta Magdi in Grazia 25 evrov.

Utrinki iz preteklosti

Gospodu Stanku Zorku v spomin

Prisel je med nas v Rojan pred mnogimi leti, bi rekel, skoraj kot mladenič. Priljubljen se je ljudem s svojo umirjenostjo. Takoj se je lotil dela z nami, svojimi ovčicami. Hodil je od hiše do hiše po celem Rojanu. Tudi v Piščance se je pogostoma pripeljal s svojim “Moto Guzzijem”. Pišem v Piščance in ne na Piščance, kot nekateri pravijo. Ni bilo hiše v tej vasi, ki ga ne bi sprejela, kljub temu da je bila večina Piščancev bolj levo usmerjena in ne preveč verna. Bil je pač mož miru, tolažbe in vere. Bil je pravi dušni pastir. Bilo mi je sedemnajst, osemnajst let, ko je nekoč prišel mimo naše domačije in zagledal me je v “grunti”, kjer sem nekaj prepeval. Povabil me je k rojanskemu cerkvenemu zboru, kateremu sem se nato pridružil edini med mladimi Piščanci. V zboru, ki ga je tedaj vodila gospa učiteljica

Blanka Frandolič, sva z gospodom Zorkom pela ramo ob rami, oba basa. Kmalu se je zboru na mojo pobudo pridružil žal prerano umrl moj najboljši prijatelj Sergij Poropat, krasen tenor. Kasneje je prišel še drug moj prijatelj Angelo Starc, bas, ki je tudi preredatelj. V zboru smo postali mladi fantje in dekleta večina. K zboru smo radi prihajali prav zaradi gospoda Zorka, ki nas je stalno spodbujal in nam dajal “korajžo”. Še prej kot pevec sem postal skavt. Tedaj nas je gospod Zorko povabil v svojo pisarno in nam predlagal, naj bi se lotili pisati, tiskati in izdajati prvi skavtski časopis. Tisti dan je prišla na obisk k sinu Stanku Zorku mati. Prinesla mu je razne dobrote z domače kmetije na daljnem Dolenjskem. Med temi so bile tudi fige. Gospod Zorko jih je postavil na mizo pred nas in med pisanjem člankov in ciklostiliranjem smo jih tudi pridno pojedli. Naslednjega dne, ko

praznikov popoldne, je šla naša delegacija h gospodu Zorku. Pojasnili smo naš problem in mu predlagali, da bi lahko v Marijinem domu priredili občasne zabave. Zmajeval je z glavo, češ da je tam tudi Marijin kip. Predlagali smo mu, da bi kip pokrili, tako da bi Marija nič ne opazila. Rekli smo mu tudi, da bi zabave trajale najkasneje do 23. ure. Tako je prišlo do dveh ali treh zabav. Gospod Zorko je dal tudi pobudo za zgraditev Marijine kapelice pri Lajnarjih, kamor so se kasneje vile procesije. Veliko ljudi, moških, žensk in mladine, je prisostvovalo procesijam. Gospod Zorko je dal še mnogo drugih pobud, ki danes služijo celotnemu rojanskemu slovenskemu življu. Hvala Vam, dragi gospod Stanko Zorko! Imeli ste nas radi in mi Vas. S spoštovanjem Adriano Ciak

Dolina Glinščice

Dva meseca brezplačnih vodenih naravoslovnih obiskov

S prvem septembrom se je začel bogat koledar naravoslovne ponudbe, ki jo prireja Občina Dolina, da bi ovrednotila Naravni rezervat doline Glinščice. Osem nedelj bo namenjenih uživanju prostora: pohodniki bodo na izletih imeli na razpolago razlago naravoslovnih vodičev v italijanskem in slovenskem jeziku. Namen je spoznavanje rezervata

in njegovih okoljskih in kulturnih značilnosti, se vanj vživeti in sodelovati pri njegovem ovrednotenju in zaščiti. Program je razčlenjen po štirih poteh različnih težavnostnih stopenj, ki so namenjene bodisi družinam bodisi odraslim. Voden pohod po vseh štirih poteh se bo ponavljal dvakrat, in sicer septembra in oktobra. Poučni načrt se je začel v nedeljo,

1. septembra, z večernim naravoslovnim sprehodom v odkrivanju novih živalskih vrst po dolini Glinščice, ki so budne prav od mraka do zore, z iskanjem znakov njihove prisotnosti, kot na primer petje, kliči, preletavanja ali šuštenje med grmi in v goščavi. V nedeljo, 8. septembra, je bila na sporedu “velika tura”, ki so jo prireditelji zaradi težavnosti namenjali odraslim

udeležencem. Izletniki so po dolgi poti spoznali čudovite okolje doline Glinščice, od gmajne na hribu Stena do zaselka Botač. Občudovali so razgled, značilno cvetje in sledove zgodovinske prisotnosti človeka, od rimskega vodovoda do mlinov. 15. septembra pa bo ogled namenjen spoznavanju kraške gmajne, to je okolja, ki je posebno bogato z rastlinsko in živalsko raznolikostjo, a se danes vztrajno krči zaradi rasti grmičevja na odprtih območjih, ki jih ne uporabljajo več kot pašnike. Udeleženci bodo ob razlagi vodičev odkrili, katere so najbolj prepoznavne rastlinske vrste in katere živali živijo v tem posebnem ekosiste-

mu. V nedeljo, 22. septembra, bo na sporedu naravoslovni pohod, ki bo ob tehtni zgodovinski razlagi poglobil spoznavanje nekdanjega koristenja vodnih virov doline Glinščice. Udeleženci bodo ob tej priložnosti obiskali tudi sprejemni center rezervata. Iste pohode bodo ob bolj svežem vremenu in z dodatnimi naravoslovnimi ponudbami ponovno izvedli v nedeljo, 29. septembra, in nato 6., 20. in 27. oktobra. Vse dejavnosti so brezplačne, vselej je predvidena istovrstna prisotnost dveh vodičev. Za vodene obiske v italijanskem jeziku je potrebna prijava na tel. št. 0039-333-9339060 (od ponedeljka do petka od 10. do

13. ure), ali pa na e-mail carso@riservamarinamiramare.it; za vodene obiske v slovenskem jeziku pa je potrebna prijava na tel. št. 0039-040-8329237 (od ponedeljka do petka od 9. do 11. ure), e-mail info@riservavalrosandra-glinscica.it. Pristojni sporočajo, da je treba za potrditev vpisa počakati na odgovor delovne skupine. Naravoslovna pobuda je nastala v sodelovanju z zaščitenim morskim območjem pri Miramaru, to je ustanovo, s katero rezervat doline Glinščice sodeluje že vrsto let in s katerim je podpisala listino o skupnem ovrednotenju kraškega in pomorsko-obalnega prostora.

TRST V Kulturnem domu so predstavili letošnji abonma SSG

'Z roko v roki' novi sezoni naproti

Sledi srca, ki usmerjajo sleherni umetniško dejavnost, v nemajo čustva in krepijo navdih, bodo vodile letošnjo sezono Slovenskega stalnega gledališča v Trstu, ki so jo predstavili v prostorih Kulturnega doma v Trstu v torek, 10. septembra. Dramske predloge štirih uprizoritev Slovenskega stalnega gledališča v abonmajskem programu zajemajo razpon med sodobnostjo in klasiko, domačim prostorom in oddaljenim svetom, reprezentativno aktualno svetovno dramaturgijo in rusko klasiko, ki predstavlja enega osnovnih temeljev novodobnega gledališča. Ta vsebinsko bogata ponudba se postavlja ob bok prizadevanju sedanjega vodstva SSG, da bi gledališče izpolnjevalo svojo vlogo manjšinskega gledališča in hkrati ponujalo produkcijo visoke kakovosti in dovršene estetike. Po besedah predsednice upravnega odbora Maje Lapornik bo SSG tudi letos nadaljevalo na poti širitve obzorij gledališča v vidiku navezovanja stikov z ostalimi evropskimi manjšinskimi stvarnostmi, z ohranjanjem nadnapisov v italijanskem jeziku pa želi SSG

okrog katere se bo zavrtilo kolo kritičnega razmišljanja z izjemno aktualnimi vprašanji, občutljivimi temami, etičnimi in bivanjskimi problematikami. "To sezono dejansko začnemo z roko v roki, kot lepo prikazuje letošnji gledališki list", je dejala Koloinijeva, ki je nato podrobneje razčlenila gledališko ponudbo. Nekonvencionalni začetek sezone bo v znamenju ženskega predznaka z uprizoritvijo ene najuspešnejših dram britanske sodobne dramaturgije. Režiser Matjaž Latin, ki je v SSG pred nekaj leti ustvaril uspešnico Dueti, se bo vrnil s sladkogrenko predstavo Plemena (Tribes) Nine Raine. Besedilo iz leta 2010 obravnava temo drugačnosti in pomen komunikacijskih ter izraznih sredstev, ki se uveljavljajo znotraj družbe in družine, z zgodbo o ljubezni med gluhih fantom in dekletom iz

dve gostujoči predstavi. Vsi gledalci se bodo lahko vživeli v prepovedane strasti drame Nevihta Aleksandra Nikolajeviča Ostrovskega, ki je v režiji

Associati. S sodelovanjem Glasbene matice pa je nastalo gostovanje koncertnega projekta, ki ga je priznani slovenski pevec zabavne glasbe Magni-

rejši orkester v Srbiji. Besedilo tržaškega avtorja skozi slovenski filter režiserke Mateje Koležnik in Prešernovega gledališča Kranj pa bo nagovorilo publiko z uspešno predstavo Sen Enrica Luttmanna, ki na duhovito in absurden način govori o položaju sodobne umetnosti kot tudi človeka v današnjem svetu. Žejo po klasičnih delih pa bo utešila uprizoritev Shakespearovega Hamleta v izjemno sodobni interpretaciji režiserja Eduarda Millerja z novim prevodom, ki je nastal za oder ljubljanske Drame.

Rdeči abonmajski program v mali dvorani bo predstavil četverico komornih predstav, v katerih bo imela glasba izstopajočo vlogo. Parole, parole ali Ni bila peta, bila je deveta je predstava Gledališča Koper v režiji Jake Ivanca, ki povezuje umetnost priljubljenega italijanskega komediografa z leskom italijanske popevke. Praznik slovenske kulture pa bo dobil humo-

ristično noto enkratnega gostovanja monokomitragedije Andreja Rozmana Roze Passion de Pressheren v koprodukciji Rozintea in KUD-a France Prešeren. Nekdanja članica umetniškega jedra SSG Vesna Pernarčič pa bo protagonistka predstave o življenju dive Marlene Dietrich, v kateri je Nebojša Pop-Tasić podal svoj pogled na razburkano umetniško in življenjsko pot filmske ikone. Predstava je koprodukcija Prešernovega gledališča Kranj, gledališča SKUC in zavoda Imaginarni. Uglasbena poezija Svetlane Makarovič pa je snov glasbeno gledališkega projekta Janje Majzelj Krizantema na klavirju, ki bo sklenil programski sklop s produkcijo Slovenskega mladinskega gledališča. Abonmajska kampanja za Trst se je pričela 10. septembra. Poleg programa za odrasle bo Slovensko stalno gledališče tudi letos prisotno na šolah vseh stopenj z abonmajskimi ponudbami za predšolske in osnovnošolske otroke (letošnji Glalebov šolski dnevnik je namreč nastal na podlagi sodelovanja med ZTT in SSG), dijake nižjih srednjih šol in učence višjih šol s slovenskim učnim jezikom.

IG

Maja Lapornik in Diana Koloini (foto IG)

Jerneja Lorencija osvojila nagrado kot najboljša predstava na lanskem Borštnikovem srečanju. Ob uprizoritvi Mestnega gledališča ljubljanskega bo osnovni program dopolnila še uspešnica SNG Nova Gorica in Gledališča Koper Sljehnik, komična primorska raz-

ličica Iztoka Mlakarja po kulturni sodobni moraliteti Huga von Hofmannsthal. Dramski, glasbeni in plesni dogodki bodo obarvali tri izbirne abonmajске sklope, s katerimi bo vsak abonent lahko nadgradil osnovni sklop. Modri program v veliki dvorani se bo pričel s predstavo Dvom Johna Patricka Shanleya, ki obravnava sporno in aktualno temo spolne zlorabe v katoliški Cerkvi. Besedilo, za katero je avtor prejel Pulitzerjevo nagrado, je za Prešernovo gledališče Kranj postavil na oder Alen Jelen. Vpeljano sodelovanje z vodilno organizacijo na deželno ozemlje za promocijo plesne umetnosti Artisti Associati-Circuito Regionale danza bo pripeljalo na tržaški oder vizionarno estetično ansambla eVolution Dance Theatre z električnimi sugestijami plesne predstave Electric City koreografa Anthonyja Heinla. Večna fascinacija mojstrovine 18. stoletja, pisemskega romana Nevarna razmerja Chordelesa de Laclosa, bo zaživela v predstavi mariborske SNG Drame. Niti krute igre čustev je prepletel režiser Aleksandar Popovski. Po velikem uspehu enkratne abonmajске "selitve" v Ljubljano za ogled opere, bo Slovensko stalno gledališče v sodelovanju z Glasbeno matico ponovno privedlo ogled operne predstave, tokrat v dvorani Opere Ljubljana, vključno z avtobusnim prevozom iz Trsta. Operni trenutek sezone bo odprl obzorja slovenskega zaklada z duhovito, pravljico Foersterjevo opero Gorenjski slavček, v pisani postaviti režiserja Vita Tauferja. Zeleni program se bo pričel v znamenju široke popularnosti argentinskega tanga, ki je postal del globalnega plesnega zaklada in se bo v predstavi Contemporary tango ansambla Balletto di Roma prepletal s sodobno plesno govorico, katere bo protagonist plesalec Kledi Kadiu. Tudi pri realizaciji tega gostovanja se je SSG

ustvaril v kombinaciji s srbskim vojnim orkestrom Stanislav Binički, ki je s svojo 114-letno zgodovino najsta-

priljubljenega italijanskega komediografa z leskom italijanske popevke. Praznik slovenske kulture pa bo dobil humo-

MARIJINE BOŽJE POTI PRI NAS (17)

Mariza Perat

Marijino Celje nad Kanalom

Marijino Celje, Sveta Gora na jugovzhodu in Stara Gora na zahodu sestavljajo nekakšen trikotnik teh božjih poti. Vse tri stojijo na približno enaki nadmorski višini, vse tri so prebivalcem teh krajev najbolj domače, povezuje pa jih tudi romarska

kraje imenovali "Idrija na Kanalom" ali "Kanalska Idrija". Lig je bil sedež kaplanije in tu je stala tudi glavna cerkev, posvečena sv. Zenonu, škofu in mučencu iz Verone. Poleg te cerkve so tu bile še podružnice: podružnica sv. Kacijana na Britofu, podružnica sv. Jakoba nad Debenjem, podružna

Marija-Celja
nad Kanalom

MARIA CEL nad KANALOM

Kratek pregled zgodovine te kaplanije
in božje poti od njenega ustanovitvenja
do sodanjskega časa.

Spisal

ŠTEFAN KOČIANČIČ.

V GORICI
Natisnil J. K. Seits, 1853.

pešpot.

Marijino Celje, ki slovi tudi po izrednem razgledu, saj gre le-ta od Triglava do morja, se z romarsko cerkvijo in vasjo Lig dviga med Sočo in Idrijo, ki je že v preteklosti ločila Goriško od Beneške republike oziroma Avstrijo od Italije, ter med Kanalom in Ročinjem. Leži zato nekako na meji med Soško dolino, Goriškimi Brdi in Beneško Slovenijo. Kot beremo v knjižici Branka Melinka *Marijino Celje nad Kanalom*, je prav na tem ozemlju potekala meja med prafaro Kanal, kjer je župnija bila ustanovljena že v 13. stol., ter med faro Praprotno (Prepotto), danes v Italiji.

Glavni vir za zgodovinske podatke marijajelske božje poti predstavlja knjižica Štefana Kociančiča, bogoslovnega profesorja v goriškem Velikem semenišču *Maria Cel nad Kanalom*, ki je izšla v Gorici leta 1853. To je tudi prvi zapis o zgodovini marijajelske božje poti. Kociančič sam to takole pojasnjuje:

"Kar vemo, ni od te Marie Cele še nobeden nikjer nič pisnega svetu ohranil; zato podamo v tej knjižici bravnemu občinstvu, našim v resnici po- božnim Slovencem, kratek pregled vsega tega, kar se je s to dovolj znamenito cerkvijo od njenega ustanovitvenja do današnjega dne godilo, tako, kakor najdemo pisano v verjetnih spisih, ki se v pisnohranu te cerkve nahajajo, in kakor pripovedujejo še živeči pošteni in častiti možje, katerim gre vsa vera".

Ob vznožju romarske cerkve leži Lig, pod katerega spadajo številni zaselki. V preteklosti so vse te

cerkev sv. Gendrc (Sv. Jedrt) na Kobalarju in cerkev nadangela Gabrijele v Zapotoku.

Lig najprej ni imel lastnega dušnega pastirja, ampak je, skupaj z zaselki, spadal pod kanalsko faro. Duhovna oskrba vernikov teh krajev je zato bila zaupana kanalskemu dekanu in njegovim kaplanom. To pa je zaradi naraščajočega prebivalstva v Kanalski Idriji in tudi zaradi oddaljenosti zaselkov postajalo vse težje, še posebno v zimskem času, ko je dohod na Lig in do njegovih zaselkov zaradi slabih vremenskih razmer bil skoro onemogočen. Domačini so zato razmišljali, da bi v Ligu dobili stalnega dušnega pastirja, do katerega bi se v potrebi lahko vsak čas obrnili.

Prav v tem času se je oglašil njihov rojak Andrej Blažič, doma iz bližnje Kostanjevice. Živel je na Dunaju, kjer je bil duhovni voditelj v samostanu redovnic sv. Frančiška Saleškega. Ta jim je nakazal vsoto 1.400 goldinarjev. Obresti te vsote naj bi skupaj s tem, kar so prebivalci Liga in zaselkov dajali duhovnikom, ki so k njim prihajali iz Kanala, služile za oskrbo duhovnika, ki bi stalno bival med njimi. Ljudje so nad predlogom bili navdušeni in nekaj predstavnikov je z Liga skupaj z županom in cerkvenim ključarjem Petrom Filejem takoj odšlo na okrajno glavarstvo v Kanal, kjer je, kot beremo v knjižici Štefana Kociančiča, 11. decembra 1756 bil napisan Ustanovitveni list, katerega je poleg kanalskega dekana in predstavnikov z Liga podpisal tudi duhovnik Andrej Blažič, kateremu so list poslali na Dunaj.

/ dalje

nadaljevati tkanje stikov z večinskimi delom naše dežele. Slovenski teater pa ostaja v svojem bistvu slovenski in z organizacijskega vidika predan deželni manjšinski razsežnosti: vpis abonmajev bo namreč mogoč v Trstu, Gorici in Čedadu. Dejansko je začetek vsake nove sezone priložnost, da se vodstvo gledališča vpraša, "kaj hoče gledališče sporočiti svojemu prostoru": glede na dovršeno programsko in abonmajsko ponudbo je Lapornikova prepričana, da so zadolženi to nalogo suvereno izvedli. Res je, da neznanek, zlasti finančnih, je veliko; kljub temu pa je bilo svojčas mogoče urediti delovne pogodbe tehničnemu osebju, Lapornikova pa pričakuje in upa, da bo v prihodnje mogoče razširiti igralski ansambel tudi z vključitvijo mladih igralskih manjšinskih sil, ki se šolajo na ljubljanski AGRFT. "Tudi gledališče tako kot vsi kulturni dejavniki čuti težo nenaklonjenih okoliščin: te pa nam ne načenjajo volje do skupnega dela, ki ga vi delite z nami", je dejala predsednica parterju, ki so ga med drugim sestavljali predstavniki javnih oblasti, konzulka GK v Trstu Eliška Kersnič Žmavc, predsednik SKGZ Rudi Pavšič, predstavniki ostalih tržaških gledališč in nekateri člani igalskega ansambla.

Umetniški vodja Diana Koloini je sestavila program, ki vabi gledalce na umetniško pustolovščino skozi pokrajine ljubezni: srečne, nemogoče, strastne, nenavadne, epske, lirčne, tragične, nore, idealne. Paleta možnih nians se zrcali v raznolikosti žanrov, vsebin, estetskih pristopov, ki jih letošnja gledališka ponudba obsega. Nedvomna privlačnost čustvenega vidika je namreč

gluhoneme družine. Novembrskemu odprtju sezone bo sledila januarjska uprizoritev na malem odru z dvojico sodobnih, izrazno zaostrenih italijanskih enodejank Dvorišče (Il cortile) in Koli (Pali) Spira Scimoneja. Režiser Marko Sosič bo nadaljeval svoje tankočutno poglobljanje v poetiko sicilskega dramatika, ki govori o malih ljudeh v negotovem svetu v niansah absurda.

Režiser Ivica Buljan, ki je v lanskem sezoni pustil svoj pečat z uprizoritvijo Handkejeve epopeje Še vedno vihar, bo s svojim prodornim pogledom segel v srce ruske dramatik z uprizoritvijo drame Striček Vanja (Djadja Vanja) Antona Pavloviča Čehova, podob iz življenja ruske inteligence na podeželju s slovitimi protagonisti iz gubljenih življenj in ne-realiziranih hrepenenj, ki zmore vselej prepresti.

Sklop hišnih uprizoritev bo maja sklenil eksotični pogled v japonsko moderno Petih modernih nō dram (Cinq Nōs modernes) kulturne in kontraverznega japonskega avtorja Yukia Mishime. Njegov niz kratkih dram o nemogoči ljubezni, ki približajo klasični japonski repertoar zahodni estetiki, bo zaupan režiserki Mateji Koležnik.

Tudi letos bodo imeli abonenti Slovenskega stalnega gledališča možnost izbire med različnimi sklopi, ki se bodo homogeno razporedili v celotnem razponu sezonskega koledarja abonmajskih predstav. Temelj vsakega abonmaja bo osnovni program, ki bo poleg omenjenih uprizoritev Slovenskega stalnega gledališča obsegal še

V hudi gospodarski krizi je potrebno varčevati

Ukinitev manjših občin in visoki davki na nepremičnine?

V Sloveniji je politika postala bolj složna in popustljiva v odnosu do spominskih dogodkov in drugačnih prikazovanj raznih obletnic oziroma jubilejev v naši preteklosti, kot je bila še nedavno. Javnost ima sicer še zmeraj različna stališča do posameznih dogodkov, kakršni so pač bili, toda ni več predlogov in zahtev, da naj jih oblast prepove. To ne bi bilo skladno za državo s parlamentarno demokracijo, kakršna je tudi Slovenija. Vendar pa Ustavno sodišče ostaja najvišji in dokončni razsodnik proslav in prireditev, ki bi slavile totalitarno preteklost in njene predstavnike in bi bile zato uperjene zoper našo ustavno ureditev. Takšno razumevanje preteklosti zgodovine, v kateri del politike išče in utemeljuje le eno resnico, je slovenski vojaški vikar dr. Jože Plut povzel s stališčem in mislijo, "da ne želi, da mu kdo ukazuje, za koga lahko mašuje".

Za slovensko samozavest in domoljubje, ki sta v teh kriznih razmerah posebno dragoceni vrednosti, je bilo pomembno proslavljanje obletnic protifašistične vstaje na Primorskem, ki je sledila razkroju Italije v septembru leta 1943, ter pripojitve tega območja matični domovini oz. državi 15. septembra leta 1947. Pomenljiva podrobnost praznovanj in razmišljanj o pomenu obeh omenjenih dogodkov v naši zgodovini je bil sklep Mestne občine Nova Gorica, da prof. Lojzko

Bratuž iz Gorice, litararno zgodovinarico, zgodovinarico in kulturno delavko, zlasti v Gorici in drugod v slovenskem zamejstvu v Italiji, imenuje za častno občanko Mestne občine Nova Gorica. V prilogi časnika Primorske novice, namenjeni praznovanju v Novi Gorici, so zapisali, "da slavljena italijanski prostor seznan-

Dr. Jože Plut

ko Šorli, učiteljico in pesnico. Zapisala je, da je bila borba za narodni obstoj trda: zahtevala je žrtve in odpovedi, toda bila je samoumevna. "Zdi se mi, da so besede o mojih starših, ki so vklepane na njihovih spomenikih v Novi Gorici, resničen odraz njunega življenja in neuklonljive narodne zavesti".

V sklop proslav ob primorskih obletnicah so nekdanji borci uvrstili tudi shod na Okroglici. Tam so se z odkritjem posebnega obeležja spomnili doslej največjega zborovanja na Primorskem. To je bilo 6. septembra 1953, udeležilo se ga je več kot 300.000 ljudi, slavnostni govornik je bil tedanji predsednik Jugoslavije Josip Broz-Tito. Dr. Branko Marušič, morda najboljši poznavalec preteklosti mejnega območja z Italijo, je o zborovanju na Okroglici napisal posebno brošuro. Na sami slavnosti pa je govoril Janko Veber, predsednik slovenskega parlamenta. Odmevalo

pa je tudi mnenje zgodovinarja Jožeta Dežmana, da je bila slavnost na Okroglici protustavna, ker so na njej častili Tita. Med dogodki iz sprotnega življenja Slovencev, ki najbolj zanimajo t. i. navadno javnost, ni politika, ampak so ukrepi, ki jih ta predpisuje in nalaga ljudem. Finančno ministrstvo je objavilo podrobnosti novega zakona o davkih na nepremičnine, ki naj bi začel veljati v začetku leta 2014. Kaže, da bo močno obremenil veliko število prebivalcev.

Dr. Branko Marušič, morda najboljši poznavalec preteklosti mejnega območja z Italijo, je o zborovanju na Okroglici napisal posebno brošuro. Na sami slavnosti pa je govoril Janko Veber, predsednik slovenskega parlamenta. Odmevalo

pa je tudi mnenje zgodovinarja Jožeta Dežmana, da je bila slavnost na Okroglici protustavna, ker so na njej častili Tita. Med dogodki iz sprotnega življenja Slovencev, ki najbolj zanimajo t. i. navadno javnost, ni politika, ampak so ukrepi, ki jih ta predpisuje in nalaga ljudem. Finančno ministrstvo je objavilo podrobnosti novega zakona o davkih na nepremičnine, ki naj bi začel veljati v začetku leta 2014. Kaže, da bo močno obremenil veliko število prebivalcev.

Davki na družinska stanovanja se bodo domnevno povečali od dva do trikrat v primerjavi s sedanji dajatvami. Pri cerkvenem premoženju naj bi bili oproščeni davka samo tisti objekti, denimo cerkve in kapele, v katerih izvajajo verske obrede. Močno obremenjeni z napovedanim davkom bodo industrijski objekti in zemljišča, kar bi lahko še bolj upočasnilo že večkrat napovedani nov zagon naše industrije in gospodarstva.

Zelo polemični so odzivi na projekt reorganizacije lokalne samouprave, ki ga goreče zagovarja Gregor Virant, minister za notranje zadeve in javno upravo. Po njem naj bi v Sloveniji najpogostejše v enem letu število občin zmanjšali od sedanjih 212 na največ 120. Nobena občina ne bi smela imeti manj kot 5.000 prebivalcev. Vlada bo težko izpolnila projekt, ker mu pogle opozicijskih strank nasprotuje tudi večina obstoječih občin. Stane Vlaj, poznavalec lokalne samouprave, meni, da bi bilo treba vladni oziroma Virantov predlog zavrniti, ker je "nestrokovno, nepremišljen in političen".

Za konec tega pregleda političnega in drugačnega dogajanja v Sloveniji navajamo nekaj podatkov o prejemkih slovenskih upokojujencev. Z njimi predsednik upokojujenske stranke DESUS Karl Erjavc rad manipulira in si tako ohranja položaj zunanjega ministra. Najnižja pokojnina za polno delovno dobo posameznika sedaj znaša 435 evrov. Več kot 200.000 upokojujencev ima manj kot 600 evrov pokojnine. V Sloveniji je zdaj že skoraj 700.000 upokojujencev.

Marijan Drobež

Na Križni gori nad Ajdovščino

Odkrili so spomenik primorski himni

Slovenski otroci in mladina vedo premalo o naši zgodovini, je v slavnostnem govoru na slavnosti ob odkritju spomenika pesmi Vstajenje Primorske dejal pisatelj Boris Pahor. Na Križni gori nad Ajdovščino je pred 70 leti Lev Svetek Zorin napisal besedilo pesmi Vstajenje Primorske, ki je ob uglasbitvi Rada Simonitja postala primorska himna.

Foto Vlasta Ferjančič

"Primorska je dala zgled svobode ne le Sloveniji, pač pa celi Evropi. Prav na Primorskem se je začel fašizem in tu najprej pokazal svoj pravi obraz", je v slavnostnem nagovoru dejal Pahor. Prvi so se fašizmu na Primorskem uprli mladi na Tržaškem in Goriškem, česar Evropa še ne ve in bi ji to morali povedati, je še dejal Pahor, ki svoje grenke izkušnje in spomine iz časa fašizma rad deli mladim po Evropi, kamor ga povabijo.

O pomenu pesmi Vstala Primorska, ki jo je prav na mestu spomenika 7. februarja 1944 napisal Lev Svetek Zorin in jo še istega večera prvič prebral v javnosti na partijskem mitingu, je opozoril tudi ajdovski župan Marjan Poljšak: "Himna Vstala Primorska širi naše bratstvo, medsebojno solidarnost, narodno zavest, hrabrost in prepričanje, da je politični boj za nov družbeni red nujen za obstoj slovenskega naroda".

V kulturnem programu, ki ga je spremljalo okrog 2000 udeležencev prireditve, so nastopajoči obudili spomin na čas primorskega upora in nastanka primorske himne. Kasneje pa sta ajdovski župan Marjan Poljšak in predsednik krajevne skupnosti Col Janko Mikuš odkrila spomenik pesmi Vstala Primorska.

Likvidacija Factor banke in Probanke Radikalni posegi, ki prinašajo bolečino

No, pa smo spet pri temi bank. Gre sicer za večno temo slovenske krize, ki dobiva iz tedna v teden nove zanimive odtenke. Številke ne lažajo: ponujajo najbolj objektivno in zaradi tega tudi najbolj bolečo sliko. In ko številke postanejo tako očitne, da jih ni mogoče spregledati, šele takrat v prvi osebi postopa tudi država oziroma odgovorne institucije. A žal je takrat največkrat že prepozno. Velike "državne tragedije" so zelo podobne otroškim porednostim: otroci skušajo skrivati pred starši škodo, ki so jo povzročili, dokler ni ta škoda prevelika, da bi je starši ne opazili. Z državnimi ekonomiji v Sloveniji je bilo isto: odgovorni so svoje slabe poslovne prakse pometali pod preprogo, dokler je šlo, potem ko je zadeva eksplodirala, pa so se samo nonšalantno obrnili stran, češ, "jaz nisem kriv. Nisem bil zraven in ne vem, kako je do tega prišlo. Zgodilo se je samo od sebe".

Bančni sektor... globoko zabredel Številke torej... V prvem polletju letošnjega leta je izguba sektorja slovenskih bank znašala 215,6 milijona evrov. Številka je posebej huda, če jo primerjamo z istim obdobjem lanskega leta, ko je bilo po prvih šestih mesecih za 24,4 milijona evrov izgube (medklic: lansko leto se je za vse slovenske banke sklenilo katastrofalno. NLB je leto sklenilo s 300

milijoni evrov izgube, NKBM pa je pridelala 200 milijonov evrov minusa). Predvidevanja so tako zelo črnogleda tudi za letošnje leto. Bankam namreč usihajo prihodki, predvsem tisti, ki kapljajo v blagajne od obresti (letos 380 milijonov, lani v istem obdobju 480 milijonov), rastejo pa njihovi stroški. Prva postavka stroškov so oslabitve in rezervacije, ki se dan za dnem vpisujejo v knjigovodske račune. Na medletni ravi je bančni sistem tako zabeležil 40 milijonov evrov višjih stroškov (iz 424,3 milijone evrov na 467,1 milijonov evrov). O slabitvah, slabih kreditih in podobnih nevesočnostih smo v tej rubriki že velikokrat pisali, a morda gre tudi v tem primeru obnoviti številke, ki ne potrebujejo komentarjev. Konec lanskega leta je bilo za 6,9 milijarde evrov slabih posojil oziroma tistih posojil, ki zamujajo s plačili več kot 3 mesece. Ob sklepu prvega semestra letošnjega leta je bilo slabih kreditov za 7,5 milijarde evrov: v deležih je to 16 odstotkov vseh kreditov slovenskega bančnega sistema in celo 22 odstotkov BDP Slovenije. Najbolj skrb vzbujajoče je stanje v dveh največjih slovenskih bankah, NLB in NKBM. Slovenska centralna banka je junija 2012 ocenila, da je kreditov z najslabšo bonitetno oceno (tistih, ki so bili dodeljeni podjetjem v stečaju ali tik pred njim) za 2 milijardi evrov v NLB in za 700 milijonov evrov

v NKBM. Da bo jasno: v tem primeru govorimo o kreditih, ki ne bodo povrnjeni ali, če bodo v postopkih stečaja, bo to v zelo majhni meri. Posledično je bil bančni sistem vseskozi podvržen "servisiranju" s strani države: poleg slabe banke (v okviru katere naj bi država ponudila 4 milijarde državnih garancij, morda tudi več), je Evropa zahtevala še ponovno dokapitalizacijo bančnega sektorja. Maja je bilo za to predvidenih 900 milijonov evrov davkoplačevalskega denarja, kasneje se je ta ocena neuradno dvignila na 1,2 milijarde evrov. Danes naj bi, spet po neuradnih ocenah in po pisanju medijev, s tem zneskom uspeli rešiti samo največjo slovensko banko, NLB.

Simptomatična likvidacija dveh (manjših) bank

O katastrofalnem stanju slovenskega bančnega sistema priča tudi nedavna odločitev Banke Slovenije (BS) in ministrstva za finance, da bosta začela z nadzorovanim postopkom likvidacije Probanke in Factor banke. Gre sicer za dve manjši banki, ki pa sta bili, tako kot večina drugih slovenskih bank, v zelo slabem stanju. Probanke in Factor banka, ki bosta v naslednjih mesecih postopoma in "nadzorovano" ugasnili. Gre za dve t. i. regijski banki, Probanke je težila na Štajersko, Factor banka (Gorenjska) pa je bila v bistvu ustanovljena za deljenje kreditov podjetjem. Obe banki sta prototipa težav slovenskega bančnega sistema: v njih najdemo lastniško prepletenost podjetij - kreditojemalcev, ki so hkrati tudi lastniki samih bank.

Skratka, lastniki in kreditojemalci so ene in iste pravne osebe... najosnovnejše vprašanje, ki se pri tem postavlja, je torej to, kako so te banke ob tako izrazitem navzkrižju interesov sploh lahko normalno poslovale? Poglejmo nekoliko bolj podrobno.

Factor banka je imela po ocenah Banke Slovenije junija lani za 128 milijonov evrov slabih kreditov z najslabšo bonitetno oceno. Med največjimi dolžniki je tukaj kranjska Sava (nekdanj gumarsko podjetje, danes tudi turistično) z 18 milijoni evrov dolgov (skupno je

ki 11 milijonov evrov. Tomaž Lovše, propadli lastnik znamke Diners v Sloveniji in Italiji, ima za 1,35 milijonov evrov neporavnanih sredstev, FB Investicije Igorja Bavčarja dolgujejo nekaj več kot 6 milijonov evrov. Pa še bi lahko naštevali. A preidimo do napovedanega paradoksa: največji posamični lastnik Factor banke je podjetje ACH, ki je posredno v lasti nekdanjega politika Hermana Rigelnika. Delež ACH v Factor banki je 40 odstotkov. Rigelnikovo podjetje pa je bilo po oceni BS (junij 2012)

kreditu znaša 119 milijonov evrov. Največji dolžniki so, tako kot pri Factor banki, z Gorenjske: Merkur s 13 milijoni evrov, Skupina Viator&Vektor z 11 milijoni evrov in Sava (9,79 milijonov evrov dolgov). Za Probanke je lastniško omrežje, ki je imelo zelo pomembno besedo v širši regiji severozahodne Slovenije. Največji posamični lastnik je družba Medaljon (v stečaju), ki je bila v lasti Probankinih menedžerjev: če poenostavimo, šlo je za poskus prevzema banke s strani njenih upravljalcev (z direktorico Romano Pajenk na čelu) oziroma za tipično prevzemniško zgodbo. Drugi lastnik Probanke je Perutnina Ptuj (družba, ki na primer proizvaja Poli salamo): do celotnega bančnega sistema ima 86 milijonov evrov dolgov in je deseto podjetje na "lanski lestvici najbolj zadolženih podjetij". Do največjih treh bank ima Perutnina Ptuj 47 milijonov evrov dolgov.

Slika je torej na prvi pogled kompleksna, čeprav je v bistvu dokaj enostavna: kako bodo lahko normalno poslovale in kreditirale banke, ki so v lasti prezadolženih podjetij?

Slovenska država pravega odgovora na to ni hotela najti ali ji ni uspelo najti vse do danes. Zato so v tem trenutku potrebni radikalni ukrepi. V primeru omenjenih Probanke in Factor banke je radikalna rešitev likvidacija. Ostale, večje banke, na radikalne posege še čakajo. Šlo bo za boleče, zelo boleče ukrepe.

Andrej Černič

zadolženost Save bila takrat ocenjena na preko 200 milijonov evrov). Tukaj so še propadli Primorje (9 milijonov evrov), stožiški Grep (5,5 milijonov evrov) in nekdanj Valantova Maksima invest (5 milijonov evrov). V omrežju dolžnikov Factor banke je še kar nekaj zvenečih imen. Začnimo z Zoranom Jankovičem: njegovo podjetje KLM dolguje Factor ban-

peti največji dolžnik med podjetji v Sloveniji: skupno ima 126,3 milijone evrov dolgov do celotnega bančnega sistema, predvsem do 3 največjih (NLB, NKBM, Abanka) - 73,2 milijona evrov.

Probanke ima svoje poslovno območje predvsem na Štajerskem in Koroškem: skupna izpostavljenost do podjetij z najslabšimi

Gorica / Slovensko pastoralno središče in Skupnost družin Sončnica

Štiridnevno potovanje po Bavarski

Po nadvse uspešnih potovanjih v prejšnjih letih sta se Slovensko pastoralno središče in Skupnost družin Sončnica tudi letos odločila, da svojim članom, prijateljem in drugim zainteresiranim ponudita večdnevno "potepanje" po Bavarski z ogledom njenih najbolj značilnih turističnih znamenitosti. Potovanje je trajalo štiri dni, od 21. do 24. avgusta, in je zaobjelo nekaj najlepših, pa tudi najbolj znanih bavarskih zgodovinskih, kulturnih, športnih in "tehničnih" znamenitosti. Izlet nam je pomagala organizacija in koordinirala turistična agencija Kompas, ki je poskrbela tudi za ustreznega vodiča (ko), ki nas je spremljal (a) in asistiral (a) od začetka do konca potovanja. Oba spola sta namreč obvezna, ker je vodiča moškega spola zaradi težav v družini zamenjala naslednji dan vodička. Pisana družina se je že ob šestih zjutraj odpravila z avtobusom iz Rožne Doline proti Salzburgu, ki je bil naš prvi cilj. Mozartov rojstni kraj nas je sprejel v sončnem jutra, ki je še polepšalo njegov že itak pravilni videz. Sprehodili smo se skozi staro mestno središče, stisnjeno med reko Salzach in hribom Mönchberg, mimo samostana sv. Petra vse do Mozartove rojstne hiše. Hitremu ogledu Salzburga je nato sledila vožnja po "nemški alpski cesti" do tudi Nemcem priljubljenega Kimskega (Chiemsee) jezera, na katerega otoku Herren se nahaja eden izmed treh gradov kralja Ludvika II. Bavarskega, ki smo si jih nameravali ogledati. V vasi Prien smo se vkrcali na ladjo, ki nas je po kratki vožnji pripeljala do otoka, kjer se nahaja dvorec bavarskega kralja Ludvika, na las podoben versajskemu Ludviku XIV., ki ga je bavarski kralj nadvse oboževal in posnemal. Otok

Herreninsel je znan tudi v naši zgodovini kot kraj, kjer sta bila krščena Borutov sin Gorazd in nečak Hotimir. Oba sta bila semkaj poslana kot talca in krščansko vzgojena v skladu s pogodbom s Frankovskim kraljestvom. Po romantičnem sprehodu po otoku in vodenem ogledu dvorca, ki je nedokončan, saj so Ludviku posla finančna sredstva za njegovo dograditev, smo se vrnili v Prien in nato popeljali do Münchna, kjer smo prvič prenočili. Naslednje jutro nas je strokovno podkovan vodička popeljala najprej na ogled mesta, nato pa do Tehničnega muzeja, ki je baje eden izmed največjih na svetu. Zgrajen je bil leta 1903 na otoku sredi reke Isar po zaslugi inženirja Oskarja von Millerja in nudi več kot 40 različnih oddelkov na približno 47.000 kvadratnih metrih površine. Predstavlja nam razvoj znanosti v času in

elektrike, saj v njem izvajajo tudi razne slikovite poskuse, med temi tudi tistega s Faradayevom kletko, v katero sprožijo visoko električno napetost, medtem ko v njej mirno bere časopis uslužbenec muzeja, ne da bi pri tem utrpel kako telesno poškodbo. Po napornem ogledu muzeja smo se okrepčali v znani pivnici Hofbräuhaus, kjer so se v prejšnjem stoletju odvijali številni politični shodi, v njej je večkrat nastopil tudi voditelj stranke NSDAP Hitler. Tudi tretje jutro smo namenili ogledu bavarske prestolnice: sprehodili smo se mimo Mihaelske cerkve in Marijinega trga s staro in novo mestno hišo, nato pa smo se razdelili na dve skupini, večja si je ogledala Olimpijski park, kjer so se odvijale poletne olimpijske igre leta 1972, se povzpela na 290 metrov visok olimpijski stolp in nato obiskala moderni BMW Welt, ki je v celo-

dopoldan ogledala Staro Pinakoteko, v kateri je na ogled okoli 700 slik zgodnje italijanske, nemške, nizozemske in flamske

ničnem muzeju je tudi tu predviden celodnevni ogled, zato smo se morali osredotočiti samo na dela, ki so nas izrecno zanimala. Popoldan smo se odpravili v osrčje razgibane in gorate Bavarske, natanko v Oberammergau, kjer se nahaja najmanjši, a istočasno najbolj priljubljeni dvorec bavarskega kralja Ludvika II., saj je tu kralj preživel največ časa svojega kratkega življenja, znan tudi po umetni zgrajeni jami, kjer je Ludvik rad poslušal glasbo in se kopal. Pred prihodom v Oberau, lično vasico v razgibani Bavarski, kjer smo tretjič prenočili, smo se ustavili še v Ettalu, znanem mogočnem benediktinskem samostanu z baročno cerkvijo, kjer smo zapeli tudi nekaj priložnostnih pesmi. Dobra volja, veselo razpoloženje in želja po prepevanju so nas nato povezali še kar nekaj časa ob skupni mizi po večerji.

bil nato še ogled romarskega središča Wies z eno najlepših baročnih cerkev na južnem Bavarskem. Po predlogu odlične Kompasove vodičke smo se nato popeljali še skozi vas Oberammergau, znano po slikoviti poslikavi hiš in uprizorjanju Kristusovega pasijona. Sledila je nato še pot do Gorice, kamor smo prispeli v

"Versajski dvorec" na Kimskem otoku

Linderhof

prostoru. Tu smo se izletniki razpršili in se ponovno združili v hali, kjer je predstavljen razvoj

ti namenjen motornim kolesom in avtomobilom znamke BMW; druga, manjša skupina pa si je

ta, Botticellija, Raffaella, Ticijana, da Vincija, Tintoretta in drugih slikarjev. Podobno kot v Teh-

skoga kralja Ludvika II., saj je tu kralj preživel največ časa svojega kratkega življenja, znan tudi po umetni zgrajeni jami, kjer je Ludvik rad poslušal glasbo in se kopal. Pred prihodom v Oberau, lično vasico v razgibani Bavarski, kjer smo tretjič prenočili, smo se ustavili še v Ettalu, znanem mogočnem benediktinskem samostanu z baročno cerkvijo, kjer smo zapeli tudi nekaj priložnostnih pesmi. Dobra volja, veselo razpoloženje in želja po prepevanju so nas nato povezali še kar nekaj časa ob skupni mizi po večerji. Za četrti dan, se pravi zadnji dan našega potovanja, nam je preostal še ogled najbolj slikovitega Ludvikovega gradu Neuschwanstein v vasi Schwangau, nedaleč od grada Hohenschwangau, kjer je s starši Ludvik preživel svojo mladost. Ves dopoldan smo nato preživeli v neposredni bližini gradu, še prej pa smo si ogledali njegove notranje prostore. Zadnja etapa našega potovanja je

pozni večernih urah. Na koncu tega kratkega opisa štiridnevnega potovanja lahko mirno zapišem, da je zamisel, ki smo jo s pomočjo Kompasove agencije realizirali, odlično uspela, ne samo po zaslugi obeh organizatorjev Mirjam Bratine in Katerine Ferletič, ki sta koordinirali in udeleženi celoten projekt, in prav tako ne samo zaradi izredno podkovanega in prijaznega vodičke, ampak tudi po zaslugi vseh tistih, ki so poskrbeli, da je bilo vsem izletnikom vseskozi prijetno, še najbolj v gastronomskem smislu: to so bili predvsem Andrej Vogrič, Mirka Humar, družina Figelj za odlično vino, pa še vse ostale prijazne izletnice in izletniki, ki so prinesle (i) s seboj številne dobrote, ki so jih nato delili z vsemi ostalimi. Tudi to je prispevalo k odličnemu vzdušju in uspehu večdnevnega izleta, ki mu je bilo navsezadnje naklonjeno tudi vreme, saj nam je bilo pisano na kožo...

A. Pahor

S 3. strani

Drugačen pogled ...

Kot so delali nekoč, ko so pravi 'Bog, daj srečo', ali pa kot pravi ljudski pregovor: 'Z Bogom začni vsako delo, da bo dober tek imelo'.

Prav tako. Na svoji njivi npr. nimam nobenega koloradskega hrošča, ki bi mi odžiral rastline krompirja, moj prijatelj jih ima. Pa tudi polžev in uši nimam. Vsa ta golazen se prikrade na vrt, če imaš ti sam notri kaos. (Čebela je npr. pomočnica zračnih vil. Če si ti grob z njimi, namesto čebel pridejo ose, ki so Luciferjeve žuželke).

Vse to ste se učili na teh seminarjih? Saj tu je snovi za več pogovorov!

Jal! Poleg tega vsako leto izdajajo kmetijsko-astronomske koledar, jaz pa se ravnam tudi po zapiskih z vseh teh seminarjev biodinamičnega in duhovnega kmetovanja, pa tudi tiste s homeodinamičnega. Tega tečaja pri Codroipu, ki ga je vodil Enzo Nastati, so se udeležili ljudje z vseh koncev Evrope: iz Italije, Španije, Anglije, Grčije. Jaz sem bil edini Slovenec. Ni namreč lahko začeti izvajati tak način obdelovanja zemlje; v začetku je kar težko, a ko se privadiš in vidiš rezultate, imaš obilico zadovoljenja.

Na tak način je kmetovalec gotovo bolj povezan z zemljo.

Brez dvoma. Na omenjenih seminarjih smo spoznali tudi način obdelovanja vrta, kot bi bil gomila: skopaš večjo jamo, daš vanjo suhe veje, listje, kompost. Vse to pokriješ z zemljo in na tej gomili sadiš. Navadno smo navajeni saditi samo eno vrsto rastlin na določeni površini vrta, na teh "gomilah" pa jaz sadim vse pomešano: v sredino sem npr. vsadil radič in solata je bila fantastična! -, na eno stran grah, na drugo pa korenje. Grah je bil ogromen. Na drugem sem vsadil buče in so zrastle krasne. V vsakem semenu je pač neka določena energija, ki se sprošča ob vzklitju in rasti. Pri delu se je treba, kot sem že prej povedal, popolnoma prepustiti stvarstvu, naj ti pomaga. Tudi mi smo del stvarstva, a žal smo pozabili na to ...

Na vrtu imam velik križ, ki predstavlja odrešenje človeštva. Z njim je Kristus premagal duhovno in telesno smrt. A tudi v naravi je vse "v križu": drevesa so vertikalna, živali hodijo po štirih, so horizontalne.

Po vsem povedanem, lahko zahtevamo, da pri vas doma jeste čim več domačih, zdravih pridelkov.

Ja. Vem, da je to zdrava hrana. Vse je sveže, iz vrta na mizo. Po men tega načina kmetijstva je ravno ta: jesti naravno hrano, ki je zrasla ob ljubezni, prošnji in zahvali.

Še marsikaj sva premlevala v najinem pogovoru, tudi to, da je Evropska zveza izdala ukaz, da se doma ne smejo več pridelovati semena, zato da bi pač multinacionalke služile na naš račun. Moj sogovornik goji domača semena in ima z njimi velik uspeh. Rekel je, da pobere seme, ga da v hladilnik najmanj tri ali štiri dni, da poginejo vsi 'žužki' v njem, potem pa je pripravljeno za uspešno sejanje. Mogoče bo kdo izmed naših bralcev našel v tem zapisu vsaj malo spodbude za drugačno razmišljanje o naši zemlji, ki nas prehranjuje in brez katere ne moremo živeti, a vseeno jo vedno manj spoštujemo in cenimo, predvsem pa njenih sadov skoraj več ne obravnavamo kot Božjega daru. Ne vem, koliko kmetov se še obrača k Bogu s prošnjo in molitvijo za dobro letino, mi pa se spominimo na zahvalo Štvarniku za prejete dobrote morda le na zahvalno nedeljo.

Spomin na planino Tara

Ena izmed najlepših planin Srbije je Tara, ki smo jo letos obiskali na našem ekumenskem romanju. To je velika planota v zahodni Srbiji, ki leži od 1100 do 1400 metrov nad morskovo višino in obsega 19.200 hektarjev. Od tega je kar 13.000 hektarjev gozdov, med njimi so predeli, ki jih ni še nihče obiskal. Tara slovi po divjadi, najbolj zanimiv je tarsi medved, ki lahko doseže težo do 300 kg. Tu je še veliko neraziskanih prazgodovinskih najdbišč.

Arheologi menijo, da plemo, ki je tu živel pred 7.000 leti, je dalo planini ime po svojem bogu. Posebnost Tare je Pančičeva omorika. Videli smo kraj, kjer so jo odkrili in tudi slišali zgodbo o njej. Okrog leta 1800 je na beograjskem Botaničnem inštitutu deloval srbski botanik dr. Josip Pančić. Ta je pisal pastirjem Srbije, naj mu pošljejo rastline in veje dreves, da bi spoznal floro Srbije. Dobil je tudi vejico iglavca, ki ima zgornje iglice zelene barve, spodnje pa srebrne barve. Od leta 1832 do leta 1875 se je trudil, da bi izvedel, kje raste to drevo. Ko je že skoraj obupal, se je oglašil neki duhovnik in mu obljubil, da ga bo pospremil skupaj z nekim gozdarjem in mu pokazal kraj, kjer raste iglavec. Napoliti so se na Tara, in ko je botanik prišel do dreves, je iglavec najprej pobožal, potem je pokleknil in se Bogu zahvalil, da mu je pomagal pri iskanju. Poimenovali so jo Omorika ali Pančičeva omorika (Picea omorika). Jeseni na omoriki dozori storži, ki imajo rdečo barvo. Preprosti ljudje so bili prepričani, da so ti zdravilni, zato so veliko let sekali vrhove in tako uničili veliko rastlin in omoriko tako zelo zredčili. Naš vodič nam je tudi povedal, da je to zelo redek iglavec, ki raste samo na planini Tara. Pobrskal sem po vrtnarskih ponudbah v Sloveniji in odkril, da je kar nekaj drevesnic, ki jo gojijo in tudi prodajajo njene sadike. Če imate ob hiši vrt, pa ne veste, kako bi ga obogatili, vam svetujem, da si v kakšni drevesnici v Sloveniji poiščete Pančičevo omoriko in si jo kupite. Vam bo v prelep okras. / Thomas Peric

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD,
tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C,
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria-Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Tmedia, ul. Malta 6 - Gorica, ul. Montecchi 6 - Trst.
Brezplačna tel. št. 800 129452, iz Slovenije in tujine 0039 0481 32879. E-mail advertising@tmedia.it

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi letih.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 10. septembra, ob 14. uri.

Molitev in tišina za mir v svetu

Občutki in upanje

Sobota je, tista sobota osmega septembra, ki jo je papež Frančišek namenil bdenju in postu za mir v Siriji in povsod v svetu. Jutro sva z možem namenila goram, tisti tišini in tisti samotni, ki nas vedno vodita nekam proč od vsega tega, kar je tako zemeljsko in tako ubogo.

V Reziji je vroč, zatohel dan, nič modrega neba in ponosnih vrhov, narava je utrujena, zamorjena. Morda od predolge suše, ki jo je čutili tudi tu, sredi gora. Drugače je ta dolina tako danes kot vedno v preteklosti nekako odtrgana od vsega. V preprostem vaškem bifeju, kjer so si vsi znanci in sosedi in kjer si vsi postrežejo sami, ni govora o vojni, ki je napovedana, niti o gospodarski krizi, ki pesti nas vse. Zgodovina se nikoli ni zanimala za to pretresno dolino, brezposelnosti, revščine in bede pa so ti ljudje navajeni od nekdaj. Na Rezijo je kapital pozabil, ljudje se ne pogovarjajo o nakupih kot drugod, ampak o gorah in nevihtah, v rezijanščini seveda, če so sami, tedaj, sicer malokrat, ko se jim pridruži tujec, pa kar mimogrede preidejo na italijanščino. Ker tujcev niso vajeni, jim ne zaupajo in jih ne marajo preveč.

Domov se vračava po avtocesti, kjer je promet tako gost, kot bi bil šele avgust. Eni drvijo proti morju, drugi se od tod vračajo. Prepolni avtomobili, ki nas prehitevajo. Eni se celo jezijo, ker svojo Fabio vozim prepočasi in jih nekako oviram. Izbrala sem dostojno hitrost, ki mi omogoča najmanjšo uporabo. Sprašujem se, ali je kljub cenam, ki jih je dosegel bencin, komu sploh mar za varčno vožnjo. Kot bi krize ne bilo in kot bi bili vsi pozivi k varčnosti in previdnosti odveč. Zdi se mi, da gre ljudem kar dobro, da so se Evropejci kar navadili na zapiranje tovarn, na propadanje bank in na vedno

večja davčna bremena. Zdi se mi, da jim je kljub temu lepo. No, vsaj nekaterim. In zdi se mi, da se ti, ki jim je kar lepo, na postenje za mir v svetu še spomnili niso.

Z možem sva odločila, da se bova pridružila postu in bdenju za mir. Nekako ne moreva drugače. Ko bi na ta večer sedla za mizo k večerji, bi se odrekla nečemu velikemu, nečemu pomembnemu, nečemu, kar je v najinih srcih. Ker se ne moreva udeležiti baklade, prižgem svečo na oknu: naj gori kot simbol miru. Mož pa vključi televizijo. Berlusconi je postaja Mediaset in RaiNews prenašata v živo celotno dogajanje na Trgu sv. Petra. Poglej, pravijo, da se jih je zbralo sto tisoč, mi pripoveduje mož. Ganjen je, ko poslušata papežev molitev. Vatikanski osrednji trg je prepoln, a vendar tih in predan molitvi, kot bi bil na pol prazen. Ljudje poslušajo, v vetru plapolajo državne zastave in zastave mavričnih barv. Med njimi tudi zastave Sirije in tistih držav, ki so vojno pred kratkim doživele na lastni koži v vsej okrutnosti. Med množico so tudi predstavniki Bosne in drugih nekdanjih jugoslovanskih republik. Čisto ob robu molijo muslimani. In povsod so mladi in otroci. Med njimi odločni glas papeža Frančiška. Ko gledam množico, ki s sklonjenimi glavami moli rožni venec, imam občutek, da je temu človeku preprostega, odprtega srca prvemu uspelo postati papež vseh zemljanov, vseh tistih ljudi poštenih misli, ki verujejo in živijo po božjem nauku. Pa četudi Boga imenujejo z drugačnim imenom. In v kratkem času je

osvojil tudi srca tistih, ki se sicer proglašajo za ateiste, a jim je notranji glas poštenosti vendarle življenjsko vodilo. Nekdo na ekranu je povedal, da

so se na papežev poziv, po dolgih letih, spet zbrali mirovniki z mavričnimi zastavami, mladi, predstavniki levice in študentskih gibanj. Z njimi je tudi ves občinski odbor in rimski župan, ki se je na trg pripeljal s kolesom. Prepričan je, da je to edina pravilna izbira, izbira, ki jo narekuje tudi italijanska ustava. In nekateri izmed teh skoraj naključnih obiskovalcev so se po dolgih letih tiho, nekako nagonsko, pridružili molitvi. Molitvi za mir, kajti želja po miru je skupna vsem preprostim ljudem. In Bogu. Samo tisti, ki nam vladajo, ne želje nimajo, v svoji objestnosti celo mislijo, da lahko po svoji volji razpolagajo z našimi življenji. In z življenji otrok.

Z možem molčiva, prevzela nas je moč molitve tistih tisočih, ki bdenju sledijo v živo, in tistih milijonov, ki, podobno kot midva, s svojci sedijo pred ekranom. Na pobudo sv. očeta je mašnem obredu sledila tišina. In sto tisoč ljudi je umolknilo. Na prepolnem, veličastnem trgu ni bilo slišati več ničesar, kot bi vse

skupaj ne bilo več zemeljsko. In bi ne bilo več človeško. Tako mogočna, tako glasna je bila ta tišina, da je napolnila tudi naš dom, da je zabobnela v najinih

srcih, da sva jo čutila povsod in sva postala del nje. In se je oglašala v nas. Tisti ljudje najrazličnejših prepričanj, ki so se zbrali na vatikanskem trgu, so mi bili nenadoma tako blizu. V njihovih pogledih, na njihovih ustnicah sem brala tisti mogočni zvok tišine, ki nas je povezal. Kajti v tišini je resnica. In moč. Po dolgih letih, ko imam občutek, da sem sama in da mi je vsak dan bolj težko razumeti svet, ki ga doživljam, sem spet našla občutek pripadnosti. Pripadnosti množici in sočloveku. Tisti množici, ki, po-

dobno kot jaz, išče utehe v mogočnem glasu tišine. In v molitvi.

Enaka tišina je v tistem sobotnem večeru zavlada v številnih italijanskih mestih, pridružili so se ji z enako molitvijo kristjani in muslimani, molila sta Evropa in Amerika, molila je Vietnam, molila je Afrika. Veličastna moč preprostih ljudi in odločnost moža, ki mu ni težko biti kristjan. In ki mladim, tistim, ki pošiljajo prijateljem preko mobilnih telefonov slike in prizore tega nepozabnega dogodka, zagotavlja, da ne obstaja nobeno "low cost" krščanstvo. Slediti Jezusu pomeni biti vedno proti sebičnosti in zlu in se jima odreči. Vedno proti in vedno na pravi poti, ki jo narekuje vera in poštenost.

Z možem po enajsti izklopiva televizijo. Sveča zunaj še gori, noč je tiha in zvezdnata. Že dolgo ni bila tako spokojna. In polna upanja. Vsaj meni se tako zdi.

Suzy Pertot

JURIJ PALJK

KAJ SPLOH POČNEM TUKAJ?

166

Letošnje poletje mi je minilo predvsem v znamenju odhodov v večnost, kot sam imenujem smrti, predvsem takih, ki jih nisem pričakoval, in je bilo zato še pa še priložnosti za spraševanje: "Kaj sploh počnem tukaj?"

Ob eni takih pretresljivih novic, ki te v trenutku prizemljijo in postavijo pred temeljno vprašanje o lastnem bivanju, mi je sredi avgusta prijatelj in tržaški kolega Igor Gregori dejal, da je vredno imeti v Novem glasu mojo rubriko že zaradi njegove posrečenega naslova, tudi sam je namreč obmolnil, ko je izvedel za eno od smrti, ki so nas vse pobliže prizadele. Pridejo obdobja, ko se ti zazdi, da vse okrog tebe umira, odhaja v večnost in nisi še utegnul končati z žalovanjem za eno drago osebo, ko se pojavi nova rana, ki odpre staro in doda na novo še tisto sol življenja, ki še kako peče, ko pa preneha skeleti, ostane zamolkla bolečina, s katero se moraš naučiti živeti.

Ni res, da čas ozdravi vse rane, le tam zadaj, globlje in bolj zamolklo boljjo.

Ko sem letos avgusta govoril ob odprtem grobu prijatelja Andreja Malniča v Šempetru, sem napisal govor, ki je bil in je moral biti drugačen kot poslovilne besede na izjemno dobro obiskani žalni seji v občinski stavbi v Novi Gorici. Čeprav nekateri zmotno mislijo, da nam nekaterim besede same stečejo in se zlijajo na papir, ni tako. Pred smrtjo smo vsi ljudje sami.

Pred smrtjo je tisti, ki je ob umirajočem, nemočen in sam.

In sem zato, ker sem vedel, da bom govoril predvsem Andrejevemu prijateljem, ki "nimajo milosti vere", kot sem pred grobom dejal, šel iskat izjemne cerkveni dokument, Pismo umetnikom, ki ga je leta 1999 napisal blaženi Janez Pavel II., Poljak, slovanska duša, umetnik, ki je znal nagovarjati s prisposodbo in jasno mislijo, predvsem pa je nagovarjal tudi tiste, ki niso verni, "nimajo milosti vere".

Ne vem, če ste kdaj brali to apostolsko pismo Velikega Poljaka, a ga velja prebrati, če ste verni ali pa ne, ker gre sicer res za cerkveni dokument, ki ga malokdo prebere že zato, ker je cerkveni, a gre istočasno tudi za enega tistih esejev o umetnosti, ki se usedejo vate za vedno, če ga le prebereš pozorno. Tekst sem poiskal na spletu. Sicer drobno knjižico v vrhunskem slovenskem prevodu izpod peresa svojega vipavskega profesorja Janeza Zupe ta zagotovo imam nekje, a sam Bog ve, kje je založena, očem skrbno skrita.

"Vsaka pristna umetniška intuicija presega tisto, kar zaznavajo čuti, seže pod površino stvarnosti in skuša razložiti njeno skrito skrivnost. Intuicija izvira iz globin človeške duše, kjer se želja dati smisel svojemu življenju, povezuje z bežnim zaznavanjem lepote in skrivnostne enosti stvari. Vsi umetniki doživljajo nepremostljiv prepad med delom svojih rok, naj bo še tako uspešno, in bleščečo popolnostjo lepote, ki jo zrejo v žaru ustvarjenega trenutka: tisto, kar se jim posreči izraziti v svojem slikanju, kiparjenju, ustvarjanju, je samo preblik sijaja, ki je za hip zažarel pred očmi njihovega duha", je ena od iskrih misli o umetnikovem delu izpod peresa tega Velikega Poljaka, ki je sam v mladih letih pisal pesmi in se dejavno ter obetavno udeleževal v gledališču. Sam pri sebi sem pomislil, da sem prvič zelo dobro prebral Pismo umetnikom, saj sem ob ponovnem branju našel tisti odlomek, ki sem ga iskal in se glasi takole: "Kljub temu pa je res, da se v modernem času poleg tega krščanskega humanizma, ki še naprej ustvarja pomembna kulturna in umetniška dela, polagoma uveljavlja še neka druga oblika humanizma, za katerega je značilna odsotnost Boga, pogosto pa tudi naspro-

tovanje Bogu. Takšno ozračje včasih vodi do ločevanja sveta umetnosti od sveta vere, vsaj v tem smislu, da je pri nekaterih umetnikih upadlo zanimanje za sakralne teme".

Ja, v to pismo sem šel iskat nekaj, s čimer bi lahko nagovoril Andrejeve prijatelje, ki niso verni, a so bili njegovi prijatelji, ob grobu pa sem govoril sicer res kot njegov prijatelj, a tudi kot človek, ki vsak dan znova skuša biti kristjan, in prav Andrej mi je velikokrat v uredništvu na samem poudaril, da je "izjemno težko biti kristjan".

"Tudi tedaj, ko umetniki raziskujejo najtemnejše globine duše ali najpretresljivejše vidike zla, so v bistvu glasniki vsesplošnega hrepenenja po odrešenju", je zapisal v Pismu umetnikom Janez Pavel II. in mi dal tudi ključ, da se ob odprtem grobu nisem spraševal, kaj sploh počnem tam, ampak sem Andrejevemu prijateljem samo nakazal, naj še sami začutijo nostalgijo, "tisto skrivnostno domotožje po Bogu", po Lepem, Dobrem, Večnem. Ob odprtem grobu prijatelja Andreja nisem mogel storiti drugega, saj nisem govoril Andreju, ampak vsem nam, ki smo ostali tu in se bomo še naprej spraševali: "Kaj sploh počnem tukaj?"

Da nekateri takega branja, razmišljanja in pisanja ne marajo in dobesedno nestrpno ne prenašajo, mi je bilo jasno takoj po koncu Andrejevega pogreba, ko me je neki človek, ki velja v akademskem svetu slovenskih univerz za odličnega razumnika in pedagoga, usekal, češ, da "si takega pobožnjakarstva Andrej gotovo ni zaslužil". Iz njega je govorila pritlehna socialistična vzgoja v z vso protiversko ostjo, ki jo je na Slovenskem imela, saj se je videlo, da niti enostavne stavčne analize ni bil sposoben narediti, o "pobožnjakarstvu in katolicizmu" v mojem pisanju namreč ni bilo nobenega sledu!; njegov besednjak pa je pričal tudi o tem, da po eni strani pokojnega Andreja ni dovolj cenil in ne poznal, sicer takih besed ne bi spregovoril, po drugi strani pa je tudi pokazal na vso lastno duhovno bedo, ki jo žal na univerzi na polno razdaja slovenskim študentom. Med poletjem sem seveda vseeno pridno jemal knjige v roke, a mi branje ni Slo Bog ve kaj od rok, zato sem raje bral poezijo, naključno seveda in po načelu, da sem s knjižne police jemal tisto, kar je roka sama našla.

Sem pa med dopustom nekega jutra odšel sam 150 kilometrov daleč v Ljubljano na predstavitev treh pesniških zbirk in, resnici na ljubo, samo zato, ker sem hotel takoj in iz prve roke videti, kako je prijatelju Alešu Bergerju uspelo prevesti pesmi slovitega, meni izjemno ljubelega francoskega genialnega književnika Raymonda Queneauja, zbirka nosi naslov Po ulicah, izšla je v zbirki Nova lirika pri Mladinski knjigi.

Že med samo odlično predstavitev treh zbirk v Konzorciju sem odprl Queneaujevo zbirko pesmi in takoj poiskal ter našel pesem z naslovom Spokojnost.

Iskal sem jo zaradi svojega stanja duha, iskal sem jo zato, ker iščemo pesnike, ki znajo povedati vse tisto, česar sami nismo sposobni, a čutimo enako. Aleš Berger jo je mojstrsko prevedel takole:

Spokojnost

Na trgu 18. junija 1940

nam nihalo postaje Montparnasse
spod ruševin
še naprej kaže čas
teh nekaj dni

In se nisem spraševal več, kaj sploh počnem tam, kot sem tudi vedel, da se je splačalo narediti 150 kilometrov do Ljubljane in prav toliko ponovno do doma.

V ospredju športnih dogodkov

Koper in Eurobasket

Še o evropskem košarkarskem prvenstvu v Sloveniji, ki lepo uspeva. Za nami je predtekmovalje, začel pa se je že drugi del. Polovica ekip je že na poti domov s sklonjenimi glavami. Svojo dolžnost na Eurobasketu 2013 je že opravil Koper, ki je imel v gosteh skupino D z Italijo, Rusijo, Grčijo, Turčijo, Finsko in Švedsko. Za glavno mesto slovenske Istre in za vso Obalo je bilo sodelovanje na tako velikem mednarodnem tekmovalju velik izziv in priložnost, ki so jo – to lahko zdaj že rečemo – uspešno zagrabili. Koper je preplavila pisana množica Skandinavcev in Balkancev, nenadejano zelo uspešne nastope azzurrov pa so spremljali res številni Italijani, iz naše dežele, a ne samo. Trgovci se sicer praviloma radi pritožujejo, vendar gostitev skupine moškega EP v igri pod košema je v vsakem primeru blagodejno vplivala tudi na turistično sezono. V prenovljeni dvorani Bonifika smo bili pričča res zanimivim bojem med kakovostnimi reprezentancami. Stopnišča so bila dobro zasedena, četudi je italijanski tržaški dnevnik pred nekaterimi tekmami Italijo pretiraval z grožnjami, da so vstopnice razprodane, medtem ko je bila nato dobra petina sedežev še prostih. Živahan pa je bil, kot rečeno, tudi utrip po mestu, kjer

so obiskovalci uživali v še poletnih dneh in pestri večerni ponudbi, in prvi vrsti v lično urejenih navijaških conah. Pravi hit so bili tu ogledi preko maxi-ekrana tekem Slovenije, ki za zdaj navdušuje na prvenstvu. Zadolvoljni so tudi pri pripravljavnem odboru za upravljanje koprške

Bogdan Tanjevič

skupine, ki mu je načeloval odgovorni za šport pri Mestni občini Koper Boban Popovič, stari znanec naše košarke, saj je zapustil odliččen spomin kot trener pri Jadranu, Boru, Kontovelu in Sokolu. Navsezadnje pa so prišli na svoj račun tudi pripadniki italijanske skupnosti v Kopru, ki so

se veselili prisotnosti (z izrazitim tekmovalnim pečatom) svojih rojakov – dvometrašev in so privedli nekaj dogodkov, na katerih so združili pojme košarke v tem prostoru (Dan Peterson, Dino Meneghin, Boša Tanjevič, Sergio Tavčar, Peter Vilfan). V Trstu pa se je skoraj utrnula solza ob ganljivem reünionu nekdanjih junakov Stefanela Gregorja Fučke, Nanda Gentileja, Davida Cantarelle in Sandra De Pola. Skratka, v vseh ozirih bleščeča vizitka za slovensko Primorsko, pa tudi odmeven dogodek za celoten obmejni pas.

In za konec še zamejski pikskrček pri vsem tem. Skupinica mladih se je dokopala do mesta prostovoljca na priveditvi. Pot do te enotedenske zaposlitve v Kopru ni bila tako lahka, saj je bilo (za vso Slovenijo) prijavljenih kar 2500 kandidatov iz 21 držav, naposled pa so jih sprejeli le tisoč. Kot so dejali prostovoljci s Tržaškega, je bila izkušnja izjemno pozitivna, kako bi bilo drugače. Na Bonifiki so sprejemali delegacije, skrbeli za opremo, pomagali v medijskem središču, na tribunah, na parkirišču. Predvsem pa so spoznali ogromno novih ljudi in živeli ob boku košarkarskih zvezdnikov. S protagonisti na parketu pa so se dodobra poslikali številni naši ljudje, ki so se peljali do Kopra in si v živo ogledali tekme. Slovenski Eurobasket 2013 bo res marsikomu pri nas ostal v trajnem spominu.

HC

Reforme za udejanjanje določil za narodne manjšine

Priprave na občinske in evropske volitve

Reforme, ki zadevajo različna področja javne uprave in evropske ter občinske volitve v letu 2014, so bile glavne teme zasedanja deželnega tajništva stranke Slovenska skupnost, ki je potekalo v torek, 3. septembra, v Nabrežini. S poročilom deželnega tajnika SSK Damijana Terpina in deželnega svetnika Igorja Gabrovca, ki sta se pred kratkim udeležila srečanja tajništva deželne, levo-sredinske večine, so se člani deželnega tajništva slovenske stranke seznanili z vsebinami reform, ki jih pripravlja deželni odbor predsednice Debore Serracchiani. Skupna nit pri vseh reformah je, ki bo prvi vrsti racionalizacija, ki bo še najbolj zapletena pri zdravstvu, ki zaobjema 60% celotnega deželnega proračuna.

SSK se zaveda, da je sedanje stanje zelo pogojeno od splošne gospodarske krize, iz katere izhajajo znatno znižanje davčnega priliva in posledično večje težave pri upravljanju in nudenju javnih storitev. Zaradi tega je smotno, da se strukture deželne in krajevne javne uprave prilagodijo, da se socialni nivo ne zniža in ne bodo prizade-

ti predvsem šibkejši in revnejši sloji. Vsekakor pa bo potrebno upoštevati tudi prisotnost narodnih manjšin in jezikovnih skupnosti, katerim je treba nujno zagotoviti visoko raven zaščite. Zato bo pomemben način, po katerem bo izpeljana reforma glede omejenega števila županskih mandatov in obstoja pokrajin; kakor tudi ne bo mogoče mimo upoštevanja slovenskih občin v goriški, tržaški in videmski pokrajini, kjer je figura župana še toliko bolj pomembna. Glede pokrajin pa je deželno tajništvo v Italiji potrdilo stališče, da so te krajevne avtonomije zelo pomembne za politično predstavništvo slovenske manjšine, in to je treba upoštevati, da ne bo ravno to prizadeto, kakor se je že zgodilo.

SSK podpira predlog, da bi deželni volilni zakon predvideval tudi ločene preference glede na spol. Ocenjuje pa kot povsem umestno, da se pri tem upošteva tudi možnost ločene preference glede na pripadnost narodni manjšini ali jezikovni skupnosti, ki jih priznava deželna FJK.

SSK je začela analizo političnega stanja v posameznih slovenskih občinah na Goriškem, Tržaškem in Videmskem, kjer bodo naslednje leto volitve. Stranka bo pri-

pravila nekaj skupnih programskih točk, v katerih bodo krajevne sekcije izpeljale posamezne volilne programe. SSK bo pri tem še vedno dosledna pri predlogu, da se model skupnega upravljanja razširi tudi na tiste občinske uprave, ki tega niso še udeležile. S skupnimi močmi je namreč bistveno boljše upravljati krajevne uprave in razdeljevanje na stare ideološke razlike nima več nobenega smisla.

Deželno tajništvo je tudi sklenilo, da se bo SSK tudi tokrat aktivno udeležila evropskih volitev, ki bodo potekale vzporedno z občinskimi volitvami v letu 2014. Zato je stranka v stiku z južnotirolsko SVP, s katero je redno in uspešno sodelovala. V kratkem pa bo prišlo tudi do srečanja vodstev za politične in operativne smernice za volilno kampanjo. Glavna skrb SSK bo v teh mesecih izbira slovenskega kandidata, ki bi slovensko narodno skupnost v FJK zastopal na listi SVP. SSK si bo pri tem prizadevala, da pride do ugledne in reprezentativne kandidature, in je pri tem odprta tudi za morebitne predloge.

Trijezično šolanje v Kanalski dolini

Učenje slovenščine in nemščine je potrebno

Kanalska dolina lahko ima tudi danes zanimivo vlogo. Njena geografska lega, ki se razteza med Furlansko nižino, Slovenijo in Avstrijo, ji daje poseben "evropski" pečat, bogata pa je tudi z vidika jezikovne in kulturne raznolikosti prebivalcev. To specifičnost je treba razvijati in spodbujati, začevši z učenjem manjšinskih jezikov v šolah.

O tem je tekla beseda na srečanju, ki je bilo pretekli četrtek med predstavnikom slovenske in nemške narodne skupnosti iz Kanalske doline in podpredsednikom deželnega sveta Igorjem Gabrovcem iz vrst Slovenske skupnosti, deželnim svetnikom Stefanom Ukmarjem (PD) in demokratom Francom Codego, ki je sicer predsednik pristojne komisije v deželnem svetu. Slovenska kulturna delavka Anna Wedam in predsednik društva nemške skupnosti Alfredo Sandrini so deželnim predstavnikom uvodoma povedali, da se v zadnjih letih med ljudmi

vse bolj uveljavlja prepričanje o pomenu večjezičnosti in da so to načelo že prepričano sprejele tudi tamkajšnje javne uprave in šole. Večstopenjski šolski zavod Ingeborg Bachmann namreč že več

ohranjanjem in razvijanjem priznanih jezikovnih in manjšinskih skupnosti v deželi FJK, posebej pa se sklicujeta na potrebo po učenju jezikov v šolah. Le-to zelo spodbuja spoznavne sposobnosti učencev in jim izboljšuje jezikovne zmo-

let uspešno ponuja učenje slovenščine in nemščine. Žal gre za projektne pobude, ki so kot take vezane na trenutno razpoložljivost finančnih sredstev, ta pa so vsekakor nezadostna. V teh letih so to vrzel dopolnjevala slovenska društva, Občina Naborjet in tamkajšnja Gorska skupnost, vendar prav bi bilo, da bi se temu našla trajnejša in bolj gotova podpora. Wedamova in Sandrini sta prisotnim tudi orisala vsebino dveh resolucij, ki sta ju soglasno sprejela občinska sveta Trbiž in Naborjet. Oba dokumenta navajata temeljna načela in zakonske obveze v zvezi z zaščito,

zaposlovanju. To je še kako pomembno, saj bi zaposlovanje v bližnji Sloveniji ali Avstriji omogočilo družinam, da ostanejo v Kanalski dolini, ki je sicer zaradi izseljevanja vse bolj osiromašena. Srečanje se je končalo z obvezo treh deželnih svetnikov, da v najkrajšem času evidentirajo potrebna sredstva za začetek letošnjega šolskega leta. "Dolgoročno pa je rešitev v tem, da v Kanalski dolini ustanovimo popolnoma trijezično šolsko ustanovo", je ob koncu srečanja poudaril podpredsednik deželnega sveta Igor Gabrovce.

Poti neodvisnosti za Sardinijo

Druga poletna univerza Evropske svobodne zveze v Olbiji

Avtonomija in neodvisnost narodov sta temeljni načeli, na katerih se mora razvijati sodobna razvojna pot v Evropi in še posebej Evropski zvezi. Ravno EU si ne sme privoščiti, da bi bile glavne odločitve odtujene državljanom in da se preselijo v sobe bruseljske administracije. Isto naj velja tudi za posamezne države članice EU, v katerih živi veliko narodov in jezikovnih skupnosti, ki so ravno pri upravljanju lastnega ozemlja in javnih uslug najbolj odrinjeni. Potrebno je obrniti perspektivo in graditi na avtonomiji ozemelj, pri čemer ima pomembno vlogo davčna politika. To je bila rdeča nit, ki je povezovala 2. poletno univerzo Evropske svobodne zveze, ki je letos potekala v Olbiji, na Sardiniji, v organizaciji sardinske avtonomistične stranke Partito sardo d'Azione. Posveta se je udeležila tudi stranka SSK, katero je zastopal pokrajinski tajnik za Goriško Julijan Čavdek.

Na začetku posveta je udeležence pozdravila politična tajnica Evropske svobodne zveze, Baskinja Eva Bidanja, ki se je sardinski stranki zahvalila, da je sprejela letošnjo organizacijo seminarja, ki drugič poteka na italijanski tleh. Po njenem posegu se je začela razprava, ki se je osredotočila na analizo in pomen avtonomije in samostojnosti za narodne in jezikovne manjšine. Posegli so Sardinec in predstavnik združenja Laboratorio Gallura Francesco Sanfilippo, časnikar Antonio Moro, Valdostanka Chantal Chertan (gibanje Alpe), Fabrizio Comencini (Liga Veneta repubblica) in Julijan Čavdek za SSK. Po teh nastopih se je razvila živahna razprava, v katero so posegli predvsem

predstavniki sardinske stranke. Avtonomija in neodvisnost sta postali že temeljni potrebi za narodne skupnosti, saj se drugače ni mogoče uspešno postaviti proti posegom centralnih oblasti, ki predvsem z velikimi javnimi strukturami negativno vplivajo na kakovost življenja. Pri tem je prišla v ospredje realnost na Sardiniji, kjer imajo težave z vojaškimi močmi oporišči in z logističnimi povezavami s celino, ki niso v rokah sardinskih institucij. Zanimiv je bil tudi nastop Fabrizija Comencinija, ki je razvoj narodnih skupnosti predstavil v današnji gospodarski krizi. Valdostanka Chertan je konkretno predstavila uspešen boj Valdostancev proti izgradnji velikega upeljevalnika v Dolini Aosta.

Julijan Čavdek se je navezal na izkušnjo slovenske samostojnosti in se zaustavil ob vprašanjih krčenja predstavniških teles, načrtov glede hitre železniške povezave, uplinjevalnika v Tržaškem zalivu in šibkega izvajanja institucionalne avtonomije Dežele FJK. Tehten je bil tudi poseg časnikarja Antonia Mora, ki je upravičeno podčrtal pomanjkanje sardinskega jezika v javni upravi in v medijih. Drugi dan poletne univerze je bil v celoti namenjen vprašanju prostocarinске cone za celotno sardinsko področje. Stranka PSDAZ je namreč med vztrajnimi zagovorniki, da bi morali tak ukrep čim prej uvesti, zato da bo

imel otok vsaj minimalne možnosti razvoja. To je odločno podčrtal predsednik sardinske stranke Giacomo Sanna in naglasil, da je bil že predložen zakonski osnutek, pa tudi med ljudmi na Sardiniji se širita zavest in zahteva po davčni avtonomiji. Baskovska poslanka Lorena Lopez de Lacalle je podala zgodovinski oris prizadevanja

so se na gospodarsko avtonomijo, da bi obšli politično vprašanje, in tako je nastala zamisel o posebnem davčnem sistemu za Sardinijo. Danes imamo v Evropi več kot 40 prostocarinskih con, med katerimi je tudi Korzika. Za prostocarinško cono v Sardiniji pa bi bilo treba spremeniti deželni statut, tako da bi imela Sardinija popolno pristojnost glede davkov, kar pa mora skozi ustavni postopek. Zadnji govornik pred razpravo je bil evropski poslanec in Korzičan Francois Alfonsi. Obrazložil je stanje na Korziki in pri tem poudaril, da je turistična dejavnost požrla vsi

turi ter vplivom novih procesov globalizacije. Najprej je s svojim referatom posegel univerzitetni prof. Michele Pinna, ki je predstavil stanje sardščine in podal nekaj konkretnih predlogov, kako naprej. Temeljnega pomena bosta seveda priznanje in uporaba sardščine v javnosti in javni upravi. Evropski poslanec Francois Alfonsi je svoj poseg osredotočil na vprašanje jezikov narodnosti, ki nimajo za seboj matične države, kar mora postati splošna evropska tema. Pri tem je citiral nekaj uspešnih modelov, kot so Quebec in Baskovske dežele. Pomembna je uporaba narodnega jezika v javnosti. To so stvari, ki jih je treba načrtovati dolgoročno in imeti ustrezno politično strategijo. V sklopu EU so

pristojni evropski skupini so že imeli nekaj posegov in narejen je bil tudi splošen dokument, ki ga je sprejela evropska komisarka za kulturo Androulla Vassiliou. Dokument bodo obravnavali še letos v Evropskem parlamentu in nakazanih je bilo že nekaj sredstev. Deželne javne uprave se morajo aktivirati in zaloprositi EU za potrebna sredstva, ki so namenjena tudi za obmejne narodne in jezikovne skupnosti. To predstavlja pomemben politični znak. Jezikoslovec Diego Craine je najprej pohvalil vložitev zakonskega predloga za spremembo deželnega statuta in vključitev sardinskega jezika. Podčrtal je, da sta dve vprašanji: politično in jezikovno. Pri tem je citiral Slovenijo, ki je imela svoj narodni jezik pred samostojnostjo. Neodvisnost ni mogoča, če ni narodnega jezika. Sardinski politiki morajo nujno uporabljati sardščino v javnosti in političnem delovanju. Zato potrebujemo enotni sardinski jezik oziroma t. i. LSC (limba sarda comuna). Pomembno je poenotenje vseh različnih sardinskega jezika v uradni sardinski jezik. Na deželni ravni sta bila že dva poizkusa, leta 2001 in 2006. Prav z različico iz leta 2006 so že začeli prevajanje svetovne literature v sardinski jezik. Ta enotni narodni jezik bo temelj narodne zavesti, na katerem mora temeljiti težnja po suverenosti.

2. poletno univerzo je s svojimi povzetki sklenil tajnik sardinske stranke PSDAZ Giovanni Colli, ki je poudaril, da je bila to politična šola, ki je obravnavala različne tematike na konstruktiven in demokratičen način. Še naprej je treba graditi kaj koristnega za Sardinijo. Za stranko je pomembno, da doseže zakon za sardinski jezik. Tridnevni seminar je bil tudi trenutek za politično formacijo strankinih kadrov, da bodo bolj pripravljeni za doseganje teh ciljev.

Julijan Čavdek

ANDALAS DE INDIPENDENTZIA
Percorsi d'indipendenza
OLBIA 30/31 AGOSTO e 1 SETTEMBRE - EXPO - via Porto Romano

Scuola Estiva
A.L.E. e A.P.L.
European Free Alliance
PARTITO SARDO D'AZIONE
PARTIDU SARDU

Venerdì 30 agosto
Percorsi d'indipendenza
Domenica 1 settembre
Identità e lingue

Sabato 31 agosto
Zona Franca
Tres dies de arregones supra de su caminu pro s'indipendenza
Zona franca, identità, cultura, arca e chrestianare sardoscos e europatementos.
Este un'ativu de importu manru chi non laghet a lu perdere.

Plakat 2. poletne univerze po ulicah Olbie (foto JČ)

Baskov za fiskalno avtonomijo, ki bi omogočila, da se denar baskovskih davkoplačevalcev v celoti povrne na njihovo ozemlje. Žal to danes ni mogoče, saj so Baski razdeljeni med dve državi in znotraj Španije še na različne dežele. V dani situaciji Baskom ne ostaja drugega kot pot do neodvisnosti: enotno, korak za korakom, do končnega cilja. Podrobneje o predlogu sardinske prostocarinске cone je spregovoril strokovnjak Mario Carboni. Pri pravicah narodnosti se večkrat govori o jeziku in kulturi, malo pa o ekonomiji. Ekonomijo pa je treba poznati in ji stalno slediti. Sardinsko stranko PSDAZ so ustanovili sardinski oficirji, ki so se vrnili iz prve svetovne vojne (t. i. sardisti). Sklicevali

malo obrt, ki tako dela samo, ko je turistična sezona. To siromašji korziško ozemlje, ker ni več prave proizvodnje. Prihodnje generacije bodo to plačevale, ker ne bodo več razpolagale z zemljo. Dežela Korzika je zato predstavila zakonski predlog, po katerem naj bi Korzičani imeli prednost pri zemljiškem lastninjenju. Sardinija in Korzika morata v prihodnje sodelovati za uveljavitev davčne avtonomije in skupaj prepričati Italijo, Francijo in Evropsko unijo. Ta problematika namreč zadeva tudi druge realnosti, kot so otočja Azori in Baleari. Pri tem lahko pomaga Konferenca otokov v Evropski uniji. Tretji in zadnji dan seminarja na Sardiniji je bil namenjen narodni zavesti, jeziku in kul-

razne usmeritve, vendar če se borimo za zaščito biodiverzitet, potem to mora veljati tudi za jezike. Žal pa kultura ni v pristojnosti EU, ker so si jo pridržale države članice. Pri tem je možna politična akcija, ker so nekatere članice EU za to temo občutljive. Med temi je prav gotovo Finska, ki je uvedla dober model za jezikovno skupnost Samijev. Poslanska skupina Efe lahko pri tem pomaga, kot je to naredila za baskovsko šolstvo. Posanec Alfonsi je ocenil, da se je v zadnjih letih jezikovna politika EU poslabšala in tako je več narodnosti zavzelo sovražno mnenje do EU in nastala so trenja. Potrebno je imeti predloge za evropsko kulturno komisijo, predvsem ker je sardinski jezik prav gotovo evropska dediščina. V